Дім сад город

8

1993

І все-таки сподіваємось...

Ви, певно, здогадуєтесь, шановні читачі, з якою тривогою редакція чекала результатів передплати і допередплати на друге півріччя цього року. І ось вони відомі. На липень тираж «Дому, саду, городу» становить 116711 примірників, за що щиро вдячні шанувальникам нашого видання. Це трохи більше третини того, що ми мали в першому півріччі. Хоч і втратили майже дві третини передплатників, такі результати вимушеної передплатної кампанії вважаємо непоганими. В усякому разі це чи не найкращий результат з-поміж усіх інших українських журналів.

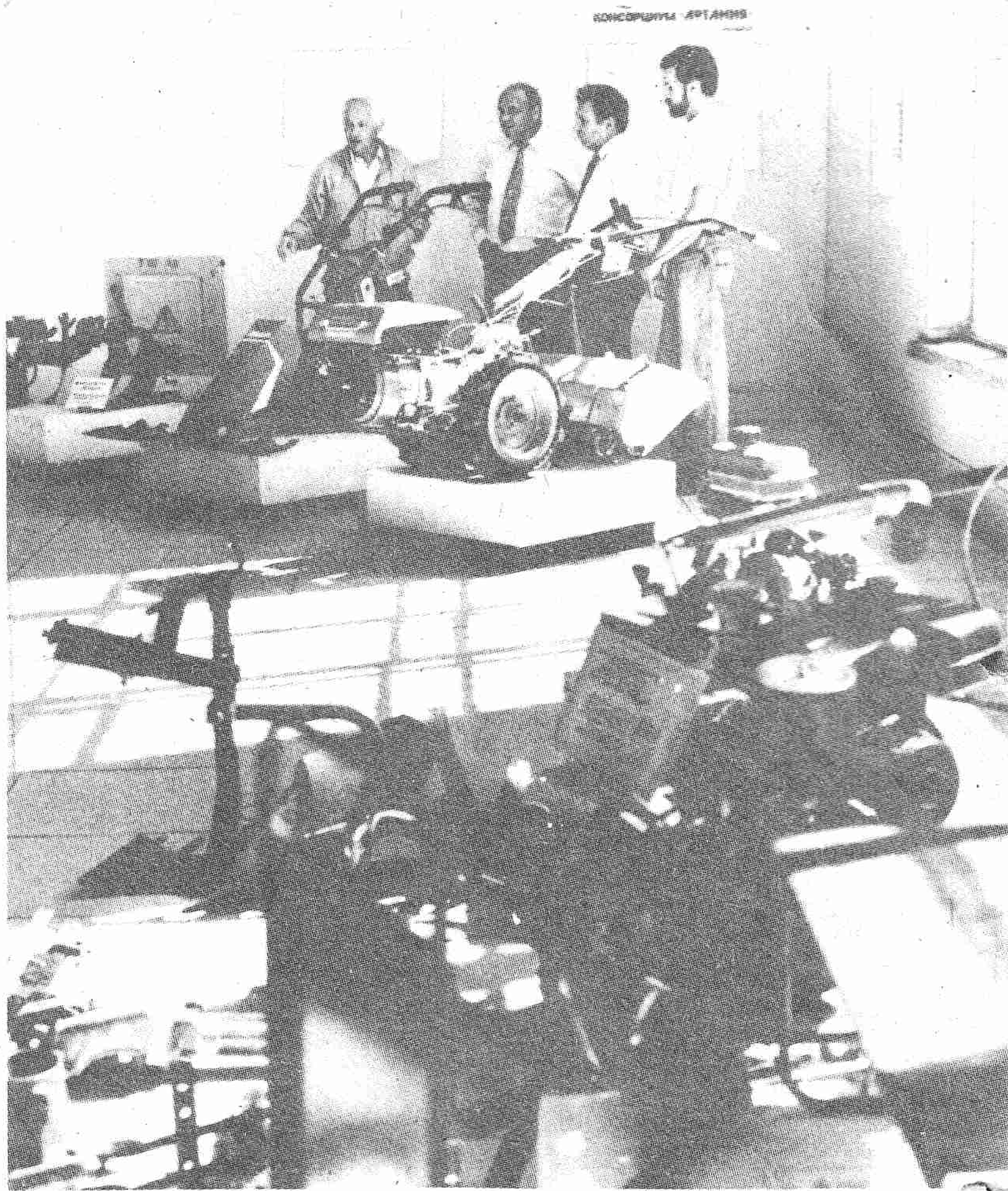
Здавалося б, можна жити спокійно, принаймні до кінця року, прожитковий мінімум для журналу забезпечено. На жаль, учорашні допередплатні розрахунки (200 крб. за журнал) сьогодні вже не забезпечують цього спокою. За темпами інфляції не встигаємо. Судіть самі.

В редакції розраховували, що тих 200 крб. за один примірник журналу зроблять наше видання рентабельним. Але подивіться, яка арифметика виходить. Ще не встигла закінчитись передплата на друге півріччя, як органи зв'язку монопольно ввели нові тарифи на свої послуги, сумарно довівши їх з 26 крб. за розповсюдження одного журналу до 117. З усього тиражу місячні відрахування зв'язківцям становитимуть 13 млн. 680 тис. крб. До тих 117 крб. слід додати ще 56 — податок на добавлену вартість. То вже з тих 200 залишається тільки 27 крб. Але й їх фактично нема. Бо невгамовні апетити інших монополістів.

Коли ми визначали передплатну ціну «ДСГ», поліграфісти брали за друкування місячного тиражу 2,3 млн. крб., тепер з меншим тиражем ці відрахування становлять майже 5,5 млн. крб. Ціна тонни паперу вже піднялась до 1 млн. крб. і більше. Одним словом, монополісти й податки затиснули так наше видання, що внаслідок цього виходить близько 4 млн. крб. збитку за місяць.

Невесела картина. І все-таки ми сподіваємось, що з вашою підтримкою, шановні друзі журналу, виживемо. Таке масове й потрібне людям видання повинно жити. Сподіваємося, врешті, на підтримку держави, на те, що вона якось погамує надмірні апетити монополістів.

РЕДАКЦІЯ

Міні-техніка для села

Непоганий, як на наші часи, вибір засобів малої механізації представлено на міжнародній постійно діючій виставці «Мініагротехніка», що відкрилася наприкінці травня в Києві, на території Центру виставок і ярмарків України. Це виставка-продаж, що, сподіваємось, зацікавить наших читачів, адже тут є що вибрати для селянського (фермерського) двору.

У виставці беруть участь підприємства України, Білорусії, Росії, Литви, в тому числі: науково-технічне підприємство «Мотортехніка» (м. Київ), виробничі об'єднання: завод імені Малишева (м. Харків), «Курськагромаш», «Гомсільмаш», «Кременчуцький автомаш», «Мінський тракторний завод» та інші.

Зокрема, трудівників села може зацікавити моторизований агрегат АМЖК-8 з набором знарядь, виготовлений «Гомсільмашем». Він універсальний: може використовуватись на обробітку землі, транспортних роботах і в тваринництві. Для невеликих селянських господарств — це справжня знахідка. Курські машинобудівники привезли на український ринок мотоблок М-3 та мотокультиватор...

Один лише перелік підприємств-учасників цієї виставки свідчить про те, що споживачам представлено чималий вибір такої потрібної на сьогодні, особливо для України, міні-техніки. Це тим актуальніше, що в більшості селянських господарств нашої країни панує ручна праця.

Залишається побажати, аби промисловість України, як кажуть, повернулася лицем до насущних потреб селянина. Гіганти сільськогосподарського машинобудування, що є в нашій країні, мали б налагодити серійне виробництво тих же «Т-012», «Прикарпатців» та іншої потрібної мінітехніки.

Наостанок скажемо, що охочим придбати наявне на виставці можна не пізніше, як за місяць після поданої заявки. А «Мотортехніка» гарантує сервісне обслуговування купленої техніки.

На знімку (зліва направо): інженер по маркетингу «Мотортек» А. В. Ушаков, начальник спеціального конструкторського бюро полімерного машинобудування, головний конструктор КТН А. П. Полив'яний, перший заступник представника президента по Київській області М. О. Борсук та представник президента по Київській області І. М. Капштик оглядають мотоблок «Артанія» та іншу техніку.

Фото П. Лук'яненка

Юридичні консультації

Чому в мене забирають город?

Живу в селі Омельник Кременчуцького району на Полтавщині 22 роки. Усі ці роки користувалася землею (городом). 12 років тому чоловік, учасник війни, помер. Маю двох синів і п'ятеро онуків. Всі вони допомагають мені обробляти город.

Зараз сільська Рада забирає у мене частину городу. І кажуть, що забиратимуть ще. А на оброблений город уже завозять цеглу. Чи правильно чинить сільська Рада, що забирає у мене город?

У. І. Гнідаш,
Полтавська обл.,
Кременчуцький р-н, с. Омельник

У зв'язку з тим, що шановна читачка не вказала причину прийнятого рішення про вилучення землі, ми можемо дати тільки загальну консультацію з цього питання.

Згідно ст. 27 Земельного кодексу України право користування земельною ділянкою чи її частиною припиняється у разі: добровільної відмови від земельної ділянки; закінчення строку, на який було надано земельну ділянку; припинення діяльності підприємства, установи, організації, селянського (фермерського) господарства; систематичного невнесення земельного податку в строки, встановлені законодавством, а орендної плати в строки, визначені договором оренди; нераціонального використання земельної ділянки; використання земельної ділянки способами, що призводять до зниження родючості грунтів, їхнього хімічного і радіоактивного забруднення, погіршення екологічної обстановки; використання землі не за цільовим призначенням; невикористання протягом одного року земельної ділянки, наданої для сільськогосподарського виробництва і протягом двох років — для несільськогосподарських потреб; вилучення землі для державних і громадських потреб.

Право користування земельною ділянкою може бути також припинене у випадку визнання недійсними угод щодо землі (купля-продаж, дарування, застава, самовільний обмін земельних ділянок землекористувачами, в тому числі орендарями, а також угоди, укладені власниками землі з порушенням установленого для них порядку придбання або відчуження земельних ділянок).

Припинення права користування землею провадиться відповідною Радою народних депутатів.

Право тимчасового користування землею припиняється шляхом розриву договору.

Згідно ст. 103 Земельного кодексу земельні спори розглядаються місцевими Радами народних депутатів і судом.

Шануймо один одного

У третьому номері «ДСГ» за цей рік було опубліковане моє оголошення про те, що я безкоштовно усім бажаючим надсилатиму насіння меліси лимонної, ревеню, нагідок лікарських, тютюну. А також я ще просила разом із замовленням вкладати й конверти із зворотною адресою.

Більшість читачів правильно зрозуміли моє прохання, та, на жаль, не всі. Скажімо, надійшло понад півтисячі листів, в які було вкладено конверти з марками вартістю від 5 коп до 1 крб. Зрозуміло, що цим людям я не могла надіслати насіння, бо такі конверти на пошті не приймають. Я вже не кажу про тих, хто надіслав замовлення взагалі без конвертів із зворотною адресою.

Шановні мої замовники! Відверто скажу, що мої фінансові статки не дозволяють мені надсилати насіння у власних конвертах, бо кожний з них сьогодні коштує 15 крб. Отже, той, хто хоче мати насіння, будь ласка, обов'язково разом із замовленням надсилайте належно оформлений конверт.

Листи без конвертів або з такими, які не приймають, я залишила у себе і обов'язково надішлю насіння, коли отримаю від замовників підписані конверти. Але до цього хочу додати й таке. Замовлень надійшло значно більше, ніж сподівалася. А відтак просто не мала такої кількості насіння, щоб усіх забезпечити, тому обіцяю надіслати насіння й решті замовників, але тепер уже тільки взимку, з нового врожаю.

Хочу, щоб усі, хто замовляв у мене насіння, знали й про таку деталь. По правді сказати, не уявляла, що матиму стільки клопоту з пересиланням. Відразу ж після публікації оголошення як пішли листи, то не знала спочатку, що мені робити — і вгору не було коли глянути. Довелося просити на поміч онуків і чоловіка. Це вже я кажу в науку тим, хто збирається ставати до цієї роботи.

Скажу й таке: є дописувачі, котрі чудово розуміють усю складність цього процесу. І тут добрим словом хочеться згадати добродія І. Р. Шекіна із Харкова, котрий надіслав три стержні, бо й справді були такі хвилини, що не мали чим і конверти підписувати.

І ще раз дуже прошу всіх замовників, котрим я ще не надіслала насіння, не гніватися на мене, я неодмінно надішлю його з нового врожаю.

Ганна Антонівна ШУЛЬГА,
Київська обл., смт Баришівка,
вул. Комсомольська, 65

Читачі радять, пропонують, запитують

Три десятиліття господарює на своїх п'яти сотках у приміській зоні Києва Віра Дмитрівна Сидоренко. Працьовита жінка-пенсіонерка докладає багато зусиль, щоб віддача від кожного метра землі була вагомою. До роботи на дачній ділянці вона привчає своїх дітей: сина Сергія та дочку Таїсу й онуків Любу та Анатолія. Радують око яблуні сорту Донешта, Сніжний кальвіль, груші, сливи сортів Ренклод, Угорка. Є кущі смородини, порічок, агрусу. Для своїх потреб: петрушка, щавель, часник, цибуля, буряки, морква, помідори, капуста, огірки, кабачки та інші культури. У минулому році Віра Дмитрівна зібрала двоє відер порічок, більше відра агрусу. Дочка Таїса законсервувала десятки банок груш, слив, абрикосів, помідорів, кабачків тощо.

На знімку: *Т. А. Сидоренко з дочкою Любою та сином Анатолієм проводять консервацію помідорів та абрикосів.*

Фото П. Лук'яненка

Дім сад город 8 1993

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — Мліївський НДІ садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КП, № 153

Видається з 1989 р.

1*

Щедра грядка

Мангольд, або листковий буряк

Торік я вирощував два сорти мангольда — зеленочерешковий (черешкова форма) і червоночерешковий (листкова форма). Перший раз посіяв його у 1991 році. Через брак площі розмістив у затінку. Листки виросли дрібні, завдовжки 10—15 см, черешки — товщиною з олівець. А в минулому році висіяв на добре освітлюваній сонцем високій грядці. Насіння у мангольда таке, як і в звичайних буряків, у супліддi 3—5 плодів. У червні листя було готове до споживання.

Дуже сподобався мені зеленочерешковий мангольд. На його стеблі листя росте розеткою. Черешки товсті, діаметром близько 5 см, ширина листка 20 см і навіть більша, довжина 70—80 см. Товщина стебла 8—10 см, зовнішні листки обламуються, а середні ростуть. У листках мангольда є каротин, аскорбінова кислота, вітаміни B_1, B_2, D_1, PP, із мінеральних речовин — залізо, калій, фосфор, літій. З нього готують борщі, супи, салати, вінегрети. Товсті черешки відварюють у солоній воді та смажать з маслом і сухарями. За смаком він нагадує цвітну капусту. Листя можна засолювати на зиму окремо або разом з капустою.

Споживають його через 60—70 днів після сівби (у цей час буряків ще немає). Червоночерешковий мангольд має невеликі (до 25 см) листки червоного кольору.

Мангольд — дворічна рослина. У перший рік утворює розетку листків і невеликий розгалужений коренеплід. На другий рік виростає дуже розгалужений генеративний пагін довжиною до двох метрів. На півдні України його можна не викопувати, тільки укрити листям на зиму. В умовах Лісостепу зберігаємо у льосі, а в наступному році висаджуємо і одержуємо насіння. Тільки потрібно стежити, щоб поруч не росли висадки буряків, оскільки може відбутися перезапилення.

Для вигонки зелені взимку рекомендують висаджувати коренеплоди мангольда в теплиці. Їх спочатку зберігають у підвалі, а в листопаді — грудні висаджують у теплиці або глибокі ящики на вікнах. Через 20—25 днів відростає листя, яке збирають вибірково всю зиму. Ось і я так зробив. Пересадив кволі рослинки в теплицю. Коли оглядав, то спершу нічого не помітив, а потім виявив на листках попелицю. Що не робив — все марно. Довелося його викинути. Півтора місяця у теплиці нічого не росло. А в лютому посіяв декілька насінинок мангольда (у мене їх було обмаль). І що ж? Збереглося дві рослини, я пересадив їх на грядку, і вони викинули генеративний пагін. Тобто за рік у рослин пройшов дворічний цикл розвитку. Пагони великі, дуже розгалужені і дали стільки насіння, що ним можна наділити всіх дачників нашого міста, та ще й залишиться. Хочу застерегти: у рослин, які ви намітили на насінники, не слід обламувати листя, щоб не ослабити їх.

Мангольд — холодостійка і посухостійка перехреснозапильна рослина. Любить родючі, багаті на поживні речовини суглинисті грунти. Сіють його у першій половині квітня, для осіннього використання — у другій половині липня з міжряддями 45—60 см. Насіння загортають у грунт на глибину 3 см. Сходи проріджують у рядку на 5—6 см, потім — на 10—12 см, використовуючи листя для приготування перших страв. Листя починають збирати в кінці травня — червні. Це найбільш рання продукція, яка може замінити капусту.

Не слід допускати звуження міжрядь. А то я посіяв через 20 см і мав не грядку, а суцільний кущ висотою близько метра. Це виглядало гарно, але врожаю трохи не добрав.

Дворище у мене має невеликий схил. Вирівняв його, влаштувавши тераси, які закінчуються висотними грядками. Такі ж грядки роблю і на рівних ділянках, там, де треба підняти грунт. Копаю траншею глибиною 50 см і шириною 100 см, довжина довільна. З усіх боків обкладаю її шифером, який може виступати над грунтом від 10 до 60 см. Це і є висота грядки. На схилі такі грядки розмістив сходинками. Зручно, і рослини одна одну не затінюють.

Траншею заповнюю так. Перший шар (10—15 см) — пеньки, товсті гілки, макулатура та інший непотріб. Засипаю грунтом, щоб заповнити порожнини, і поливаю. Наступний шар — нерубані гілки, примну їх чоботом, закидаю землею і знову поливаю водою. Третій шар — подрібнені гілки — закидаю землею і накладаю зверху шар листя або неперепрілі рослини з компостної ями. Знову закидаю землею, потім компостом або гноєм і зверху родючою землею. Внаслідок розкладання органічної речовини протягом 20 років грунт там тепліший на 2—3°С від навколишнього, що багато важить для рослин. За грядкою зручно доглядати, рослини там добре ростуть, зокрема й мангольд.

З часом грунт ущільнюється і осідає. Наприклад, на грядці, яку використовую для укорінення живців, грунт за чотири роки осів на 20 см. Підсипатиму його сумішшю з 1 частини перегною, 1 частини торфу і 2 частин землі. Не зайвим буде додати ще й відро піску. У такому грунті всі рослини добре укорінюються і розвиваються.

В. В. Беспалов,
м. Лубни Полтавської області

Гарбуз-кривошийка

На своїй садовій ділянці випробувала десятки гарбузів, які заслуговують на увагу за смаком, лежкістю, кольором, масою та іншими ознаками. А три роки тому мені вдалося придбати насіння гарбуза-кривошийки.

За формою він схожий на кабачок із перетяжкою посередині, важить до 5 кг. Колір — яскраво-оранжевий. При поздовжньому розрізуванні плода суцільний м'якуш займає дві третини довжини, решта — порожнина, в якій знаходиться насіння. Воно вдвічі дрібніше, ніж у звичайного гарбуза. М'якуш — яскраво-оранжевий, щільний, солодкий, надзвичайно смачний. Його можна споживати сирим у салатах.

Вирощую гарбуз розсадою, оскільки прохолодного літа він не достигає. Насіння висіваю в поліетиленові ємкості розміром 8 × 15 см за місяць до висаджування у відкритий грунт. В лунку вношу не менш як піввідра перегною та склянку попелу. Рясно поливаю. Для кращого приживлення розсади у перший тиждень підживлюю свіжим коров'яком у співвідношенні 1 : 10.

З цього гарбуза можна приготувати багато страв, але я віддаю перевагу плову. Готую його так.

На два кілограми маси беру дві ложки цукру, половину чайної ложки солі, склянку рису і 50 г вершкового масла. Все перемішую, складаю у каструлю і заливаю сирим молоком, яке повинне закривати масу. Запікаю під закритою кришкою в духовці, не помішуючи, приблизно 2 год. Страва готова тоді, коли молоко повністю википить.

А. П. Михайлова,
м. Вінниця

Індійський огірок

Ця рослина має повзучі стебла завдовжки до 2,5 м. Листя за формою і кольором нагадує кавунове. Зав'язь — довгасто-яйцеподібний, світло-зелений, трішки опушений плід, який у фазі стиглості має довжину 6 см. Коли достигає, на ньому з'являється світло-жовта смуга. На смак нічим не відрізняється від огірка, та й урожайність чудова.

Я вирощую індійський огірок у плівковій теплиці. І коли інші сорти огірків минулого літа постраждали від попелиці та борошнистої роси, то до індійського ця біда абсолютно не чіплялася. Можливо, є сенс усім нам зайнятися цим чужинцем?

А. П. Михайлова,
м. Вінниця

Читачі радять, пропонують

Каліфорнійське чудо

ПРЕТЕНДЕНТ НА ТРИ МЕДАЛІ

Вчені стверджують, що солодкий перець заслуговує одразу на три медалі: за високий вміст каротину, вітамінів Р і С. Тому ця рослина — бажаний овоч на кожній садовій ділянці чи городі.

На своєму городі я вирощую щороку до 25 сортів перцю вітчизняної та зарубіжної селекції. Особливо порадували минулого сезону сорти Бел Гой (США), Фінський гігант (Фінляндія), Будапешт (Угорщина), Джайнт (Туреччина) та ін.

Дехто вважає, що агротехніка вирощування перцю проста. Однак саме через цю легковажність далеко не всім вдається виплекати на городі дивоперець. Такого висновку я дійшла через багато років. Тож нині можу поділитися деяким досвідом.

У цієї культури довгий вегетаційний період (95—150 днів), а тому вирощую перець у відкритому грунті тільки з розсади. Насіння висіваю у першій половині лютого у сприятливий за Місячним календарем день. Обробляю його за загальноприйнятою схемою: 30-хвилинне протруювання в 1%-ному розчині марганцевокислого калію, відмивання, 10-годинне набухання при температурі плюс 25°, гартування в холодильнику і почергове застосування дії тепла та холоду на насіння протягом п'яти днів.

Висіваю в поліетиленові ємкості багаторазового використання розміром 8×15 см, без дна, по дві насінини, які щойно проклюнулися, на глибину 1 см. Вирощую розсаду без пікірування, бо відновлювальна здатність всмоктуючої кореневої системи слабка, і на її відновлення потрібно близько двох тижнів.

Грунт для ємкостей готую з осені. Перегній і садову землю змішую у співвідношенні 3:1. Перед садінням додаю по дві склянки попелу на відро цієї суміші.

Щоб розсада була здоровою, особливу увагу приділяю обробці грунтосуміші. Ємкості ставлю у стандартний овочевий ящик на 5 кг. Його дно застеляю газетою. Землю в ємкостях обробляю крутим окропом, приготовленим як 0,5%-ний розчин марганцевокислого калію. Повторно поливаю чистим окропом. Після цього ящики накриваю плівкою, щоб грунт пропарився. Завдяки цьому у ньому гинуть хвороботворні бактерії та насіння бур'янів. Марганцевокислий калій відіграє тут також і роль стимулятора росту.

Висіваю насіння в теплий грунт і обов'язково поливаю його теплою водою. При температурі повітря 23—25° проростки з'являються через 10 днів. Врахуйте, що при температурі 14° розсада перцю припиняє ріст, стебло дерев'яніє, внаслідок чого слаборозвинута рослина дає тільки дрібну зав'язь.

Дуже важливо вміло поливати розсаду. Якщо грунт перезволожується, кількість кисню в ньому зменшується, коріння задихається, загниває, і ріст рослин уповільнюється. Зважаючи на це, перець слід поливати часто, але не надміру. Адже коренева система його знаходиться неглибоко.

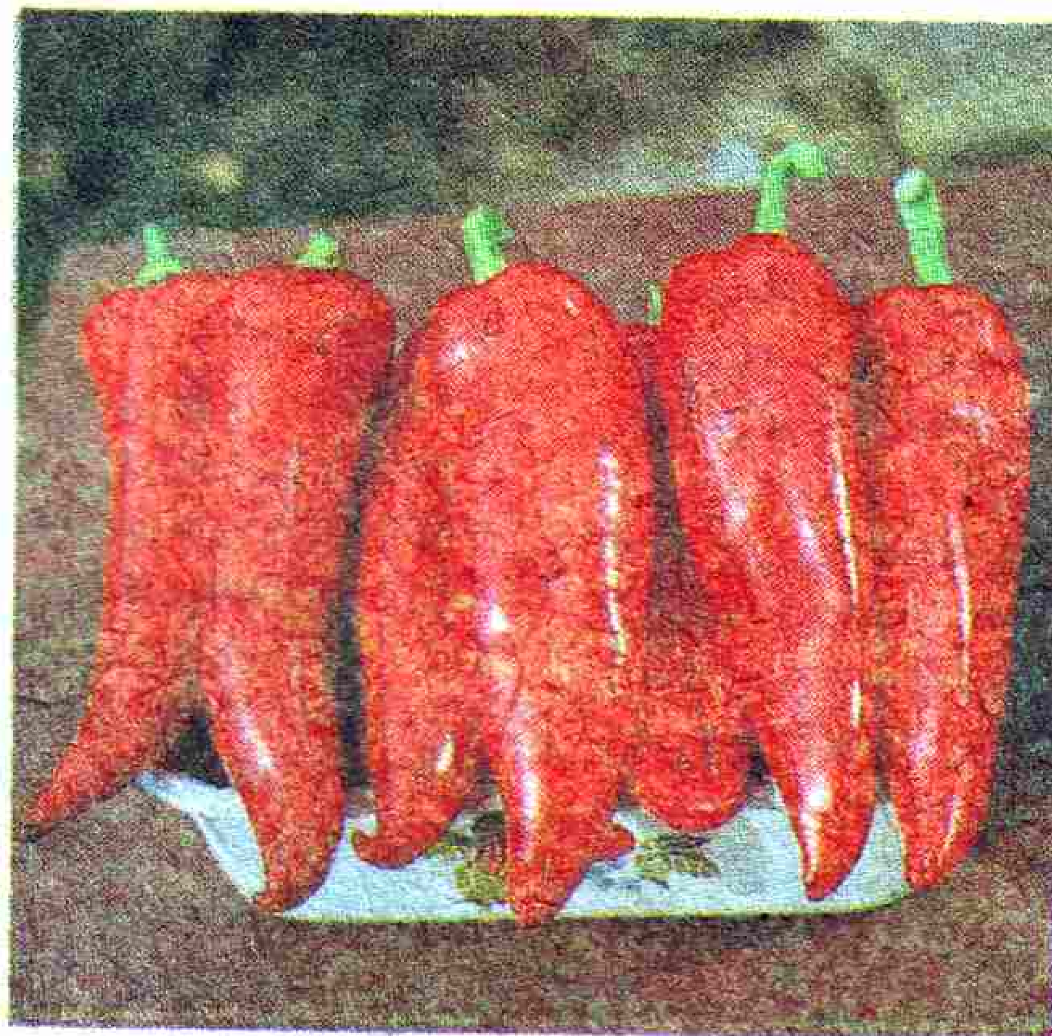
Краще росте ця культура при 12-годинному дні, а тому досвічую розсаду лампами денного освітлення. Для загартування виношу її у плівкову теплицю 15—20 квітня. У відкритий грунт висаджую у першій декаді червня. А перед цим обробляю розсаду 1%-ним розчином бордоської рідини з метою профілактики захворювань.

Висаджую за схемою 50×30 см і щедро поливаю 0,5%-ним розчином марганцевокислого калію. Розпушування обов'язкове після кожного поливу. Перед висаджуванням у грунт в лунку вношу жменю попелу та дві жмені перегною.

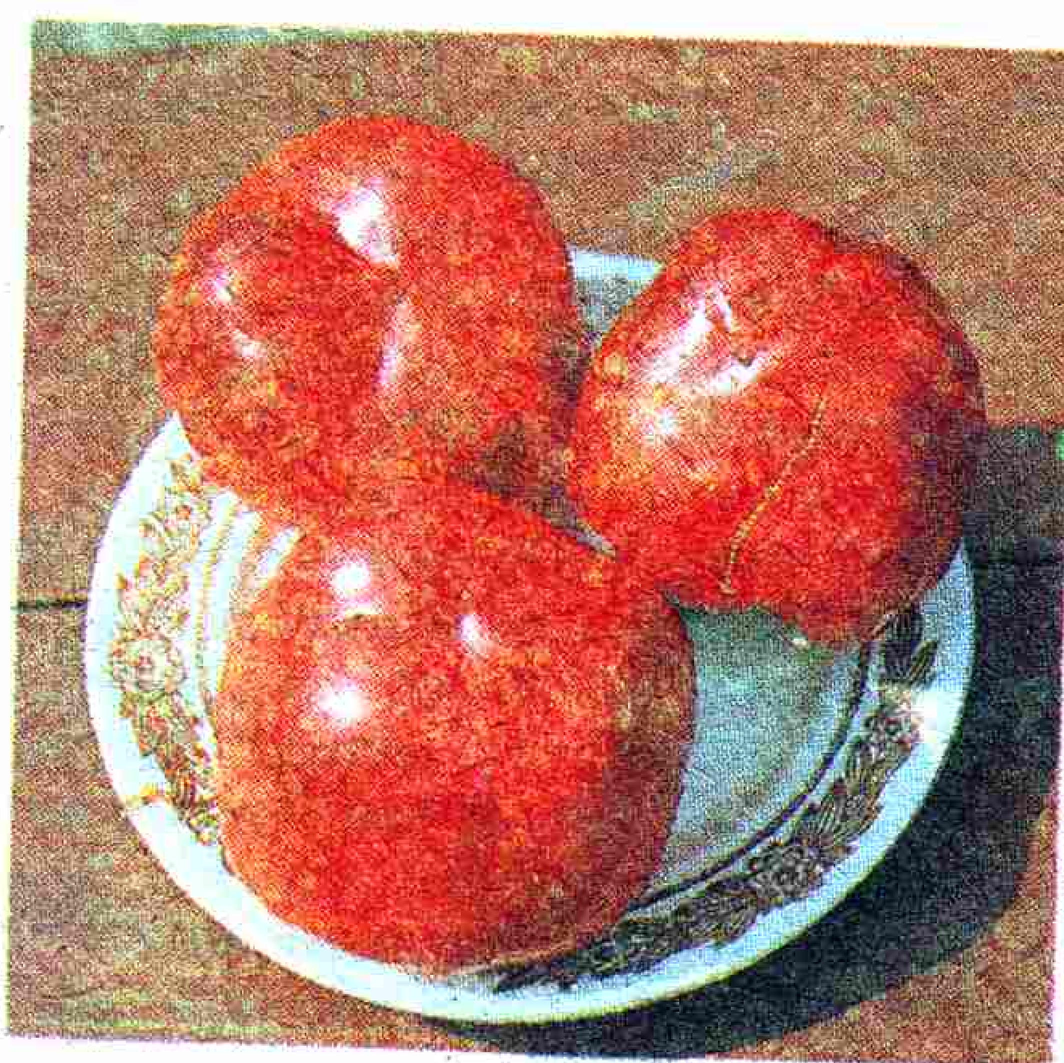
Найважливіше у вирощуванні перцю — створити такі умови, щоб не допустити здерев'яніння стебла.

А. П. Михайлова,
м. Вінниця

Букет Болгарії

Саліке

Багаторічний перець

Незабаром осінь, потім перші морози, а перець ще квітує й плодоносить. Шкода, що так швидко минуло літо і рослина, яка не вичерпала своїх можливостей, має загинути. Виявляється, цього можна уникнути і зробити перець (болгарський, гіркий, ратунду) багаторічною рослиною. Для цього треба взяти горщик для квітів і на початку вересня пересадити до нього рослину. Перчини, що зав'язалися на ній, достигнуть у кімнаті. Оскільки перець вибагливий до сонця, слід поставити його на найбільш освітлене вікно, берегти від переохолодження, поливати щодня, але так, щоб вода не застоювалася.

Взимку у рослини настає період спокою. Але вже в лютому, коли день довшає і стає більше сонячних днів, з'являються перші квіти. Якщо їх запилити, то через кілька днів з-під зів'ялої квітки виглядатиме невелика зав'язь. Рослина перцю дуже декоративна і вражає своїм дещо незвичним для кімнати виглядом, особливо, коли плоди починають достигати. Добре було б підживити перець настоєм коров'яку, але якщо земля родюча, у рослини і так вистачає сили діждатися пересаджування на грядку. Робити це треба у травні, коли мине загроза заморозків.

З. Л. Берест

Кроти на городі

Кроти зрили весь город. Що вже не робив, а вивести не можу.

М. Садівський,
Вінницька обл.

Кротів з городу можна вивести так: розрити нору й покласти туди на глибину до 15—20 см шматочок свіжого хліба, посипаний отрутою від пацюків (фосфат цинку). Якщо вигорне, ще раз повторити — з'їсть обов'язково і назавжди зникне. Переконався на власному досвіді.

О. Г. Чернишенко,
Донецька обл., м. Краматорськ,
вул. Біляєва, 119, кв. 56

КОРМОВІ КУЛЬТУРИ НА ГОРОДІ

Невеликі в нас присадибні ділянки, тісно, не можеш посадити те, що хотів би і міг. Хата, погріб, сарай, вольєри для птиці та іншої худоби, а подекуди й гараж, під'їзд до нього — скільки ж залишається землі для садка, городу? Які вже там водойми, місця відпочинку, дитячі майданчики, квітники! Це — бажане, але нездійсненне, бо тепер шукаєш, де б прилаштувати зайвий кущ картоплі...

І все ж для кормових культур місце обов'язково треба знайти, без них ніяк не можна, адже в кожному подвір'ї є якась живність — кури, кролі, овечка чи кізочка. А у кого є можливість щось купити — дістати — скосити — нарвати за межами своєї «фазенди», той і порося, і корівку заведе. Я вважаю, що трохи корму для худоби можна виростити і на крихітному клаптику землі, що біля хати. Тільки потрібно використовувати такі культури, які місця займають мало, а кормів дають багато. Це рослини-велетні, що сягають у висоту 2—4 метри, багатоукісні, тобто добре відростають після скошування.

Розповім про однорічні високорослі врожайні кормові культури, які я вирощую на своєму городі. Правда, не в достатній кількості, по рядочку-два кожної. На жаль, не вистачає місця. Але й це — велика допомога у господарстві: курей, кролів і козу є чим годувати. У годівницях моїх тварин незрівнянний амарант (два сорти), чумиза, суданка, сорго, кормова мальва, кормові гарбузи, капуста, морква. І навіть звичайні кабачки — добра підмога з кормами, я їх саджаю в будь-якому незручному, непридатному для інших культур місці. Ця рослина рік у рік дає сталі, високі врожаї і годує й нас, і наших тварин. Гарбузи я радила б усім садити, тільки не звичайні, а кормові, стофунтові. Може, й не кожний важитиме 40 кг, але усі вони досить великі.

Ось стіною стоїть **суданка**. Кращої рослини на сіно не знаю: воно найвищої якості, містить 16% протеїну, багате на солі кальцію та фосфору, конче потрібні молодняку для утворення кісткової тканини. Сіяти треба не густо, бо рослина добре кущиться, пагони відходять від кореня. Косити на сіно слід у фазі викидання квіткових китиць. Після скошування добре ділянку полити і підживити азотними добривами, тоді наступні укоси будуть щедрими. Взагалі, суданку можна підкошувати весь сезон, в міру потреби, вона відростатиме знову і знову. При першому укосі висота рослини в середньому два метри. У свіжому вигляді суданка — ласощі для всіх без винятку тварин, але це чудова культура і на силос та сінаж. Декілька рослин я щорічно обов'язково залишаю на насіння, бо його у нашому насіннєвому магазині ніколи не буває. Восени зрізую віннички з насінням, без стебел, розкладаю тонким шаром у хаті для остаточного достигання. Отже, посіявши суданку, будете і з сіном, і з січкою, і з силосом, сінажем та поживним зеленим кормом.

Про **амарант** багато писати вже, мабуть, не треба, рослина відома, усі знають, що рівнозначної йому культури за поживністю немає. Триметровий велетень з добре розгалуженим стеблом не боїться посухи, росте на будь-якому грунті, його не чіпають хвороби й шкідники, багатоукісний, дає дуже високий урожай біомаси, а в ній багато білка — більше, ніж у комбікормах. Дослідники стверджують, що це особливий білок, у 100 г його 6,2 г лізину — конче необхідної і людині, й тварині амінокислоти, якої, на жаль, мало у більшості культурних рослин. Мабуть, через це курчата, котрих годують зерном амаранту, ростуть як на дріжджах, у 5—6 разів швидше, ніж на звичайних кормах. Дає амарант дуже добрий силос, з нього роблять вітамінне борошно, а листя я сушу для годівлі худоби взимку.

У мене ростуть два сорти амаранту — Багряний та Ельбрус. Перший найбільш поширений, невибагливий, має червоне листячко, яке легко можна розпізнати серед бур'янів під час обробки посівів, насінники теж червоні, насіння чорне, дрібнесеньке. Ельбрус — могутній велетень із зеленими листками, товстим стовбуром, розгалуженим гіллям. Насіння дрібне, світло-жовте. Восени верхівку амаранту струшую легенько на руку і, якщо побачу насінинки, зрізую секатором ту частину рослини, де є насінники, заношу в хату і ставлю (без води) в якусь посудину (виварку, відра) для дозрівання. Якщо покласти просто на підлогу, може запліснявіти. Різні сорти амаранту тримаю в різних приміщеннях, бо стигле насіння осипається і може потрапити не в свою виварку, а тоді спробуй його відокремити! Ще одне: кущ амаранту — зелена аптека, але це тема для окремої розмови.

Сорго — багатьом відома рослина, зерном її годую птицю, а з стебел можна зв'язати віники (що також неабиякий здобуток у хазяйстві) або подрібнити на січку худобі. Сорго добре силосується, бо досить багато містить цукру. До речі, в літературі є відомості, що колись із сорго намагалися виробляти цукор.

Восени зрізую довгенькі стебла з насінням, після дозрівання насіння обриваю, а з того, що залишається, в'яжу віники, ще й козі трохи дістається. Отже, не нехтуйте цією корисною рослиною.

Чумиза дає добре, поживне сіно або зерно й січку. Рослина висока, китиці з насінням довгі, важкі. Зерно дрібніше за просяне, з м'якою оболонкою, тому ним добре годувати курчат з раннього віку. Звичайно, його охоче їдять і доросла птиця, й тварини, але я його бережу переважно для курчат. Сію попередньо замоченим насінням, рядок від рядка — 25 см, після проривання на одному погонному метрі залишаю 15 рослин (можна сіяти й густіше, але тоді важче обробляти). Загортаю насіння на глибину 2—3 см. Краще ростиме, дасть більше сіна, зерна, біомаси, якщо грунт буде поживний і поливати рослини у важкий для них період — коли довго немає дощу. Восени насінники чумизи зрізую без стебел і розкладаю у хаті для достигання. Якось вичитала в журналі цікавий факт: якщо у матері не було молока для годування новонародженої дитини, то з чумизи варили ріденьку юшку без солі, жінка їла її і в неї з'являлося достатньо молока для дитини. Я не мала нагоди перевірити це, але непогано було б молодій жінці, яка мріє про малюка, купити десь це зерно, раптом стане у пригоді.

Мальву кормову однорічну декілька разів за сезон зрізуємо на зелений корм. Особливо охоча до неї птиця. Насіння має невисоку схожість, тому краще

Топінамбур (земляна груша)

Амарант

сіяти його восени, а якщо хочете посіяти навесні, то потріть між двома наждаками, щоб порушити тверду оболонку. Восени зрізую насінники і заношу в хату для дозрівання. Листя сушу на зиму, додаю його потім у мішанках.

Ще маю декілька рослин **мангольду** (листковий буряк): черешки — у борщ (смачно!), а тваринам — вітамінний корм. Рослина дуже врожайна, висока (70—80 см), листя велике, до 30 см завширшки. Позриваєш листки, а через деякий час вони відновлюються у попередньому вигляді. Насіння дає на другий рік, для цього маточники потрібно зберігати зимою в погребі.

Добрих слів заслуговує **кормова капуста.** Зеленим кормом з неї можна годувати домашніх тварин 250 днів у році, бо це надзвичайно холодостійка рослина: молоді сходи витримують морози в 2—3 градуси, а дорослі рослини — до 20! Щодо цього у кормової капусти конкурентів немає. Вчені вважають, що без усіляких агрозаходів можна одержати 800 ц зеленої маси з гектара, на високому агрофоні — 1800 ц, а на присадибній ділянці — ще більше. Листків у капусти дуже багато, висота рослини восени сягає 1,5 м, стебло завширшки 10 см. Стебла взимку зберігаю у погребі, тру на тертушці худобі. Хороший це корм, особливо полюбляють його кролі, птиця й кози. Якщо вирощувати розсадою, вегетація капусти продовжиться на два місяці. Але можна сіяти і після якоїсь ранньої культури: швиденько перекопати грядку, що звільнилася, і негайно посадити підготовлену наперед розсаду. Капуста добре силосується, бо містить багато цукру. До речі, за цим показником вона поступається тільки сорго.

Під парканом у мене росте **топінамбур.** Не можу втриматися, щоб не сказати добре слово й про цю рослину. І справді: сотка топінамбура (земляної груші) може замінити сотку картоплі і соняшника, разом узятих, бо над землею — високі, схожі на соняшникові, стебла, а під землею ростуть чудові бульби для нас і наших тварин. Якщо добре доглянути, з кожного гнізда можна викопати по піввідра смачних і поживних бульб. І це ще не межа. На поливі рослина виганяє величезну зелену масу, але й без особливого догляду стебла сягають двометрової висоти. Протягом сезону стебла декілька разів зрізую на корм худобі, щоразу залишаючи пеньок з 1—2 парами листків — для відновлення рослини.

Бульби топінамбура добре зимують у грунті — це велика перевага рослини. Навесні, коли земля прогріється так, що можна копати, по залишених з осені пеньках легко знаходжу гнізда з бульбами і копаю в міру потреби для свого столу і на корм тваринам, які поїдають ці бульби з величезною охотою. Куркам, наприклад, і подрібнювати не треба — і цілі «розметуть» вмить. При вирощуванні топінамбура як однорічної культури потрібно вибрати із землі абсолютно всі бульби. Це легше зробити навесні, коли з'являться ростки, але повністю вибрати їх неможливо. Я вважаю, що в цьому немає потреби, бо топінамбур можна вирощувати на одному місці 15 і більше років. Все, що залишилось невикопаним, навесні стрімко піде в ріст, залишається прокопати міжряддя, повикидати зайві паростки з дуже загущених гнізд (можна пересадити їх на інше місце, приживуться добре). Раз у три-п'ять років підсипаю під рослини органічні добрива, мінеральними не користуюсь. Восени висаджую цілі бульби, а навесні можна й порізати їх на часточки: на бульбах добре помітні горбочки з майбутніми ростками, отже, неважко зорієнтуватись, як різати. Є у мене й багаторічні кормові культури, але це — тема окремої розмови.

В. О. Донченко,
Київська обл., м. Тараща

Кормова капуста

Явище хлорозу

Шкідники та хвороби

Важливу роль у формуванні високого і якісного урожаю городніх, плодових та ягідних культур відіграє живлення рослин макро- та мікроелементами. Нестача в грунті хоча б одного з них пригнічує ріст та розвиток рослин, спричиняє так зване явище хлорозу, яке часто помітне за зовнішніми ознаками (див. таблицю).

Хвороба викликає порушення процесу утворення хлорофілу в листках, знижуючи їх фотосинтетичну активність. Це є причиною передчасного жовтіння та обпадання листків, дрібнолистості, засихання верхівок пагонів, відмирання активних коренів тощо. Помітивши ці симптоми, особливу увагу слід звернути на оптимізацію живлення культур, в першу чергу азотом, фосфором, калієм, а також кальцієм, магнієм, залізом, бором, марганцем, міддю, молібденом, цинком.

Явище хлорозу може виникати не тільки на низькому, а й на високому мінеральному фоні живлення.

Найбільш рухливими мінеральними елементами в грунті є сполуки калію та азоту. Вони практично не утворюють нерозчинних у воді речовин, а тому легко засвоюються рослинами. Більшість фосфорних добрив, в тому числі і суперфосфат, або самі малорозчинні у воді, або утворюють нерозчинний фосфат кальцію на карбонатних грунтах. Надлишок кальцію в грунті призводить до втрати активності борних та молібденових мікродобрив, оскільки борати та молібдати кальцію теж нерозчинні у воді. З іншого боку значна кількість карбонатів та фосфатів у грунті сприяє утворенню нерозчинних карбонатів та фосфатів магнію, кальцію, заліза, марганцю, міді, цинку. Активність цих сполук значно зменшується. Внесення додаткової кількості розчинних солей перелічених катіонів позитивного ефекту не дає, хлорозні явища прогресують.

Класичний приклад: на карбонатних грунтах часто виникає вапняковий хлороз рослин. Він головним чином пов'язаний з нестачею заліза як елемента живлення. Хімічний аналіз при цьому показує значну кількість заліза в грунті, але воно не доступне рослинам, оскільки знаходиться у вигляді нерозчинних карбонатів.

Який же вихід? Перш за все необхідно максимально викорис-

Зовнішні ознаки мінерального голодування рослин

Недостаючий елемент живлення	Рослини-індикатори	Зовнішні ознаки голодування
Азот	Капуста, кукурудза, картопля, чорна смородина, яблуня, слива	Дрібнолистість, блідо-зелене, жовто-зелене, жовте забарвлення листків. Хлороз починається з жилок та міжжилкових тканин: від старого листя до молодого.
Фосфор	Помідори, бруква, турнепс, агрус, яблуня	Дрібнолистість, листки темно-зелені, голубі, з'являються бурі та фіолетові плями, в них тканини відмирають. Хлороз розповсюджується від старих до молодих листків.
Калій	Капуста, картопля, буряки, люцерна, квасоля, агрус, червона смородина, яблуня	Жовтіють, буріють, відмирають краї нижніх листків. Старі листки стають куполоподібними, хвилястими з підпалинами по краях.
Кальцій	Коренеплоди, плодові, ягідні	Старі листки жовтіють та відмирають, на верхніх біліють кінчики. Гниль плодів.
Магній	Капуста, картопля, агрус, чорна смородина, яблуня, виноград	Світло-зелене, жовтувате забарвлення міжжилкових тканин, самі жилки залишаються інтенсивно-зелені. У проса оранжеве листя, у чорної смородини — пурпурно-червоне.
Залізо	Овочеві, плодові, ягідні	Блідо-зелене, жовте забарвлення верхніх листків з чіткою сіткою зелених жилок, нижні листки без змін.
Бор	Бруква, турнепс, цукрові та кормові буряки, помідори, соняшник, плодові, ягідні, жито	Відмирання точок росту, виникнення кущоподібних форм. У коренеплодів — суха гниль, дуплистість; бобові жовтіють, у соняшника відмирає верхівка.
Марганець	Овес, пшениця, картопля, коренеплоди, кукурудза, капуста, бобові, соняшник, плодові.	Типовий хлороз молодих листків, жилки зелені.
Мідь	Конюшина, бобові, овочі, злакові, коренеплоди	Хлороз, уповільнення росту, зменшення тургору, зав'ядання, затримання цвітіння. У злакових — посилення кущіння, блідо-зелені листки, у плодових — суховершинність.
Молібден	Бобові, капуста, помідори, огірки	У бобових ознаки нагадують нестачу азоту: блідо-зелене забарвлення, деформація, відмирання листків. Цвітна капуста, помідори мають жовту плямистість листків, огірки — хлороз країв листкових пластинок.
Цинк	Плодові, кукурудза, соя, квасоля, гречка, буряки, хміль, картопля, конюшина лучна	Дрібнолистість, розетковість у яблунь, персика, айви, вишні. Побіління верхніх листків, зменшення відстані в міжвузлях кукурудзи, скручування листків помідорів.

товувати органічні добрива, оскільки вони є не тільки джерелом макроелементного живлення, а й активізують мікроелементи, утворюючи з ними комплексні сполуки. При цьому нерозчинні у воді речовини майже не утворюються. З мінеральних добрив, особливо фосфорних, в першу чергу слід застосовувати амофоси та інші, які сприяють підкисленню грунту та зменшенню в ньому карбонатів. Мульчування та дернування міжрядь дає можливість додатково збільшувати кількість органічних речовин у грунті, а отже, й активізації елементів шляхом комплексоутворення. Солі кальцію, магнію, заліза та мікроелементів, яких не вистачає в грунті, раціонально вносити, попередньо додавши їх у розчини пташиного посліду та інших органічних добрив. Так досягається їх максимальна активізація для рослин. Зрештою, можна використати позакореневі підживлення та ін'єкції розчинами мікродобрив. Дуже хворі рослини в усіх випадках видаляють.

Застосування такого комплексу заходів здебільшого виліковує хлороз. І тільки іноді доводиться вдаватись до радикальних прийомів. Вони полягають у тому, що додатково до попередніх заходів площі обробляють комплексонами з розчиненими в них солями кальцію, магнію, заліза або того чи іншого мікроелемента. Найпоширенішими з комплексонів є етилендіамінтетраоцтова кислота (комплексон II) та динатрієва сіль цієї кислоти (комплексон III, ЭДТА $\cdot$ Na_2). Ці речовини не токсичні, утворюють міцні комплексні сполуки з більшістю катіонів, що сприяє їх максимальній рухливості в грунті та доступності рослинам. Починати лікувати рослини за допомогою таких препаратів слід з 0,1—0,2%-них розчинів і закінчувати 1—2%-ними.

Щоб уникнути грубих помилок в діагностиці захворювань, бажано час від часу робити аналіз грунту своєї ділянки в агрохімічній лабораторії.

В. М. Ткаченко,
доцент кафедри неорганічної та аналітичної хімії УДАУ

* * *

Щороку виношу мішками мокрець з городу. Вибираю до корінчика, але настає весна й знову цей бур'ян застилає усю площу. Прошу поради у читачів журналу, як вивести мокрець з городу.

Т. Пилипенко,
Київська обл.

Грунтові шкідники картоплі

Звертаюся до Вас за порадою і допомогою. На моїй присадибній ділянці торік добре вродила картопля. Але коли я копала її, то помітила на більшості бульб невеликі дірки. Уважно придивившись, помітила, що з тих дірок вилізали жовті черв'ячки завдовжки до 1 см. Згодом у картоплі ці дірочки почорніли і стали більшими, було багато відходів.

Чи безпечно споживати такі бульби і використовувати як садивний матеріал?

І. М. Лосенко,
м. Стрий

Дротяники та несправжні дротяники — це личинки жуків-коваликів, багатоїдних грунтових шкідників картоплі, які щороку завдають великої шкоди її посадкам. До них належать посівний, чорний, широкий ковалик та інші, але найбільш поширений на Україні вид — посівний. Самі жуки рослин не пошкоджують.

Тіло жука посівного ковалика темно-буре, завдовжки 6—8 мм, личинки жовтого або темно-жовтого кольору, завдовжки 16—18 мм. Розвиваються вони протягом чотирьох років. Заляльковуються в липні-серпні на четвертий рік. Жуки виходять у квітні-травні, яйця відкладають у травні-червні.

Чорний ковалик — блискучий жук завдовжки 10—14 мм, чорного кольору, надкрила жовто-бурі. Личинки завдовжки 20—27 мм, циліндричні, плескаті, жовтувато-коричневі, з трьома парами коротких грудних ніг. Жук відроджується у травні. У червні-липні самки відкладають у грунт яйця купками. Плодючість однієї самки — 50—60 яєць.

Широкий ковалик — чорний з бронзовим полиском жук завдовжки 10—16 мм. Личинки коричнево-жовті, з роздвоєним заднім кінцем черевця. Жуки з'являються рано навесні, яйця відкладають у травні-червні. Плодючість однієї самки — 150—180 яєць. Розвиток одного покоління триває 4—5 років.

Дротяники та несправжні дротяники спочатку живляться картоплею, висадженою у грунт, потім вгризаються в стебла молодих рослин, що може призвести до їхньої загибелі. Згодом починають живитися молодими бульбами. Дуже пошкоджені бульби втрачають товарну цінність і під час зберігання швидко загнивають.

Проти грунтових шкідників треба застосовувати комплекс агротехнічних та винищувальних заходів: систематичне знищення бур'янів, зокрема пирію; глибоке перекопування; розпушування грунту в міжряддях картоплі у період заляльковування шкідників (червень-серпень); вапнування кислих грунтів, що сприяє очищенню грунту від дротяників.

Рекомендується застосовувати принаджувальні посіви вівса або кукурудзи, затруєні 22%-ним концентратом емульсії гептахлору (1,5 г отрути, розведеної в 20 мл води, на 1 кг зерна).

Останнім часом проти дротяників та інших грунтових шкідників використовують аміачну воду або вносять у грунт препарати дурсбан 5%-ний (25—30 г на сотку) або базудин 10%-ний (15—20 г на сотку).

Треба ретельно готувати насінний матеріал, щоб не потрапили заражені дротяниками бульби. Не рекомендується садити картоплю по картоплі; повертатися на поле, на якому її вирощували, доцільно не раніш як через 3—4 роки. Слід частіше оновлювати насінневий матеріал, не заражений дротяниками.

Л. Д. Шпильова,
кандидат біологічних наук

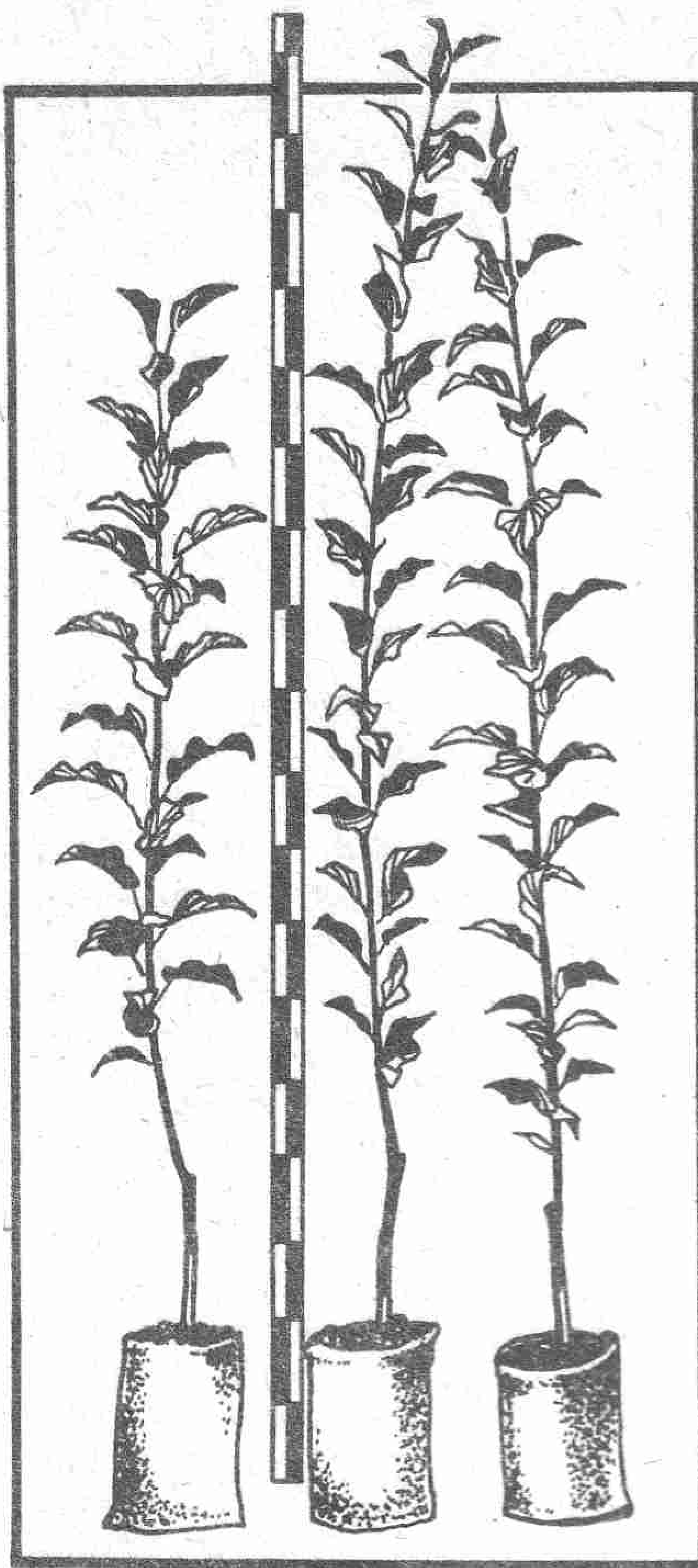
ВИРОЩУВАННЯ САДЖАНЦІВ У КОНТЕЙНЕРАХ

Важливим резервом інтенсифікації розсадництва є вирощування саджанців плодових культур із закритою кореневою системою. Ця технологія вперше була застосована і набула поширення у лісництві зарубіжних країн — Фінляндії, Швеції, Франції, Італії, Угорщини та ін. Вона дуже перспективна, але ще мало вивчена в нашій країні, ряд цікавих розробок є на Кримській дослідній станції садівництва.

Вирощування саджанців яблуні з ізольованою кореневою системою має ряд суттєвих переваг перед традиційними технологіями: вихід саджанців збільшується у 8—10 разів, підвищується їх якість, скорочується період вирощування садивного матеріалу зимового щеплення до одного року, знижується собівартість; крім того, це дає змогу використовувати малопродуктивні землі, реалізувати саджанці без видалення листя до масової осінньої викопки в розсаднику, не травмується коренева система, що сприяє кращому приживанню саджанців, висаджених на постійне місце.

Найбільш трудомісткі роботи за цією технологією — зимове щеплення, виготовлення поживного субстрату і наповнення ним поліетиленових контейнерів. Треба відзначити, що за кордоном останні дві роботи механізовані. У нашій країні також сконструйовано ряд машин і механізмів для приготування суміші і наповнення нею контейнерів.

У центральній лісостеповій зоні попередні дані з контейнерного способу розмноження яблуні одержані відділом розсадництва нашого інституту в 1989 році. В дальшому дослідження проводили співробітники відділу зерняткових культур і лабораторії агрохімії. Мета дослідів — встановити перспективність вирощування яблунь зимового щеплення контейнерним способом на відкритій площадці, вивчити вплив мульчування грунту, особливості росту рослин залежно від сортопідщепних компонентів. Для вивчення взяли більше 20 кращих сортів яблуні (Слава переможцям, Пепінка золотиста, Росавка, Канівське, Київське зимове, Кід оранж ред та ін.), прищеплених на карликових, напівкарликових, середньо- і сильнорослих підщепах № 9, 62-396, ММ106, 54-118, 57-490 та А2.

Для зручності встановлення контейнерів, садіння щеп і догляду за ними підготували площадки шириною 1,2—1,3 м з смугами між ними 0,4—0,5 м.

Наприкінці квітня 1991 року 7,4 тис. яблунь зимового щеплення посадили в контейнери діаметром 14 і 18 см і висотою 30 см, наповнені поживною сумішшю, що складалася з торфу і піску у співвідношенні 2:1, до яких на один кубічний метр суміші додали 1 кг суперфосфату, 0,3 кг сульфату калію, 70 г мідного купоросу і 40 г залізного купоросу. Додаючи молоту крейду, довели pH грунтосуміші до 6,5. Субстрат перед садінням щеп і після нього помірно зволожували.

Протягом вегетації рослини регулярно поливали, проводили позакореневе підживлення мінеральними добривами з добавкою мікроелементів, проти попелиці і листогризучих шкідників обробляли хімічними препаратами, знищували бур'яни, підщепну поросль і конкурентів на прищепі, знімали поліхлорвінілову плівку з місця щеплення.

Контейнерна технологія виявилась високоефективною на Черкащині, вона дає змогу при діаметрі поліетиленових пакетів 14 см одержувати в середньому до 354 тис. стандартних саджанців з розрахунку на один гектар.

Особливо хорошим ростом і високим виходом стандартних саджанців відзначаються сорти Київське зимове, Росавка і Кід оранж ред. Вихід саджанців сорту Київське зимове на підщепі ММ106 — від 37,7 до 41,4 шт. з 1 кв. м, або 366—414 тис. шт. з 1 га.

В. Чупринюк,
зав. відділом зерняткових культур,
кандидат с.-г. наук,
В. Лялько,
науковий працівник Мліївського науково-дослідного інституту садівництва

Служба взаємодопомоги

Ростуть у мене черешні. Одна з них достигає наприкінці травня і на початку червня, але зібрати урожай не можу — налітають зграї шпаків і за 2—3 дні знищують усі ягоди. Ніякі «прапорці» і плівки не допомагають. Шановні читачі журналу, будь ласка, порадьте, як можна врятувати врожай черешень від шпаків.

Василь Хомович Молдован,
Хмельницька обл.,
Новоушицький р-н, с. Куражин

Кожний номер «Дому, саду, городу» читаю у бібліотеці й читатиму завжди, бо в ньому дуже багато корисного й для мене, але передплатити не можу — немає таких грошей. А пишу до тебе, редакціє, ось з яким проханням: будь ласка, надрукуйте мого листа, бо я люблю вирощувати овочі й квіти, то прошу шановних читачів вислати мені за помірну плату, хто скільки зможе, насіння помідорів, огірків, жоржин, цибулинок гладіолусів, троянд, котрі в'ються.

Таня Безкибальна,
Полтавська обл.,
Козельщинський р-н, с. Оленівка

Світхарт плодоносить безперервно

Відомо, що у садової суниці крупноплідних сортів при розмноженні насінням властивості материнської рослини не зберігаються, а виростає вироджене потомство. Минули десятки років копіткої селекційної роботи, аж поки був створений крупноплідний сорт суниці, названий австралійською фірмою-оригінатором Світхарт. Плоди цього сорту дуже великі, діаметром 5—7 см. Ягоди солодкі, ароматні, всередині не порожнисті, достигають рано. В Запорізькій області за звичайної агротехніки Світхарт починає плодоносити 10—15 червня і безперервно дає плоди до пізньої осені. Тільки морози стають на перешкоді дальшого цвітіння і утворення плодів.

Агротехніка вирощування цього сорту така ж, як і інших. Переваги його полягають у тому, що і з насіння теж виростають рослини, котрі зберігають властивості материнського куща. Насіння можна висівати в будь-яку пору року. З господарської точки зору найдоцільніше це робити в лютому-березні. Підготовка до висіву така, як для помідорів. Сіють в ящики з родючим і легким за механічним складом грунтом. Насіння можна засипати тонким шаром землі або злегка вдавити у вологий грунт і трошки полити з поливалки. Глибина загортання насіння не повинна перевищувати 1,5—2 см. Ящик зверху вкривають склом чи плівкою і ставлять у приміщення з температурою повітря плюс 18—20 °С. Вища температура негативно позначається на схожості. Щоб підвищити схожість, перед садінням насіння бажано не менше 10 діб витримати в холодильнику при низькій плюсовій температурі, а потім на 8—12 год поставити в тепле місце (20—25°С), загорнувши в марлю із зволоженим піском чи тирсою. Гарні результати дає замочування насіння в стимуляторах росту. Для знезаражування від збудників хвороб застосовують марганцівку. Перші сходи з'являються через 12—20 днів. Як правило, вони не дружні й нерівномірні, але цього боятися не слід.

Коли з'являються перші сходи, скло чи плівку можна зняти і поставити ящик на підвіконня чи стіл біля вікна, щоб було достатнє освітлення. Якщо сходи загущені, то їх через 2—3 тижні слід розпікірувати в інший ящик. В цей час рослинам потрібно багато світла, а температура має бути в межах 15—17° тепла. Висаджувати суницю у відкритий грунт можна через 10—12 тижнів після висіву насіння.

Враховуючи, що кущі швидко розростаються, садять рослини на грядці з відстанню 30—40 см одна від одної. Не рекомендується закладати суничник після картоплі і помідорів.

З мінеральних добрив перед садінням бажано внести 50—70 г суперфосфату на 1 м^2. Підвищені дози добрив, особливо азотних, небажані, бо вони посилюють ріст листків, а на урожайність ягід впливають негативно. Десь через 110—120 днів після висіву насіння можна отримати перші стиглі ягоди.

Щоб урожай був щедрим, а ягоди великі, соковиті і солодкі, під суничник слід відводити найбільш освітлювану сонцем частину ділянки, а грунт підтримувати у зволоженому стані. Допомагає зберігати вологу в грунті товстий шар мульчі з тирси, торфу чи перегною. На зиму рослини вкривати не обов'язково.

М. І. Цехоновський,
м. Запоріжжя

Ядро з кісточки абрикоси — поживне і смачне

Коло горіхоплідних порід з високим потенціалом урожайності та досить посухостійких обмежується волоським горіхом. Ліщина (фундук) дає менший врожай з одиниці площі. Найближчі до волоського горіха за якістю плодів його родичі — японський серцеподібний і американський чорний — поступаються за врожайністю і посухостійкістю. Південні горіхоплідні — пекан і мигдаль — теж не підходять для нашої широти. Але одна культура здатна у нас давати частково горіхоподібну продукцію. Це — абрикоса з їстівним ядром, зокрема її урючні види, ядра яких відносно більші, а за смаком нагадують мигдаль.

У моєму саду абрикоса — найважливіша культура після горіха. Дерева вирощую власної селекції з сіянців, бо районовані сорти Краснощокий і Ананасний плодоносили не регулярно.

Більшу частину врожаю сушу. Тому, крім смаку, цукристості, крупноплідності, врожайності, має значення відокремлення кісточки і раннє достигання. Не культивую, звичайно, жерделів з гірким ядром, хоч вони більш морозостійкі і нерідко крупноплідні. Вибраковую екземпляри з поганим наповненням кісточки (плюскле зерно).

Кісточки сушимо і споживаємо взимку, переважно у смаженому вигляді. Також смажимо і волоські горіхи. В обох випадках із смажених ядер видаляємо поверхневу плівку, яка гірчить. Ядра абрикоси, принаймні урючної, навіть тривкіші за горіхові. Плоди, в яких кісточка не відокремлюється, консервуємо цілими.

Урючні абрикоси, як відомо, набагато цукристіші, їх легко сушити. Від заочного знайомого у м. Теклі (Талди-Курганська обл., Казахстан) я довідався про успішне вирощування урюку в горах на висоті 1300 м над рівнем моря, де літо не довше за харківське. В себе нащепив і посіяв у 1986 р. Плоди — невеликі. Сіянці слабкорослі, почали цвісти на 5—6 літо.

Розмноження абрикоси не містить проблем — вона легко щепиться, навіть за кору, як зерняткові. В 1992 р. був приємно вражений великим врожаєм на всіх деревах і окремих щепах після того, як під час цвітіння були і заморозки, і дощі. Плодоносити абрикоси починають дуже рано. Наприклад, сорт Тріумф Півночі (селекції Воронезького СГІ) вже в перше літо закладає численні квіткові бруньки майже по всій довжині однорічного приросту. Тому щедрий урожай вже на друге літо після щеплення — часте явище.

Посухостійкість абрикоси, на мою думку, вища, ніж у волоського горіха. Дерева не обкопую, посіявши під ними райграс і чистотіл, які і не скошую. Осипання зав'язі не спостерігав, хоча у разі залуження, особливо густими травами (пирій — під деревами на вулиці), на 1—2 тижні затримується достигання врожаю. Травостій приминаю під час збирання, коли розстилаю плівку, на яку здебільшого струшую плоди.

На ділянці, де грунт — замулений супісок (осушене болото), віддача абрикосових дерев більша, ніж на площі з чорноземом завтовшки 20—30 см, але на глейовому підгрунті. На супіску плоди раніше достигають, цукристіші, у 1,5—2 рази більші за розміром, отже, і врожай помітно вищий.

Під частиною дерев, щоб прискорити достигання плодів, грунт частково обробляю, але не перекопую, а лише скороджу (чешу) на глибині 10—15 см гачкоподібно загнутими й загартованими вилами. На супіску це не важко. Роблю так двічі: після закінчення цвітіння (щоб не прискорювати його і уникнути заморозків) і за 2—3 тижні перед достиганням.

Частину врожаю абрикос реалізую на ринку і завжди звертаю увагу покупців на корисність споживання ядер.

Л. С. Шугін,
м. Харків

Удосконалене щеплення

Щеплення за кору — найпростіший і найпоширеніший спосіб. Зрізавши досить товсту гілку, садівник вставляє за кору по периметру зрізу кілька живців. Підростаючи, поступово частина з них відстає у рості і всихає. Щоб запобігти значному змертвінню кори на підщепі у проміжках, потрібно щепити якнайбільше живців, розташовуючи їх не рідше, як через 2—3 см.

Відомий харківський агроном-садівник В. П. Сущенко в цьому випадку здавна практикує зрощування прищеп у єдине стебло. Щепить нерідко у стовбур дерева, зрізуючи його на висоті 0,7—1,2 м від землі. Бажаного сорту вставляє лише 1—2 ж івці, а решта — нарізані з підщепного дерева (для кращої сумісності). Звичайно, на щепи надіває поліетиленовий мішечок, щоб запобігти їх висиханню. Ще й банку з водою у центрі ставить.

На кожній прищепі залишає по одному пагону і поступово зрощує їх в одне стебло-стовбур. Стовбур цей і нова крона дерева утворюються з пагона бажаного сорту, а всі інші перетворюються на містки (рис. 1). Культурна гілка-крона, підживлювана численними містками, дуже швидко розростається. Друга перевага — мінімальна витрата прищеплюваного матеріалу.

Але метод Сущенка в такому вигляді не зовсім досконалий. Поверхня зрізу підщепи повільно заростає, а при діаметрі понад 15—20 см може й зовсім не зарости. Періодично ж замащувати чи зафарбовувати її стає неможливо через потовщення містків.

Вдалося відшукати і запатентувати спосіб запобігання утворенню дупла (а. с. 1644808), як показано на рис. 2. Зріз 1 підщепи я робив гостро опуклим — у формі чотиригранної піраміди або конуса. А пагони прищеп 2 наближаю до поверхні зрізу обв'язкою 3. Щоб вона не сповзала вгору, забиваю 3—4 цвяшки 4. Притиснуті до опуклої поверхні містки, потовщуючись, стають сплющеними і швидко закривають усю поверхню. При цьому зріз заростає з центру (з вершини 5), де деревина менш міцна, трухлява.

Зрощувати живці на зрізі тонкої гілки, де їх вставлено лише 2—7, не обов'язково. Тут заростання зрізу — не проблема. Але спосіб з'єднання компонентів щеплення, коли за кору вставляють однобічно загострений живець, теж недосконалий, особливо якщо останній не набагато тонший від підщепи. У такому випадку лінія утворення калюсу 3 на живці 1 (рис. 3) майже не прилягає до поверхні деревини 4 підщепи 2, де також утворюється калюс і час від моменту щеплення до фізіологічного з'єднання щепи й підщепи затягується.

Що робити? Можна профіль зрізу поверхні прищепи зробити увігнутим (рис. 4). Але це клопітно. Той же Сущенко, цікавлячись патентною літературою, натрапив на геніальне вирішення проблеми: на звороті зрізу живця 5 (рис. 3) здряпують двома приблизно паралельними смужками корку (плівку) до живої зеленої поверхні. Тоді відбувається додаткове зрощування зворотної поверхні прищепи (кори) з корою підщепи, причому воно випереджає звичайне, традиційне зрощування на 7—15 діб. Отже, на 7—15 діб раніше починається ріст прищепи, підвищується міцність зростання, унеможливлюється відчахування щепи.

Якщо заглибитись у анатомію стебла, то виходить, що при цьому способі щеплення використовується не тільки властивість утворення камбіального калюсу, а й калюсу, утворюваного з клітин прокамбію, що містяться між шарами живої й змертвілої (зпробковілої) кори живця.

Щодо обв'язування місця щеплення, то не обов'язково використовувати ізоляційну стрічку (якої немає у продажу), а також пластилін чи вар. Кінці вставлених за кору живців можна примотати стрічкою тканини (вогкої) або мотузкою. А вар, особливо легкоплавкий, я взагалі не використовую, бо він може затекти у місце калюсоутворення і перешкодити зрощуванню.

Використовуючи такі удосконалені способи, я швидко розмножую нову культуру — айву солодку морозостійку — щепленням на грушу. Розмноживши маловідомий народний зимовий сорт яблуні Арапка. Він нічим не поступається американським (Джонатан, Джонаред тощо), але перевершує їх за розміром плодів (до 400 г) і смаком. У разі ж щеплення абрикоси сорту Тріумф півночі (селекції Воронезького СГІ) і кращих сортоформ власної селекції досягаю більшої інтенсивності плодоношення на-

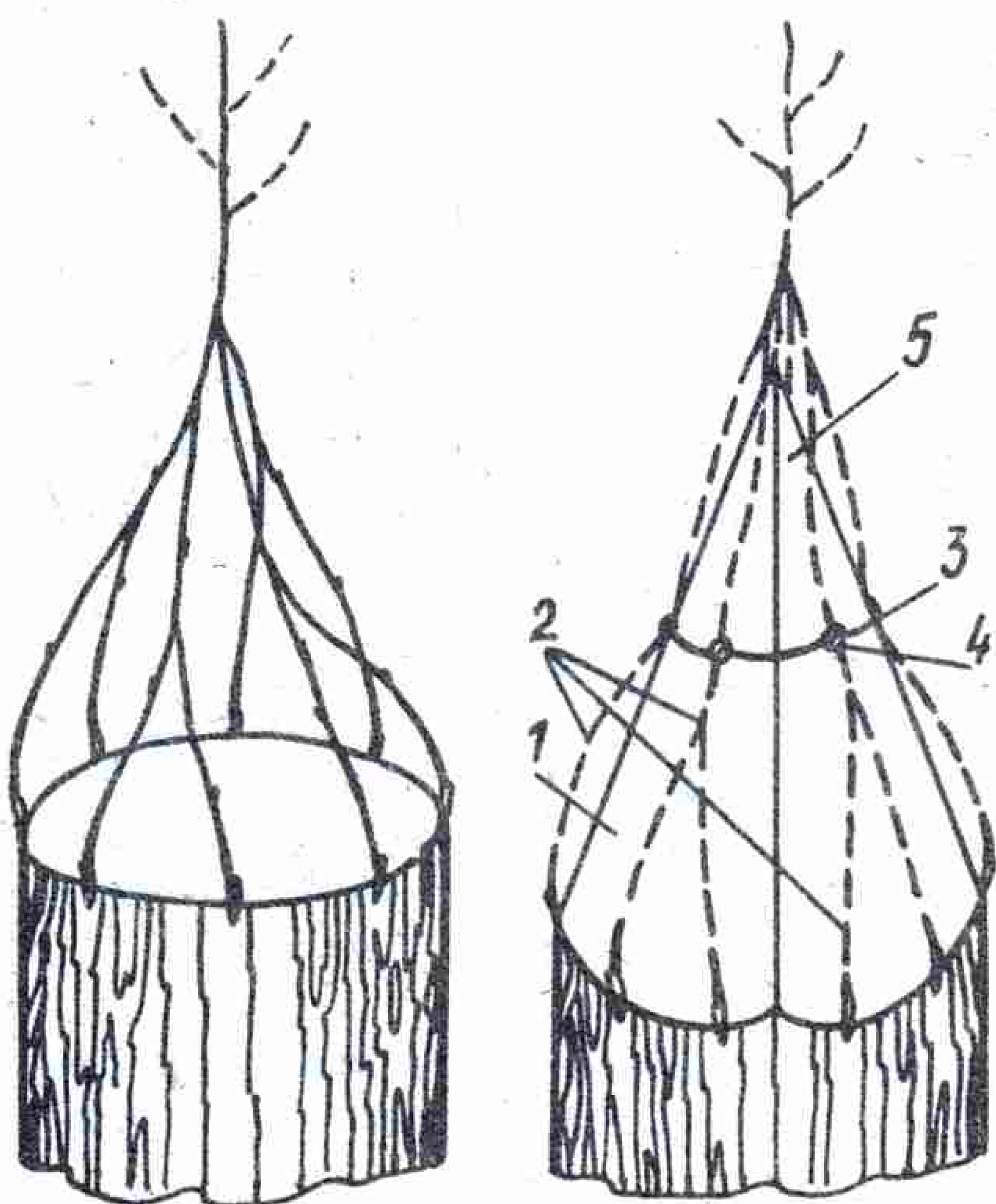

Рис. 1 Рис. 2

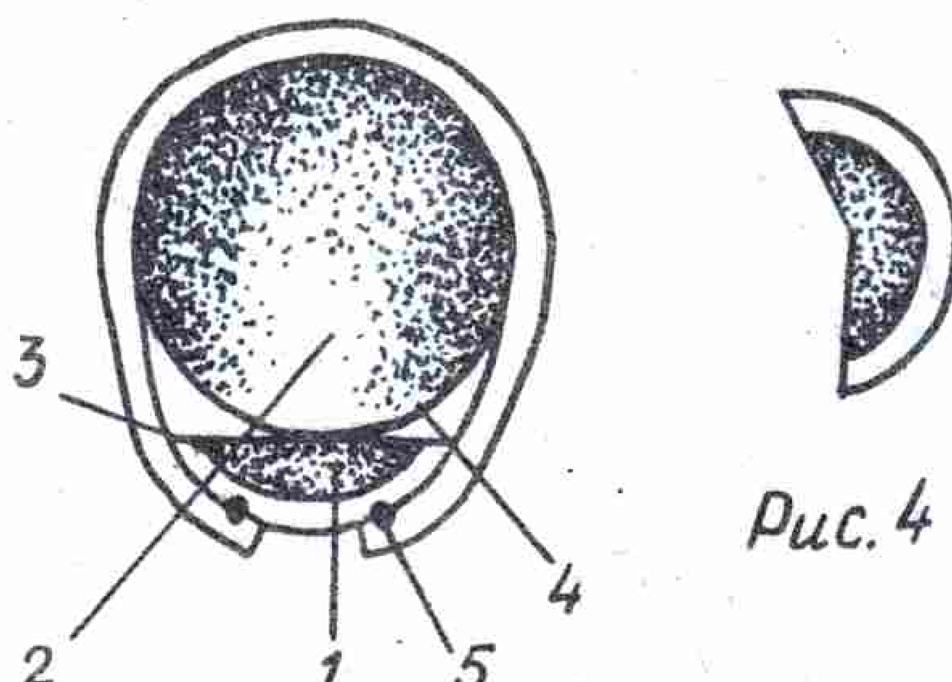

Рис. 3

Рис. 4

ступного літа, бо вже в рік щеплення на щепі встигає закластись багато квіток.

З літератури відомо багато способів щеплення живцем: за кору, врозщіп, косе копулірування тощо. Але я вважаю, що це способи не щеплення, а лише з'єднання компонентів щеплення. А спосіб щеплення — поняття ширше, як видно з наведених прикладів. Точніше, спосіб з'єднання є нерідко лише частиною технології щеплення. Мені вдалося вдосконалити способи щеплення деяких важко прищеплюваних порід, а окремі з цих способів запатентувати.

Зерняткові породи, як відомо, щепляться легко, за винятком, наприклад, крупноплідного садового глоду. З кісточкових важко щепляться вишні, черешня. Не завжди вдається прищепити персик, кизил, виноград. У цьому разі застосовую подовжені живці (до 20—30 см), бо вони мають більші можливості для утворення калюсу. В одних випадках нарізую живці з верхівковою брунькою, коли вона добре сформована (отже, містить більший запас поживних речовин, ніж бічні), а деревина під нею гарно визріла (вишня, черешня, глід, менш теплолюбні форми волоського горіха). В інших — навпаки, нарізую живці з нижньої частини однорічних пагонів, де деревина найбільш визріла, а розвиток напівсплячих бруньок не випереджає процес калюсоутворення (персик, абрикос, виноград, що не дають розвиненої верхівкової бруньки, іноді — волоський горіх).

На подовжену прищепу впливаю таким чином, щоб розвиток бруньок не випереджав утворення калюсу і зростання. Для цього використовую ряд власних запатентованих винаходів. Суть одного з них — вплив на прищепу і контактуючу з нею частину підщепи тепловим контрастом. Місце з'єднання грію, а іншу частину прищепи охолоджую. Для цього на місце з'єднання надіваю трубку з поліетиленової плівки, зав'язуючи її з обох кінців. Виходить мікропарник. Решту щепленого живця (верхню частину) обгортаю блискучою фольгою (наприклад, від цукерок) для відбивання сонячних променів.

Другий спосіб передбачає механічне гальмування росту бруньок, головним чином для винограду. Зрізую вічка на половину їх висоти з розрахунком на пошкодження центральної бруньки або, якщо вічка вже набрякли, просто виламую центральні бруньки. Зрозуміло, що паростки з бічних бруньок вічка розвиваються уповільнено, не випереджаючи утворення калюсу. Звичайно, ці способи перш за все виручають, коли використовую ослаблені живці, наприклад з трохи пророслими вічками.

У винограду можуть добре приживлюватись і одновічкові живці, якщо робити щеплення на зелений пагін. Але тут важливо не запізнюватись, щоб підщепа встигла здерев'яніти до холодів. Не пізніше початку квітня обрізую коротко підщепний кущ, залишаючи 1—2 однорічних ріжки на 2—3 вічка. З однорічної лози пагони для щеплення утворюються раніше, ніж з старшої за віком. Зрізаний кущ накриваю плівкою. За парникових умов, іноді вже на кінець квітня, маю досить розвинені пагони. Щеплю так, щоб вище місця з'єднання були зелені органи підщепи (рис. 5, 6). Якщо живець товщий за

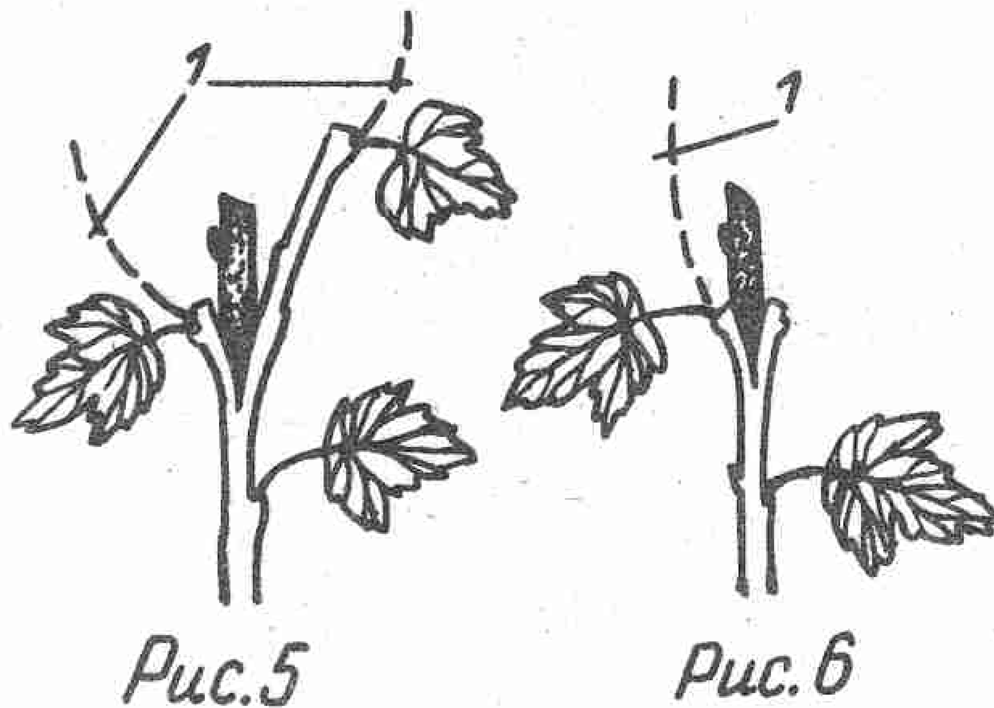

Рис. 5 Рис. 6

підщепу, стискую його клин за рахунок серцевини. Обмотую місце з'єднання стрічкою, нарізаною з дитячої надувної кульки, а зверху її закріплюю і обмотую аптечним лейкопластирем. Решту прищепи обмотую фольгою (проти висихання й нагрівання). Щеплений кущ теж бажано накрити плівкою (по каркасу), але після 20 травня «парник» вже не потрібен, бо перегрів щеп вище 28—30° небажаний. Через 2—3 тижні вічка прищеп проростають, розсовуючи фольгу. Підщепну парость вчасно обламую, але пагони 1 (рис. 5, 6), що виростають вище місця з'єднання, тільки прищипую, а в серпні й зовсім дозволяю їм рости. Цим сприяю здерев'янінню підщеп. Під час щеплення, особливо в суху погоду, місце контакту компонентів (наприклад, клин прищепи) змочую водою з марганцівкою або просто слиною.

Надійне щеплення ростучих дерев волоського горіха в мене вдається лише аблактуванням. Але опанував я і зимове щеплення, причому всупереч рекомендаціям літератури (збірка «Шуміти горіховим гаям» під ред. П. І. Фещенка, В. Х. Руденка, Київ, 1981; стаття харківських авторів Ф. А. Павленко, Ю. В. Новак «Вегетативне розмноження горіха грецького»). Вологість тирси при стратифікації щеп витримую не 90%, як радять Павленко, Новак, а лише 60—70%. Вилучив операцію підгонки підщеп, бо вона лише призводить до росту на них коріння й бруньок. Щеплю не пізніше грудня. Живці використовую як з нижніх, більш здерев'янілих частин пагонів, так і з верхніх з верхівковою брунькою. Використовую і живці з дворічною деревиною в нижній частині, особливо при розмноженні цінних скороплідних сортоформ та гібридних еліт.

Л. С. Шугін,
м. Харків

Ожина і виноград

Незважаючи на високі смакові якості і лікувальні властивості, ожина ще не набула в нас великого поширення. А жаль! Ягоди її значно більші від ягід малини, дуже смачні, придатні для приготування варення, компотів, мармеладу. Ожина — визнаний народною медициною лікувальний засіб. Свіжі ягоди втамовують спрагу під час пропасниці, стиглі діють як легке проносне, а зеленкуваті навпаки,— як легкий скріплюючий засіб. Відвари з листя, стебел і коріння діють як протизапальний і потогінний засіб, застосовують їх і при хворобах горла, для примочок проти екземи та багатьох інших хвороб. Ожину краще садити подалі від житла, бажано в добре освітленому і зволоженому місці. З неї можна створити чудовий живопліт, якщо коло рядків ожини поставити невисоку (0,8—1 м) шпалеру. Розмножується ожина кореневими паростками, зеленим живцюванням та поділом куща. Перед садінням грунт перекопайте, щоб він осів, внісши перед цим торф, перегній чи компост. Рано навесні видаляйте сухі та пошкоджені пагони. Ожина любить вологу. В жаркі дні через кожні 6—7 днів поливайте. За сухої осені, перед настанням постійних морозів бажано добре полити, щоб не вимерзли пагони. Ожина плодоносить усе літо. І ще цікаво: у мене ожина, яка переплелася з виноградом, дає вдвоє більший урожай, ніж ті кущі, які ростуть окремо. Для задоволення потреб сім'ї з чотирьох членів достатньо культивувати три кущі ожини.

Л. А. Дудник,
Полтавська обл.

САД на схилі

В Україні майже в усіх областях є великі площі схилів різної крутості, які можна раціонально використовувати під плодові та ягідні сади. Тут добре ростуть і плодоносять багато сортів яблуні, груші, вишні, сливи та інших порід. Такі насадження, особливо розміщені в нижніх частинах схилів, відзначаються тривалим продуктивним періодом і дають досить високі врожаї. Але в цілому схили досі здебільшого використовуються незадовільно, хоч розроблено ефективні заходи створення на них садів і виноградників.

За класифікацією Українського науково-дослідного інституту грунтознавства схили поділяються на ледве пологі (до 1°); слабопологі (1—3°); пологі (3—6°); слабоспадисті (6—9°); спадисті (9—12°); сильноспадисті (12—15°); круті (15—30°); обривисті (понад 30°).

Технологія підготовки грунту і розміщення дерев на схилах залежать від їх крутості. На ділянках, де схили слабопологі чи пологі (до 3—5°), передсадивна підготовка грунту така ж, як і на рівних площах (плато). На слабоспадистих схилах крутістю до 8—10° спостерігається інтенсивніша ерозія грунту. Щоб запобігти їй, оранку проводять за контурною схемою по горизонталях. В місцях, де можливі розмиви, під час основного обробітку через кожних 45—50 м залишають буферні смуги шириною 5—6 м, їх розорюють весною до садіння дерев.

Важливий протиерозійний захід — влаштування водовідвідних канав-валиків або валів-затримувачів. Роблять їх до початку оранки чи перекопування грунту на верхній частині ділянки (місця водозабору).

Ефективним засобом використання схилів, особливо крутих, під плодові насадження є терасування.

Будівництво терас

Усі тераси, які можна будувати для плодових і ягідних культур та винограду, поділяються на дві групи: східчасті і гребенеподібні, серед яких інколи виділяють ще траншейні.

Східчаста тераса складається з полотна, внутрішнього (або виїмкового) і зовнішнього (або насипного) укосів і незайманої частини схилу (берми), розташованої між цими укосами.

Виїмковий укіс на крутих схилах не повинен перевищувати 50—55°, на слабоспадистих і спадистих — до 60°, а насипний укіс — 40—42° з мінімальною шириною на крутих схилах до 25° — 2 м, на сильноспадистих і крутих до 20° — 0,75 м і на спадистих до 15° — 0,5 м.

Якщо терасу будують з вертикальним укосом, то стіну викладають з каміння, цегли чи іншого матеріалу.

Полотно тераси залежно від рельєфу і побудови укосу може бути вузьким — 2—2,5 м, середнім — 3,5—4 м і широким — 6 м і більше, горизонтальним або з похилом у бік виїмкового укосу чи у напрямку схилу. Ці показники визначають для кожного саду залежно від кількості й інтенсивності опадів, вологоємкості грунту та біологічних особливостей вирощуваних порід і сортів.

У промисловому садівництві застосовують механізовані способи терасування схилів — виїмково-насипний та наорний. Виїмково-насипні тераси будують переважно бульдозером.

На схилах, які за рельєфом або через надто несприятливі грунтові умови не можна терасувати, практикують лунковий спосіб передсадивної підготовки грунту. Зокрема, його часто застосовують в аматорському садівництві.

Лунки за розміром бувають від 1 м до 3×3,5; 3,5×4 м і більше. Копаючи лунку, верхній шар грунту знімають і складають вище по схилу, нижній шар і підгрунтя перекопуванням вирівнюють так, щоб площина лунки мала протилежний схилу похил 4—5°. Після цього вийнятий верхній шар складають до лунки і рівномірно розрівнюють по її площині. Одночасно з виготовленням полотна лунки вносять гній по 80—100 кг.

Гребенеподібні тераси влаштовують на ділянках, де підгрунтові води залягають неглибоко від поверхні землі. Зустрічаються вони на Поліссі та у заплавах річок, затоплення яких паводковими водами не регулюється. Це — штучні підвищення, що мають вигляд грядок, валів чи окремих горбочків різної довжини і ширини. Влаштовують такі тераси для того, щоб запобігти шкідливій дії підгрунтових і паводкових вод.

Окультурення грунту на терасах

У процесі будівництва терас грунт внаслідок пресування, вирівнювання та інших робіт переміщується з підгрунтям, особливо на полотні тераси ближче до виїмкового укосу, через що тут майже повністю припиняються мікробіологічні процеси. Тому через 4—5 місяців, коли земля ущільниться, слід визначити за допомогою агрохімлабораторії наявність поживних речовин у грунті.

Основними заходами окультурення грунту на полотні тераси є глибоке розпушування і внесення органічних та мінеральних добрив, а також висів багаторіч-

них трав і сидеральних культур. Глибоке розпушування насамперед потрібне на терасах, влаштованих виїмково-насипним способом.

Вирощування сидеральних культур і багаторічних трав, що дають велику кількість зеленої маси і коріння,— досить ефективний засіб окультурення грунтів перед закладанням саду.

Розміщення дерев на терасах

Дерева на терасах можна розміщувати у виїмковому укосі на відстані 0,75—1 м, насипному укосі — на такій же відстані від краю, посередині полотна і на бермі. Забезпечення рослин вологою, поживними речовинами, освітлення на всіх цих місцях має свої особливості.

Дослідження вчених на сірому опідзоленому слабозмитому легкосуглинковому лесі показали, що яблуні на виїмковому і на краю насипного укосів та бермі ростуть неоднаково. Коренева система 10-річних дерев, розміщених у виїмковому укосі, поширюється майже до межі насипного укосу, а дерев, висаджених у насипному, розвивається в бік виїмкового укосу. Окремі корені проникають навіть у берму верхньої сусідньої тераси. Радіус поширення скелетних коренів у дерев, розміщених обома способами, сягає 3,2—3,5 м, глибина проникнення — 300—320 см.

У яблунь, розміщених у виїмковому укосі, урожай за перші чотири роки плодоношення більш як у два рази вищий, ніж у висаджених у насипному укосі. Дерева ці ростуть і плодоносять значно краще, ніж розташовані на відстані 1 м від межі насипного укосу.

У північній частині України, де бувають великі снігопади, сніг нагромаджується переважно у виїмковому укосі, засипає штамб і гілки молодих дерев. Осідаючи, особливо під час відлиг, він ламає обростаючі гілочки і гілки, а нерідко і штамб. У таких районах дерева слід розміщувати на насипній частині тераси. Слід також звернути увагу на створення захисних смуг, які сприяють затриманню снігів.

Середні відстані між деревами з округлими і плоскими кронами на терасах, м

Порода	Підщепа	Округлі крони			Плоскі крони
		Лісостеп	Степ	Передкарпаття, Закарпаття, передгір'я Криму	Всі зони
Яблуня	Насіннєва	4—5	3—4	4	4—5
	Середньоросла клонова	3	3	3	4—4,5
	Слаборосла клонова	2,5	3	2,5	3—3,5
Груша	Насіннєва	3,5—4	4	4—3	3—4
	Айва клонова	3	3	3—2,5	2,5—3
Вишня	Районовані по зонах	3	3	3	—
Черешня	—"—	4	4	3	—
Абрикос	—"—	3	3	3	—
Персик	—"—	3	3	3	—

Середні відстані між деревами плодових порід для інтенсивних садів на терасах подано в таблиці. Ці відстані можуть бути дещо змінені залежно від сили росту сорту і сортопідщепних комбінацій.

За даними наукових досліджень і виробничої практики, тераси з чотириметровим полотном мають значні переваги порівняно з терасами, полотно яких шестиметрове. Тому останні можна будувати на схилах до 15° лише в окремих випадках на нееродованих і слабоеродованих грунтах.

Г. О. Каблучко,
доктор с.-г. наук

Пам'ять

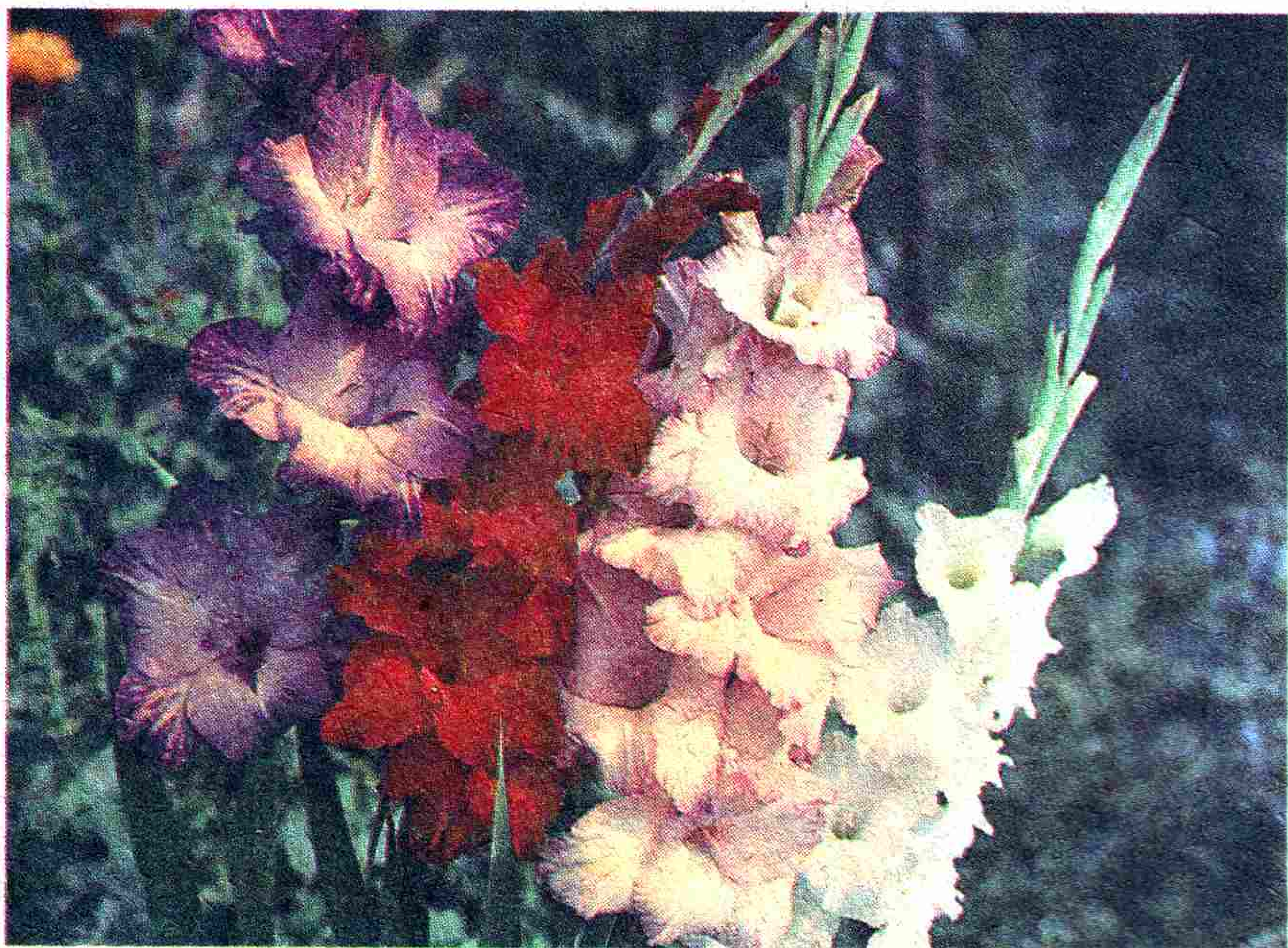
Григорій Олексійович Каблучко належав до тих обдарованих природою людей і за покликом серця одержимих учених, пам'ять про яких у знайомих і близьких зберігається на довгі роки. Його науковими пошуками і наполегливістю у поступі до мети захоплювалися, а іноді по-доброму й заздрили колеги по роботі.

Закінчивши в 1932 році Інститут селекції плодово-ягідних культур ім. Мічуріна, Григорій Олексійович працював спершу агрономом, а потім головним агрономом одного з провідних господарств у Московській області, поєднуючи виробничу діяльність з творчою науково-дослідною роботою в Московському помологічному розсаднику. На основі проведених досліджень молодий вчений здійснює глибокі розробки з проблем вирощування суниць, груш, слив і виступає з ними в пресі.

Як обдарованого науковця та енергійного організатора виробництва Григорія Олексійовича в 1936 році переводять до Молдавії, де він працює головним агрономом радгоспу-технікуму. Та, на жаль, війна перервала і наукову працю, і виробничу діяльність. По закінченні війни Каблучко блискуче захищає кандидатську дисертацію і повертається до Молдавії, де зосереджується на науково-педагогічній роботі і водночас бере активну участь у реконструкції старих садів, зруйнованих під час окупації, організовує видання щомісячного журналу з питань садівництва і виноградарства.

У шістдесятих роках переїздить в Україну, де очолює кафедру в Українській сільськогосподарській академії. Тут він педагогічну діяльність поєднує з розробкою агротехніки вирощування плодоягідних культур на малородючих землях, випробуванням нових конструкцій плодових насаджень тощо. Наслідки його досліджень та творчих пошуків знайшли відображення у більш як 300 наукових працях. Серед них — такі, як «Сорти плодових культур», «Товарний плодовий розсадник», підручники «Плодознавство», «Інтенсивне садівництво» та ін. А ще він дав путівки у життя понад 70 кандидатам і докторам наук. Й до останніх днів свого життя його творчий розум не мав спочину.

Звичайно, матеріал, який ми друкуємо, Григорій Олексійович уже не прочитає, але ця публікація ще раз засвідчує і нашу добру пам'ять про нього, і те, що його наукові здобутки продовжують нас збагачувати і приносити користь.

УДОД І ЙОГО ГЛАДІОЛУСИ

Вони різні, наші дописувачі. Багатьох з них, особливо постійних авторів журналу, ви заочно вже знаєте з їхніх публікацій. Редакція й поготів, тому що, окрім своїх кореспонденцій, вони надсилають нам теплі, щирі листи, наче хорошим друзям, розкривають душу, діляться своїми уподобаннями, мріями тощо. Деякі настільки здружилися з виданням, що й не уявляють себе без «Дому, саду, городу». З-поміж наших авторів є цікаві особистості, справді майстри на всі руки.

В цьому номері хочемо ближче познайомити вас, шановні читачі, з В. І. Удодом, який проживає в м. Новомосковську на Дніпропетровщині і який прикрасив наш «Квітник» чудовими гладіолусами власної колекції. Свою замітку про них він так і назвав: «Гладіолуси — любов моя». Подаємо її в авторському стилі.

«Багато років я займаюся вирощуванням гладіолусів і з кожним роком усе більше пізнаю ці чудові рослини. Влітку, коли вони свої «мечі» піднімають угору, розпускаючи квіти, не хочеться відходити від них. Білі, жовті, оранжеві, бузкові, лососеві, рожеві, червоні, голубі, сині, коричневі та інші кольори не відпускають від себе.

Гладіолуси — багаторічна трав'яниста рослина з лінійними листками, що нагадують лезо меча або шпаги. Звідси й назва «гладіолус» від латинського слова — меч, їх ще називають косариками, шпажниками. Ця рослина світлолюбна. І навіть часткове затінення у вранішні години або після полудня спонукає витягування стебел, запізнення строків і якості цвітіння. Щоб рослини добре розвивались і не затіняли одна одну, треба правильно їх садити.

Наші автори

Квітник

Спочатку готую ділянки шириною 120 см з таким розрахунком, щоб ряди були з півночі на південь. Між рядами насипаю горбики 10 см висотою і 25 — шириною. Саджаю на глибину 10—15 см, в залежності від величини цибулини. Але цибулину треба правильно покласти. Коли ви глянете зверху на неї, то помітите 5—7 бруньок по периметру. Ось треба так і класти, аби бруньки були вздовж ряду, це полегшить підв'язування квітконосу.

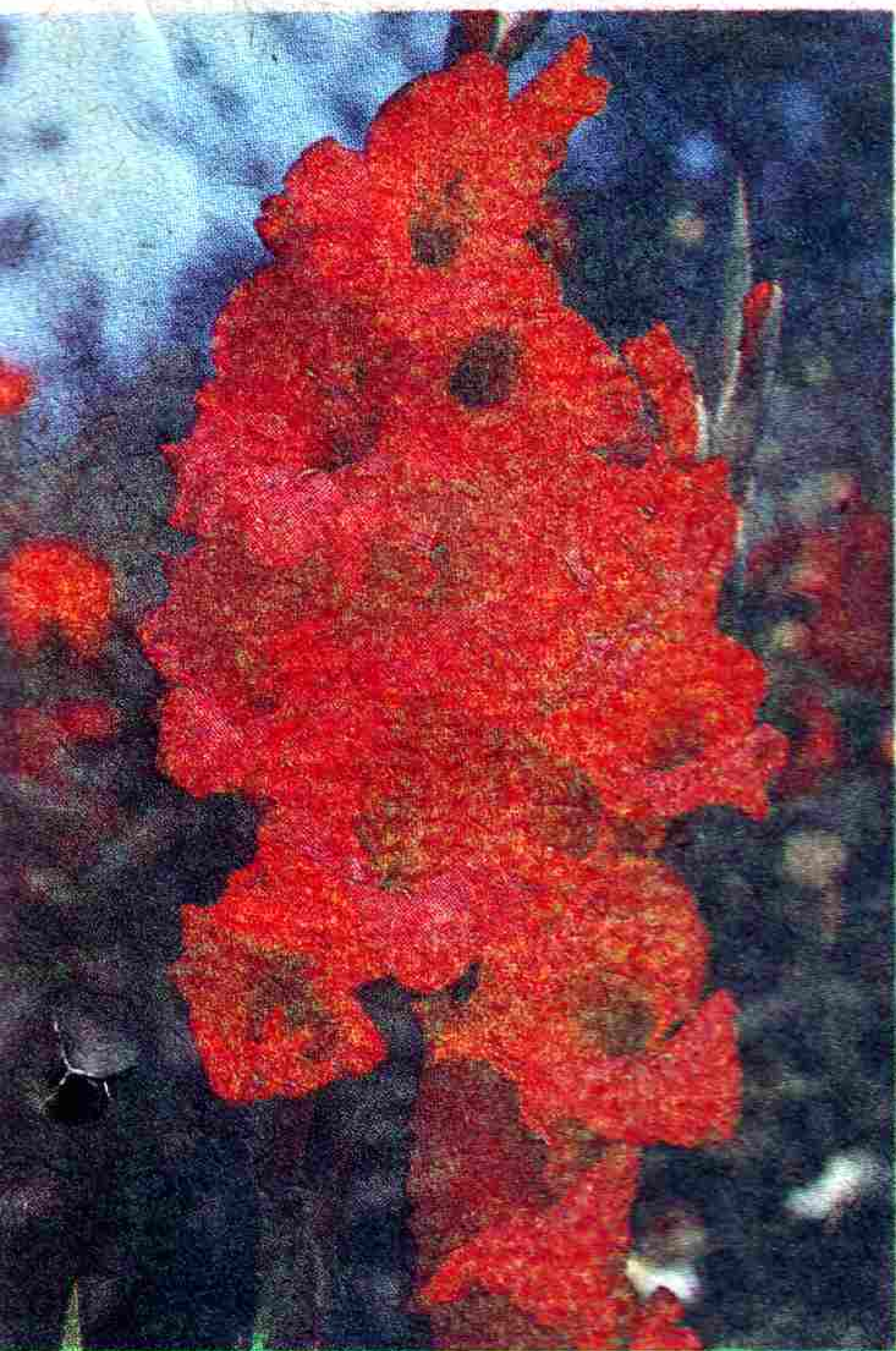
При цьому не треба ставити кілочки біля кожної рослини: достатньо двох, до них прикріпити шпагат і піднімати його на потрібну висоту росту рослин, яких у ряду 10—12 штук, і якщо правильно посаджені, вони будуть в одній площині. Нагорнуті по краях підвищення дадуть змогу поливати кожну ділянку окремо.

Однією з важливих умов вибору площі під гладіолуси є врахування можливостей сівозміни у наступні роки. На попереднє місце садіння можна повернутися тільки на п'ятий рік. Правильне садіння гладіолусів — запорука успіху в дальшому догляду за рослинами».

Як бачимо, В. І. Удод серйозно займається квітами, якщо ділиться своїм досвідом. В його колекції проростає понад 350 сортів гладіолусів, якими він обмінюється з іншими квітникарями-аматорами, і не лише українськими. Крім гладіолусів, Володимир Іванович вирощує на своїх ділянках тюльпани,

жоржини, троянди та інші чарівності флори. Не байдужий він і до кактусів, яких має близько ста різновидів у власній колекції.

Якщо ви, шановний читачу, придивитесь до слайдів на нашому «Квітнику», а також на обкладинці журналу, то зрозумієте, що В. І. Удод ще й майстер фотографії. Ця дивовижна барва кольорів, зафіксована на кольоровій плівці — справа його рук, художнього бачення, натхнення.

За кожну справу Володимир Іванович береться з великим інтересом, любов'ю. А старання і наполегливості йому, як кажуть, не позичати. Інтереси має різнобічні. В молодості оволодів професіями електрика, зварювальника, у 1958 році навчався в студії образотворчого мистецтва при Палаці культури залізничників у Дніпропетровську, пізніше закінчив колишній Всесоюзний заочний лекторій журналістики і фоторепортажу, а затим — і Новомосковський радгосптехнікум. Працював на різних роботах, але найбільше його душа тяжіє до малювання (мав дві персональні виставки художніх картин), фоторепортерства і, звичайно, квітів. Отож і став постійним автором «Дому, саду, городу».

Можно було б ще багато розповісти про цю цікаву людину, але специфіка журналу вимагає лаконічності в подібних матеріалах. А якої ви думки, шановні читачі, про таку форму їх подачі? Адже достойних авторів у нас чимало.

П. Черех

Фото **В. Удода**

Хоста

Хоста належить до декоративних рослин, здатних витримувати затінок. Інша її назва — функія. Декоративність хости найповніше виявляється у напівзатінених місцях. Саме в таких умовах освітлення формується пишний листяний покрив, чітко проявляється мінливість барв листя, тони й відтінки особливо соковиті. Та й на відкритих місцях більшість видів хости почувається дуже добре, аби грунт, де вони ростуть, не був пересушений.

Хоста — багаторічна рослина з родини лілійних і налічує близько 40 видів. Їхня батьківщина — Японія, Китай, райони Далекого Сходу. Тут вони ростуть на скелях, уздовж берегів річок, на лісових галявинах, біля джерел, на піщаних дюнах і в заболочених місцях.

Цвісти хоста починає з червня. Пізні види і сорти розпускаються у серпні. Кожен вид зокрема квітує недовго — 15—25 днів. Рослини мають висоту 30—70 см, утворюючи розкішну густу розетку дуже гарних довгочерешкових листків різної форми.

На Україні вже інтродуковано чимало видів та різновидів цих рослин. Найчастіше зустрічається у колекціях хоста хвиляста, висотою 25—35 см, представник низькорослих форм. Цвіте з другої половини червня.

Дещо переважає попередню за висотою (40—50 см) хоста ланцетолиста з середніми за розміром ланцетними листочками темно-зеленого кольору з глянцем. Суцвіття із синьо-фіолетових квіток, рідко розміщених на квітконосах. Цвіте у серпні.

Такої ж висоти виростає хоста декоративна. Її відмінні особливості — яскраво-зелені листки із хвилястим краєм та квітки лілового кольору. Зацвітає наприкінці червня — на початку липня.

У білооблямованої садової форми хости Форчуна листки хвилясті по краях, широкоовальні. Окрім цього, увагу привертає нерівномірна сріблясто-біла смужка. Висота рослин 40—50 см. Світло-лілові квітки розкриваються наприкінці червня.

Хоста Зібольда належить до високорослих представників роду. Сягає у висоту під час цвітіння до 60 см. Листки широкі, темно-зелені із сизим нальотом.

Хоста сиза теж високоросла, понад 70 см, має сизо-зелені листки і досить велику китицю лілових квітів. Її квітконоси не височать над загальною листковою масою, як у інших видів, а знаходяться на одному рівні з нею.

Золотистооблямований садовий різновид хости сизої відзначається широкою смужкою на краю листків, квітконіс трохи підноситься над листками.

Хоста подорожникова, 70 см заввишки — одна з найдекоративніших. Її квіти великі, до 5 см у діаметрі, чисто білі, запашні. Цвіте у серпні.

Люблять хосту не лише за природну красу, що дарує нам ця рослина з весни до пізньої осені, а й за невибагливість до умов вирощування та легкість догляду за нею. Розмножують її найчастіше поділом кореневищ (робити це найкраще у березні-квітні, але можна і восени, у жовтні), або насінням, висіяним під зиму чи навесні. Сіянці зацвітають на 4-й рік. Перед висаджуванням на постійне місце копають досить глибокі ями, до яких кладуть перегній. Відстань між рослинами —40—60 см залежно від родючості грунту. Рослини швидко розростаються і протягом п'яти років зберігають максимум декоративності без відновлення. Щороку під зиму кореневище підсипають грунтом, роблять мульчу, аби вберегти від підмерзання близькі до поверхні бруньки. В умовах помірного клімату хоста добре перезимовує.

Використовують хосту для одиночних та групових насаджень. Вона має ефектний вигляд у солітерних насадженнях чи невеликими групами на фоні добре доглянутого газону або ж сама є чудовим фоном для інших рослин. Дуже декоративний бордюр із хости, прикрасять ці рослини і кам'янистий сад.

Г. М. Музичук,
м. Київ

Проти шкідників—

Бузинова сторожа

Для людини чорна бузина — ягода довголіття. А от шкідникам саду вона не до смаку. Там, де росте бузина, не селяться миші й пацюки, бо її коріння виділяє синильну кислоту. Тікають від запаху бузини і шкідники ягідників. В її ароматі чимало згубних для комах летких речовин. Ще ефективніше діє суміш настою бузини та бадилля помідорів при обприскуванні ними дерев проти метеликів трача і яблуневої плодожерки. Готують настій так. Подрібнюють 5—6 гілок бузини на невеличкі шматочки, заливають 15 л води. Кип'ятять 1—1,5 год, після чого охолоджують. Окремо готують 10 л настою з 400 г подрібненого бадилля помідорів, який настоюють тричотири години і після цього кип'ятять 30 хв на слабкому вогні. Процідивши, обидва настої змішують. Для обприскування дерев і кущів 2 склянки одержаної суміші розбавляють в 10 л води. Починають перше обприскування в період порожевіння бутонів.

Якщо у вашому ягіднику немає бузини або взагалі ніде її там посадити, то зарадити лиху неважко: бузину можна виростити в ящику, який заносять в ягідники на початку цвітіння і переміщують в міру потреби по саду.

Настої часнику та цибулі

Проти плодожерки, попелиць, мідяниці, а також трача на агрусі успішно діє настій дикого часнику та лушпиння цибулі. Останнє, крім того, знищує ще й плодових кліщів.

Щоб приготувати настій, 150—200 г часнику пропускають через м'ясорубку і вкидають їх у 10 л води. Розмішують, витримують 5—7 днів, проціджують і приступають до обприскування дерев. Свіжий розчин діє дуже ефективно і швидко: вже на другий день гинуть повністю мідяниці, кліщі тощо.

Настій з лушпиння цибулі готують так: 150—200 г його заливають 10 л води, настоюють 4—5 днів, проціджують і використовують для обробки дерев і кущів. Ефективність цього розчину досить велика: через 1—2 дні гине основна маса попелиць, кліщів, мідяниць.

Любитель-квітникар з міста Чернівців І. Любківський повідомляє, що вже після першої обробки винограду і квітника настоєм з цибулиння, яку він провів наприкінці травня, зникли вовчки, жуки і навіть слизняки. А після другого обприскування ані шкідників, ані нірок у землі не бачив до пізньої осені.

Але І. Любківський виготовляє розчин дещо вищої концентрації. Він настоює відро лушпиння та відходів цибулі в 3 відрах води протягом 4—5 днів. Одержавши концентрований темно-бурий настій підвищеної токсичності і запаху, перед застосуванням розбавляє його водою до світло-бурого забарвлення в пропорції приблизно 1 : 5. У такій концентрації настій не шкодить рослинам і токсично діє на шкідників. Любитель не обприскує рослини, а поливає грядки після дощу не менше двох разів з інтервалом у 4—6 днів. Якщо немає дощу, то грядки перед внесенням цибулинного настою можна добре полити чистою водою з водопровідної мережі, річки.

Сокирки, молочай, чемериця, деревій

Гусеницям кільчастого шовкопряда, білана жилкуватого, мідяниць, трача та деяким іншим не до вподоби настій сокирок. Особливо отруйна ця всюдисуща трава під час інтенсивного свого росту і викидання бутонів. Саме тоді і слід заготовляти її в полі, на пустирях, межах тощо. Заготовлені рослини розстелюють під навісом для просушування, потім зв'язують у пучки і зберігають підвішеними до бантин до часу використання. Можна спочатку подрібнити рослини і в такому вигляді висушити, а зберігати в марлевих мішечках або розстеленими на горищі. Розчин готують напередодні використання. Для цього 1,5—2 кг сухої сировини заливають 10 л води, настоюють 12—15 год, проціджують, додають 40 г мила, добре розмішують і починають обприскувати.

Серед молочаїв найтоксичніший для листогризучих гусениць прутоподібний. Найефективніші рослини, які щойно відцвіли. Тоді і слід заготовляти листя й стебла. Для виготовлення відвару 4 кг зеленої сировини подрібнюють, заливають 10 л води і варять 2—3 год. Охолоджують і проціджують. Якщо певна частина води википіла, то її додають, щоб розчину було 10 л.

Застосування молочаєвого відвару досить ефективне при кількаразовому обприскуванні ним дерев з проміжками не більш як 4—5 днів.

Отруйна дія чемериці білої відома давно, і не лише проти комах-шкідників саду та городніх культур: настій її застосовують для боротьби з личинками овода, що паразитують у тілі великої рогатої худоби. Споживання цієї рослини, особливо під час цвітіння, коровами і телятами на пасовищах здебільшого призводить до загибелі худоби. Використовується чемериця біла і як лікарська рослина. Її можна знайти на вологих луках та в річкових заплавах. Легкорозсічене листя та зонтик білих квіток — основні ознаки чемериці. Заготовляють рослини, як правило, в період цвітіння.

Для знищення садових листогризучих комах виготовляють водний відвар білої чемериці: 4,2 кг листя і стебел проварюють у глиняному або емальованому посуді в 10 л води протягом 2 год. Охолоджують, проціджують і додають воду до 10 л. Обприскувати краще у вечірній час, щоб не допустити опіків листя. Обов'язково слід дотримувати всіх правил техніки безпеки при виготовленні відвару і під час обприскування дерев, не допускаючи до рослин і відвару дітей. Як рослини, так і відвар чемериці досить токсичні.

Відвар із стебел деревію використовують для боротьби із листогризучими шкідниками. Заготовляють сировину в період цвітіння. При потребі сушать, як і інші рослини. Відвар виготовляють так: 800 г сухих або 2,5 кг свіжих подрібнених стебел з листям кип'ятять протягом 30 хв в 10 л води. Після охолодження відвар ретельно проціджують через марлю і використовують в міру потреби. Токсичність розчину не втрачається протягом 3—5 днів, якщо щільно закрити посудину. Перед обприскуванням додають 20 г мила на 10 л відвару і добре перемішують. Дерева обробляють звичайними обприскувачами.

Ловчі пояси та коритця

Застосування навіть «домашніх», підручних отрут для боротьби з шкідниками саду завдає чимало клопоту, забирає час. А чи не можна обійтись взагалі без будь-яких отрут?

Застосувавши ряд запобіжних та профілактичних заходів, а також просте механічне знищення шкідливих комах, можна значно зменшити збитки, що завдаються ворогами саду. Допоможуть цьому знання біології шкідника, місць його зимівлі, «кормової» бази тощо.

без хімії

Найбільшої шкоди садівництву завдає яблунева плодожерка, бо псує велику кількість плодів. Майже 2/3 обприскувань за існуючими системами боротьби спрямовані на знищення саме цього шкідника. Шкідлива личинка, яка вгризається у плід. Але поширюється по саду та по дереву шкідник-метелик, відкладаючи на зав'язь та плоди яйця, з яких і виходить личинка. Особливо небезпечне перше покоління, бо, залишившись живим, воно в десятки разів збільшує зараженість саду і, природно, масштаби пошкоджень.

Знищення метеликів першого покоління — основа успіху в боротьбі із цим шкідником. Досягти цього, якщо немає отрут, можна застосуванням ловчих поясів і коритець, дія яких зводиться до механічного вилову гусениць (ловчі пояси) або дорослих метеликів (коритця).

Дослідами і практикою встановлено, що 50—80% гусениць яблуневої плодожерки лялькуються під старою корою на стовбурах, скелетних гілках дерева. На цій біологічній особливості шкідника і грунтується застосування ловчих поясів.

Для цього беруть аркуш темного обгорткового паперу, мішковини чи навіть толю і вирізують з них стрічку шириною 15—20 см, довжиною — на 5—10 см більше повного обхвату дерева. Накладають ловчі пояси посередині стовбура та біля основи кожної скелетної гілки першого порядку. Прив'язують їх шпагатом або плівкою. Нижню частину пояса трохи відгинають від стовбура чи гілки, щоб туди могла залазити гусінь, шукаючи темного місця для лялькування. Через кожних 10—12 днів пояси оглядають, витрушують в якусь посудину або й зразу ж на місці знищують гусінь, що там зібралася.

Усуває потребу в огляді ловчих поясів використання в них різних липких та отруйних речовин. Такі пояси називають автоцидними, або самовбивчими. Для їх виготовлення папір спочатку обробляють (насичують) 2—3-процентним розчином тіофосу, просушують у затінку і після цього накладають на дерево, як і звичайні ловчі пояси. Для збільшення строку дії отрути на оброблений папір накладають ще шар чистого. За таких умов автоцидні ловчі пояси використовуються не менш як 1,5—2 місяці, знищуючи майже всю гусінь, що під них потрапила.

Хоч застосування ловчих поясів та інших методів боротьби і значно зменшує кількість метеликів, що вилітають після зими, однак, якщо не знищити перше покоління, до кінця літа їх розведеться стільки, що може загинути весь або чимала частина врожаю.

Щоб не допустити цього, в садах виставляють ловчі коритця, що являють собою ящики, перегороджені навпіл шматком скла висотою близько 40 см. Біля скла підвішують електричну лампочку, яку вмикають пізно ввечері. Літаючи навколо світла, метелики неодмінно натрапляють на скло і падають у коритце, наповнене мелясою або солоною водою. Там вони гинуть.

«Одяг» для яблуні

Яких би запобіжних заходів ми не вживали, все ж якась частина шкідників виживає, продовжуючи заражати плоди, завдавати шкоди. Останнім часом багато любителів захищають урожай від плодожерки, надіваючи на гілки з плодами марлеві, паперові та поліетиленові мішечки, як це роблять селекціонери, щоб не допустити перезапилення відібраних квітів іншим пилком. Особливо це зручно робити на малогабаритних карликових деревах. Тут можна легко «одягати» ціле дерево. Надягають марлеві чи інші накидки відразу після цвітіння, щоб захистити ще молоду зав'язь від зараження (відкладання яєць) плодожеркою першого покоління. В Китаї та Японії надівають паперові мішечки на кожний плід, як тільки він зав'яжеться. На грушах це роблять двічі на рік: весною — маленькі мішечки, з провощеного паперу, а коли плоди підростуть — великі, з газетного. Крім того, між плодоніжкою і мішечком кладуть вату, щоб до плоду не проник шкідник. Покривши плоди паперовими мішечками, японці регулярно обприскують дерева. Тепер отрута не потрапляє на плоди, а листя від хвороб і шкідників буде надійно захищене. Боротьба за листя — то боротьба за врожай, і не лише цьогорічний, а й наступних років.

Щоб плоди мали краще забарвлення, за тиждень-два до збирання «одяг» з дерева чи гілок знімають і обривають усе листя навколо плодів, тоді світло рівномірніше падатиме на яблука. Це досить трудомістка робота, її виконують тільки вручну. Але якість таких плодів значно вища від одержаних за допомогою звичайних технологій.

М. М. Артеменко,
Л. М. Латанська

Продовження. Початок у № 7.

Бактеріальна гниль цибулі

Торік виростила чудову цибулю. Збирала її в суху погоду, сушила під навісом. Зверху цибулини ніби здорові, тугі, але всередині третя лусочка гнила. Дуже прошу дати відповідь, що це за хвороба.

Л. В. Капленко,
м. Кривий Ріг

Цю хворобу спричиняють гнильні бактерії. Починається вона ще у полі під кінець вегетації, але масового розвитку набуває у період зберігання. Ознаки захворювання на початкових стадіях можна побачити тільки на поздовжньому розрізі цибулини: під здоровими зовнішніми лусками виявляються шари з однієї-двох м'яких, ніби запарених та ослизнених лусок. Іноді чергування здорових та хворих лусочок спостерігається і на більш глибоких внутрішніх частинах цибулини. З часом, через 2—3 місяці після збирання, ураженою може бути вся цибулина (спочатку шийка, а потім і вся тканина стає м'якою і слизькою, цибуля загниває і набуває неприємного запаху).

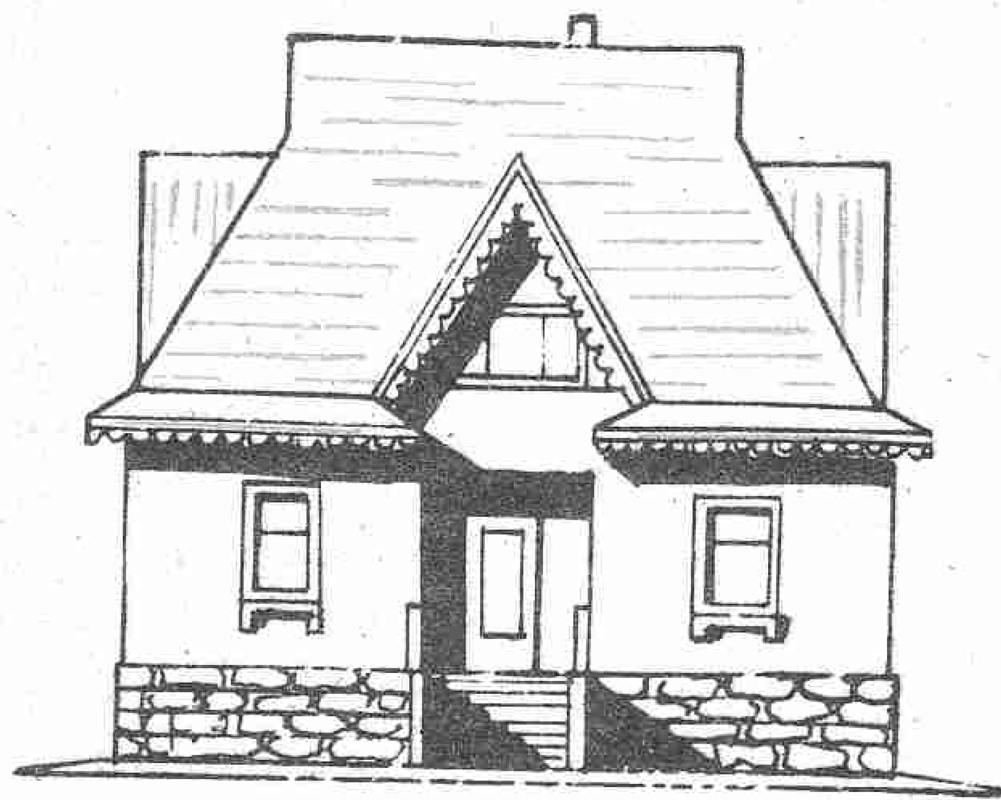
Причинами ураження цибулі мокрою бактеріальною гниллю можуть бути сонячні опіки тканин або пошкодження їх у період збирання, які призводять до фізіологічного ослаблення тканин.

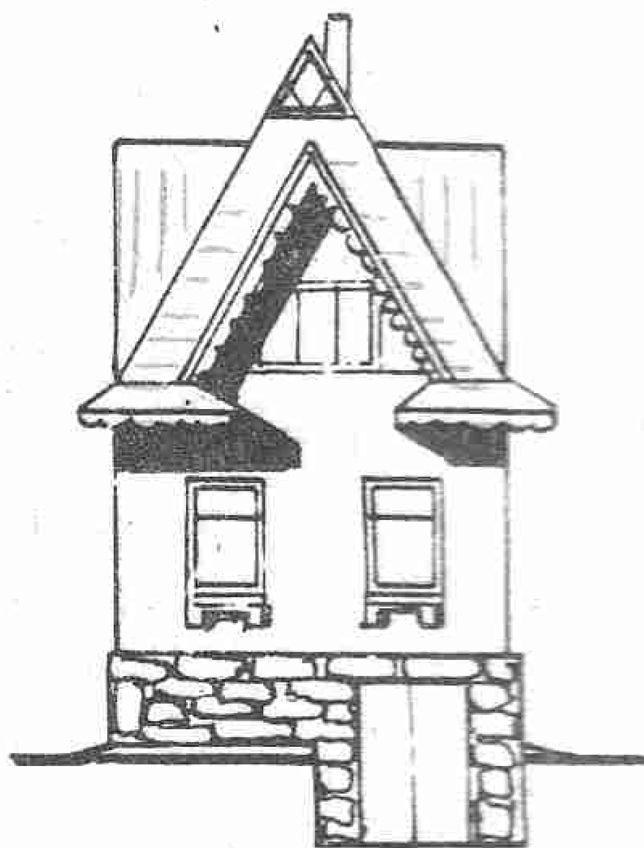
Є спостереження, що різка зміна погодних умов під час достигання цибулі (від вологої з помірними температурами до сухої та жаркої), може призвести до швидкого засихання зелених листків. Це так звані «захвати», які спричиняють загнивання соковитих лусочок внаслідок різкого порушення обміну речовин. Зберігання цибулі у теплих і вологих умовах підсилює розвиток гнилі і може призвести до вторинного поширення інфекції.

Заходи боротьби з мокрою бактеріальною гниллю такі. На зберігання слід відбирати тільки здорові, без механічних пошкоджень, стиглі цибулини, добре просушені. Зберігати у сухому прохолодному місці, яке добре провітрюється. Вирощуючи цибулю, треба дотримуватися такої сівозміни, щоб вона поверталася на попереднє місце не раніш як через 3—4 роки. Ранні строки висаджування, оптимальні площі живлення, підвищені дози фосфорних добрив, боротьба з бур'янами — усі ці агротехнічні заходи сприяють кращому достиганню цибулі і зменшенню ураженості її гнилями.

Л. Д. Шпильова,
кандидат біологічних наук

Чотирикімнатний садовий будинок

Рис. 1

Рис. 2

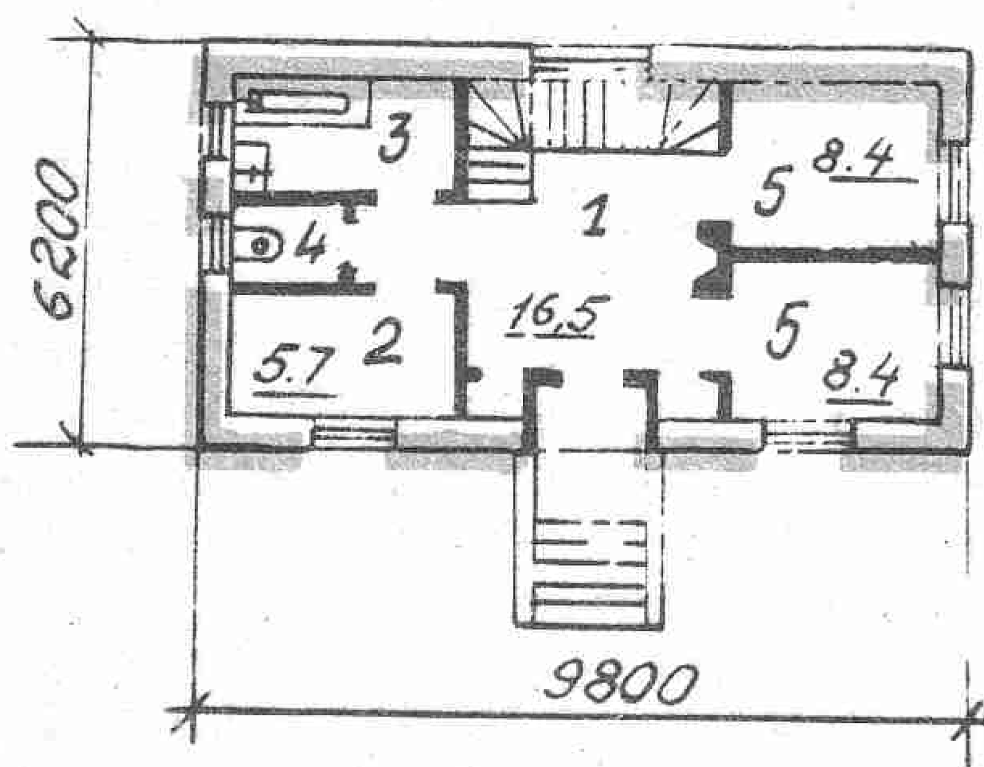

Рис. 3

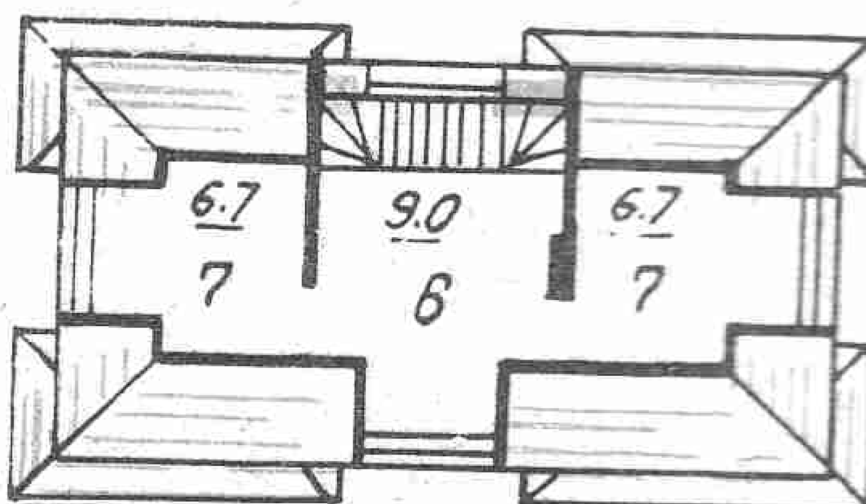
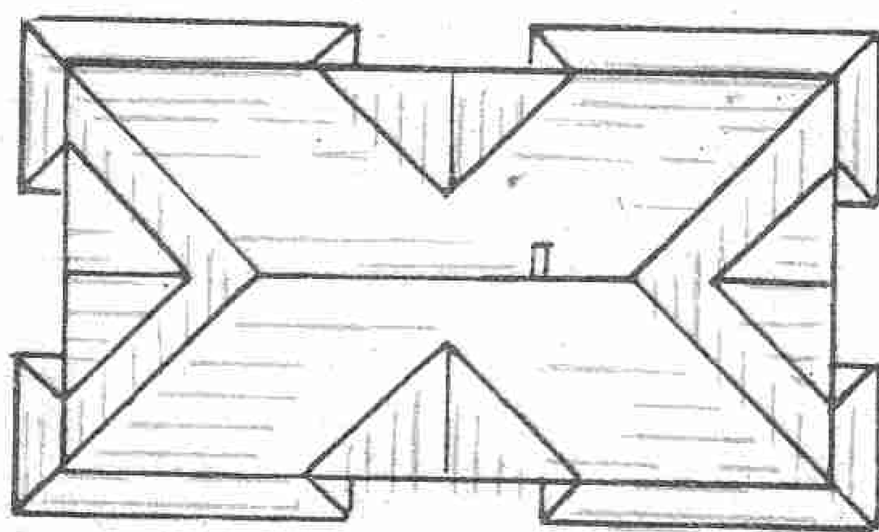

Рис. 4

Рис. 5

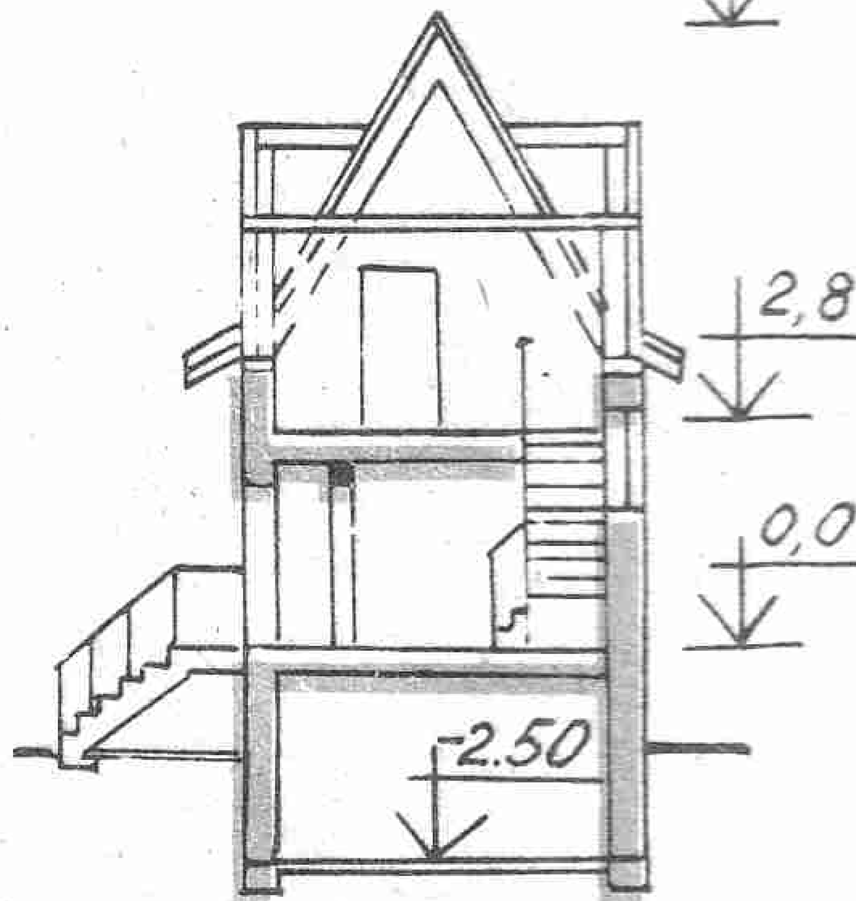

Рис. 6

Рис. 1. Загальний вигляд будиночка.
Рис. 2. Вигляд з вулиці.
Рис. 3. План 1 поверху: 1 — вітальня; 2 — кухня; 3 — ванна; 4 — туалет; 5 — спальні.
Рис. 4. Мансардовий поверх: 6 — хол; 7 — спальні.
Рис. 5. Вигляд з висоти пташиного польоту.
Рис. 6. Будиночок у розрізі.

Технічні характеристики

Будівельний об'єм — 408,8 м³, у тому числі підвалу — 127,7 м³.
Площа забудови — 50,96 м².
Загальна площа з урахуванням підвалу (гаража) — 114,2 м².
Загальна площа без урахування підвалу (гаража) — 74,6 м².
Площа гаража — 39,6 м².

Будівельні конструкції та вироби

Фундаменти — стрічкові, бутобетонні.
Стіни внутрішні і зовнішні та перегородки — цегляні.
Сходи дерев'яні, перемички збірні, залізобетонні.
Стіни мансарди з дерев'яних щитів.
Покриття — крокви дерев'яні, з пиломатеріалів.
Дах — хвиляста азбофанера, оцинкована жерсть.
Підлога — з дощок.
Вікна, двері — дерев'яні по серії 1.136.5—16.4.1.2 та ГОСТ 24698—81.

Зовнішнє опорядження

Кладка стін зовні під розшивку швів.

Внутрішнє опорядження

Затирка стін з наступним покриттям клейовою фарбою або шпалерами.
Стеля пофарбована вапном, підлога — олійною фарбою.
Опалення — піч, газова плита.
Вентиляція — природна.
Електропостачання — напругою 380/220 В від місцевої мережі.

Витрати будівельних матеріалів

Цемент — 8,58 т.
Сталь — 0,67 т.
Бетон і залізобетон — 28,5 м³.
Лісоматеріали — 12,8 м³.
Цегла — 20,31 тис. шт.

Трудомісткість

Загальні трудові затрати на будівництво — 439 людино-днів.
Трудові затрати на будівництво 1 м² загальної площі — 3,8 людино-дня.

Г. І. Дубовик,
архітектор,
м. Київ

Де придбати мотоблок М-3

Після публікації у другому номері «ДСГ» за цей рік інформації «Став у пригоді мотоблок» до нас, на Харківський завод тракторних самохідних шасі (ХЗТСШ), просто посипалися листи з проханням продати їм мотоблок М-3 з набором сільгоспзнарядь.

На жаль, сьогодні ХЗТСШ мотоблоки не виготовляє, але в нас є дані, що за розробленою в СКБ ХЗТСШ документацією подібні мотоблоки виготовляють: у Росії — Курський завод тракторних запасних частин (305007, м. Курськ, вул. Енгельса, 115-а), в Україні — МП «ТАМП» (325026, м. Херсон, вул. Тираспільська, 1).

А. Н. Лисенко,
начальник СКБ ХЗТСШ

МЕТАНТЕНК ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА БІОГАЗУ

У № 9 «ДСГ» за минулий рік був надрукований матеріал про біогазовий пристрій на присадибній ділянці, розроблений у нашому об'єднанні «УкрНДІагропроект». Подано схему з переліком складових частин та енергетичних можливостей пристрою для домашнього господарства.

Читачі виявили великий інтерес до нашого пристрою. Адже забезпечення енергоносіями — одне з найболючіших і невідкладних питань. На жаль, ще не розроблено робочих креслень, за якими бажаючі мали б змогу ознайомитися з подробицями його будови. Тому поки що подаємо детальний опис конструкції основного елементу пристрою — метантенка — зброджувача гною.

Власне метантенк 4 повинен мати діаметр близько метра, довжину — втричі більшу, ніж діаметр; виготовляється з металу товщиною 3—5 мм.

Лійка 3 для завантаження гною у метантенк діаметром не менш як 500 мм розташована вище метантенка як мінімум на 300 мм. Діаметр патрубка лійки — не менш як 100 мм. Лійку слід перекрити решіткою (вічко — 30 мм) для затримування великих часток гною. Решітку бажано закріпити на завісах, щоб зручніше було її очищати, піднявши та відкинувши на жорсткий упор.

Для перемішування вмісту метантенк обладнують решіткою 5. Її виготовляють з металевих труб діаметром 15 мм чи кутників 20×20 мм, які закріплюють на валу; на інших кінцях розміщують скребки з кутників 40×40 мм.

Решітка приводиться в дію від двигуна-редуктора 2 через колесо 1, розташоване на кінці її вала. Обертання від двигуна-редуктора до колеса передається за допомогою шипів. Слід зауважити, що великий діаметр приводного колеса дає змогу обертати решітку повільно, з невеликою швидкістю, а також зменшити потрібні для цього зусилля. Достатня потужність двигуна — 0,5 кВт.

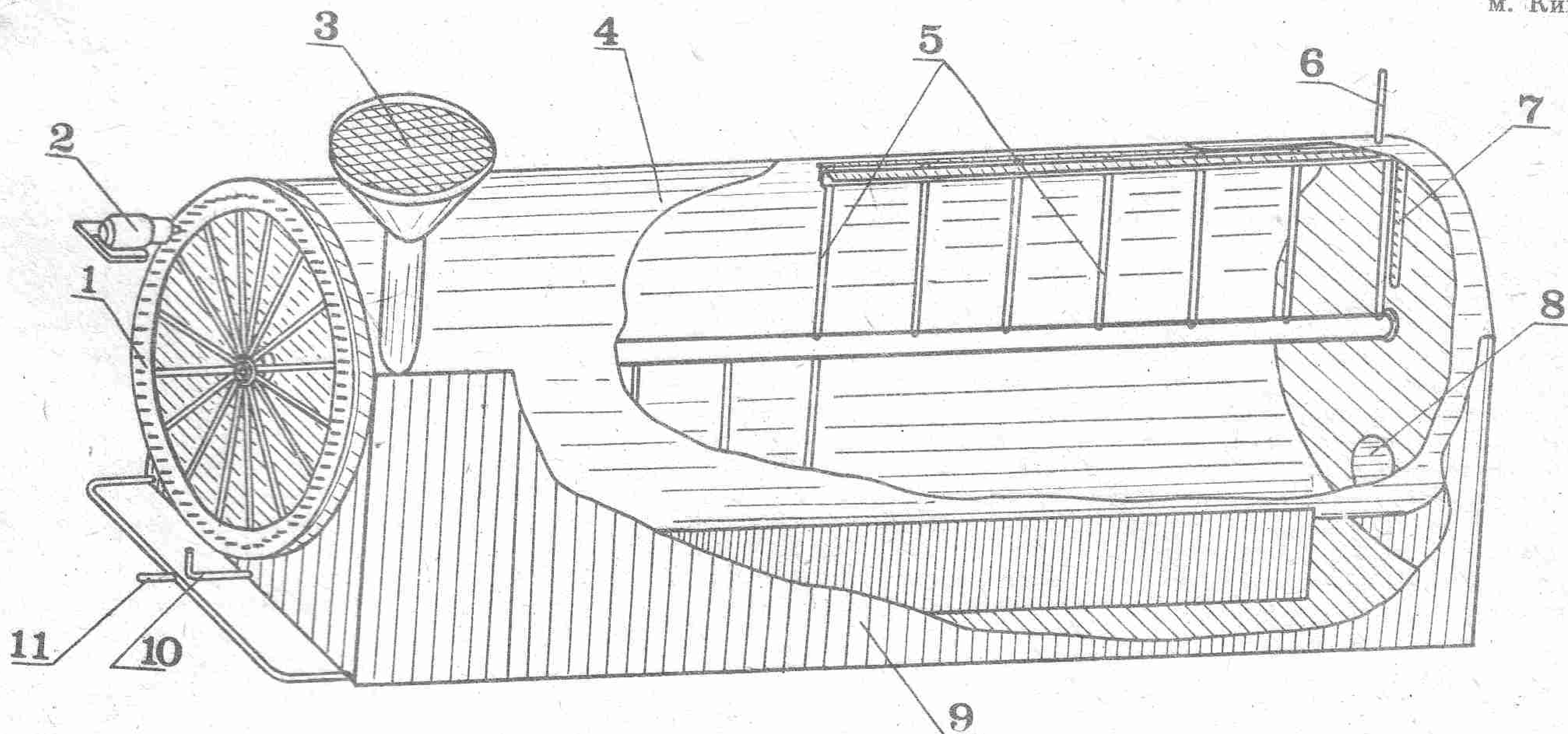
Для підігрівання вмісту метантенк монтують на піддоні-теплообміннику 9, у якому циркулює теплоносій. Виготовлений піддон з такого ж матеріалу, що й метантенк. Діаметр патрубків подачі 10 та відведення 11 теплоносія — близько 40 мм.

Для контролю за рівнем вмісту метантенка у його стінці влаштовують оглядове вимірювальне скло 7.

Патрубок 8 скидання збродженого гною повинен мати діаметр не менш як 200 мм, довжину — не більшу 100 мм. Зручне відкривання та закриття патрубка можна забезпечити, обладнавши його так званим шланговим затвором. Ним може бути камера від автомобільного чи тракторного колеса, яку закріплюють на патрубку.

Патрубок 6 і газопровід, по якому відводиться утворений у метантенку біогаз, повинні мати діаметр не менш як 25 мм. Завершує конструктивне оформлення метантенка покриття з теплоізолюючого матеріалу.

В. С. Лузик,
канд. техн. наук
м. Київ

Метантенк для виробництва біогазу: 1 — приводне колесо перемішувальної решітки; 2 — двигун-редуктор; 3 — лійка для завантаження гною; 4 — метантенк-зброджувач; 5 — перемішувальна решітка; 6 — патрубок відведення біогазу; 7 — оглядове вимірювальне скло; 8 — патрубок скидання збродженого гною; 9 — піддон-теплообмінник; 10 — патрубок подавання теплоносія у піддон-теплообмінник; 11 — патрубок відведення теплоносія з піддону-теплообмінника.

Читачі радять, пропонують, запитують

Як спорудити млин?

Звертаюсь до Вас з проханням. Нехай на сторінках нашого журналу хтось з умільців поділиться нескладною конструкцією млина для виготовлення борошна з пшениці і жита.

Я взяв старі жорна, залив два камені, поставив електродвигун і перемелюю на комбікорм усі зернові. Хоча конструкція моя нескладна, але десятилітрове відро зерна розмелюю за 35 хв. А от з борошном проблема — млини є, але далеко, розпитати чи прочитати про те, як зробити млин, ніде. У слюсарній справі розбираюсь, маю свій електрозварювальний апарат, є доступ до фрезерного і токарного верстатів, залізо знайдеться, от справа лише за кресленнями.

Я думаю, не один скаже спасибі добрим людям за пораду.

А. Сергійчук,
265700, Рівненська обл.,
Клевань-II, вул. Вишнева, 46

НА М'ЯСО І БЕКОН

Читачі нашого журналу з Київської області О. І. Дужий, С. А. Дрешкан, В. Ф. Писаренко, В. В. Сніжко, з Полтавської — М. Г. Оліновський, М. Т. Горбатенко, житель міста Києва І. М. Михайличенко запитують: що таке бекон та які основні вимоги до нього? Як у домашніх умовах одержати беконну свинину і які корми потрібно згодовувати, щоб свинина була не жирна, а з проріззю?

Бекон високої якості можна мати, якщо молодих свиней з 3- до 7—8-місячного віку відгодовувати на концентратних раціонах, які складаються в основному з ячменю, гороху, кукурудзи, сухих кормових дріжджів з добавками поживних елементів тваринного походження, збираного молока тощо. До складу такої кормової суміші можуть, наприклад, входити ячмінна дерть — 50% (за масою), горохова дерть — 15, пшенична дерть — 15, сухе збиране молоко — 15, риб'яче борошно — 3, дріжджі кормові — 2%.

Періодична зміна рівня годівлі дає можливість поліпшити використання поживних речовин корму, а також регулювати співвідношення м'яса й сала в туші. Так, якщо тваринам протягом 10 днів згодовувати 75% норми, а в наступну декаду — 125% і так чергувати до кінця відгодівлі, то матимемо пісну свинину з меншим відкладанням сала та більшим розвитком м'язової тканини порівняно з тваринами, яких годували традиційним способом.

Однак у господарстві далеко не завжди бувають згадані вище корми, та ще й у потрібних співвідношеннях. Тому в домашніх умовах доводиться орієнтуватись насамперед на корми власного виробництва. Це здебільшого кукурудза в поєднанні з іншими концентрованими, зеленими, соковитими та іншими кормами. Щоб швидко відгодовувати свиней і одержати високоякісну, не жирну свинину, до раціонів необхідно вводити легкоперетравні корми, зокрема соковиті та зелені. Якщо молодняк на початку відгодівлі годувати об'ємистими кормами із зеленої та соковитої маси, а потім перевести на концентратний раціон, то в них збільшуються середньодобові прирости порівняно з підсвинками, яким згодовували лише суміш концентратів. За такої годівлі краще перетравлюються поживні речовини корму, свиня швидко росте, а м'ясо та сало буде з прошарками.

Зелені корми дуже цінні — у них багато каротину, фітоестрогенів, ферменту поліфенолоксидази, вітамінів, а також легкоперетравних протеїнів, вуглеводів, мінеральних речовин, у тому числі і мікроелементів. Серед них найкращою вважається молода трава люцерни, конюшини та інших зернобобових. З дикорослих трав для свиней найкорисніша кропива, яка містить вітаміни С і К, каротин, багато хлорофілу і дубильних речовин. Вона має і лікувальні властивості: запобігає шлунково-кишковим хворобам, активізує обмін речовин, унеможливлює анемію. Залюбки поїдають свині на випасі траву споришу, подорожника. Ці рослини містять багато білків, каротину, вітаміну С та інших речовин, що використовуються для лікування шлунково-кишкових захворювань, дизентерії, бронхіту.

Соковиті — картопля, буряки, морква, зелена груша, бруква, турнепс, баштанні культури — використовують у раціонах свиней різних вікових груп у сирому вигляді. Коренебульбоплоди за складом сухої речовини наближаються до концентрованих кормів. Зокрема, у картоплі основну частину сухої речовини становить крохмаль, який є джерелом легкодоступної енергії. А тому свині краще інших тварин засвоюють поживні речовини соковитих кормів.

Заслуговує на увагу концентратно-картопляний тип відгодівлі свиней. Якщо варена картопля становить 30—40% енергетичної поживності раціону, прирости будуть приблизно на тому ж рівні, як і за концентратного типу годівлі.

Соковиті корми, коли вони становлять до 20—35% раціону за поживністю, зменшуватимуть відкладання жиру та сприятимуть наростанню м'язової тканини, а це стимулюватиме ріст і розвиток тварин і водночас заощаджуватиме концентровані корми. Поживні речовини соковитих кормів, особливо коренеплодів, добре засвоюються організмом свиней, бо перетравність органічної речовини становить 90—95%. Цукрових буряків до раціону вводять до 20% за поживністю. Вони містять 12% сухої речовини, яка складається в основному з вуглеводів.

Оптимальна кількість зелених та соковитих кормів у раціоні стимулює апетит тварини, сприяє кращому засвоєнню поживних речовин, прискорює ріст та розвиток свиней. Високої якості бекон можна мати в домашніх умовах, якщо під час відгодівлі раціони складатимуться із 57—70% концентрованих кормів, 20—35% соковитих і 8—9% знежиреного молока.

Слід мати на увазі, що надмірна кількість зелених та соковитих кормів у раціоні затримує ріст тварин, тому вони не можуть бути єдиним кормом під час відгодівлі. Але на гарному випасі, де є вибір свіжої трави споришу, подорожника та інших трав, багатих на вітаміни, тварини можуть з'їсти їх багато. Так, у прибалтійських країнах з високоінтенсивним беконним свинарством широко практикують випасання свиней по 2—3 год на день.

На формування м'ясності позитивно впливає моціон. Тому потрібно створювати умови тваринам для прогулянок. Так, годівницю доцільно встановити в одному кінці вигульного майданчика, а напувалку — в іншому. З метою тренування скелетно-м'язової системи, особливо заднього окосту, годівницю встановлюють на висоті 50—70 см від підлоги.

Кінцева мета кожного господаря полягає в тому, щоб у найкоротший

Орієнтовні раціони для відгодівлі свиней

Жива маса, кг	Літній період				Зимовий період						
	Концентровані корми, кг	Картопля, кг	Знежирене молоко або сироватка, кг	Зелені корми, кг	Концентровані корми, кг	Картопля, кг	Сінне трав'яне борошно, кг	Коренеплоди, кг	Знежирене молоко, кг	Крейда, г	Сіль, г
20—40	1,1	1,2	2	2	1,1	1	0,5	2	1,5	20	10
40—60	1,3	2,2	2—3	6	1,3	2,5	0,7	3	2	35—40	15—20
60—80	1,6	2,6	2—3	6	1,7	3	1,3	4,5	2	40	20—25
80—100	2,2	3,2	2	6	2,2	3,5	1,0	3	1	45—50	25—30

строк відгодувати свиню та мати з неї якнайбільше високоякісної свинини з прошарками м'яса та сала для споживання у свіжому вигляді, а також виготовлення ковбаси, шинки, корейки, грудинки, рулетів.

Щоб отримати таку свинину, власне відгодівля повинна тривати 4 місяці з тим, щоб свиня у 7—8 місяців важила 90—100 кг.

Тваринам доцільніше згодовувати вологі мішанки, в яких співвідношення комбікорму чи суміші концентратів до води становить 1:1 і 1:2. Така консистенція відповідає біологічним особливостям травлення свиней, дає змогу ефективніше використовувати корми.

До раціонів відгодовуваних свиней у зимовий період доцільно вводити максимальну кількість соковитих, а влітку зелених кормів чи пасти із бобових трав, кропиви, щириці, лободи, жолудів.

Жолуді вважаються другорядним кормом, але їх можна використовувати для відгодівлі свиней. Тварин до них потрібно привчати поступово, згодовуючи спочатку 0,5—0, 8 кг на добу. Для кращого зберігання жолуді висушують, очищають від лушпиння, подрібнюють, а перед згодовуванням варять і, зливши воду, дають свиням від 1—1,5 до 5—6 кг на добу. Коли їх використовують у суміші з ячменем та іншими зерновими відходами, додаючи 1,5—2 л збираного молока, одержують у домашніх умовах бекон добрих смакових якостей.

Відомо, що свиням порівняно з іншими видами тварин властива найвища енергія росту. Проте різні тканини організму ростуть по-різному. У ранній період в організмі поросят та підсвинків найшвидше розвивається м'язова тканина, жирова — повільніше. Тому, знаючи ці закономірності, можна прискорити або сповільнити ріст тієї чи іншої тканини і сформувати туші з бажаним співвідношенням м'яса та сала. З початком інтенсивного відкладання у туші жиру та із зменшенням відкладання білка витрати кормів на приріст 1 кг живої маси тварин значно підвищуються, особливо після 8-місячного віку, коли вони зростають на 40% порівняно з оплатою корму тваринами з 6 до 8 місяців.

Із збільшенням живої маси від 100 до 130 кг сала відкладається вже у 1,5 раза більше, ніж м'яса. Однак не кожний господар буде колоти свиню масою 90—100 кг, бо хоче мати більшу віддачу, тобто бачити більше на своєму столі продуктів із свинини і реалізувати лишки, щоб повернути затрати і мати певний прибуток. Тому в домашніх умовах здебільшого відгодовують свиню до живої маси 130—150 кг.

Слід знати кожному, хто відгодовує свиню, і тому, хто купує на базарі продукти із свинини, що свіже сало до 15 днів після забою — це ліки від багатьох хвороб, особливо воно корисне для тих, у кого хвора печінка. А щоб його краще продати, слід надати салу привабливого вигляду. Для цього під час обсмалювання лампою та соломою, як тільки почне виступати жир, потрібно посипати тушу житнім чи пшеничним борошном і знову її пропікати, а потім накрити мішковиною, змоченою у солоній ропі (на відро води 2 пачки солі), і ще раз пропікати. Оброблені туші мають гарний товарний вигляд, сало стає дуже смачним з приємним запахом, а шкірка підсмаженою, м'якою, запашною.

За поживністю продукція свинарства переважає усі інші види м'яса: птиці — в 1,7 раза, яловичини — у 2,1, а риби — в 3,3 раза. Вона набагато чистіша за яловичину від радіонуклідів.

Що таке беконна відгодівля та бекон?

Беконна відгодівля — це один з різновидів інтенсивної м'ясної відгодівлі. Щоб мати бекон високої якості, треба організувати належну годівлю, правильно утримувати тварин, аби уникнути травматичних пошкоджень шкіри.

Для беконної відгодівлі слід відбирати належно розвинутих, з довгим тулубом, без будь-яких захворювань і травматичних пошкоджень 2,5—3-місячних поросят масою не менше 25—30 кг. А щоб підсвинки у 8-місячному віці досягли 80—105 кг, їх треба годувати так, щоб забезпечити в перші 2,5 місяця відгодівлі середньодобовий приріст не менше 400 г, а в останні 2,5 місяця — 550—600 г. Отже, беконних свиней відгодовують за 4,5—5 місяців.

Бекон — це половинки спеціально розроблених тушок молодих свиней, без голови, хребта, лопаток, нижніх частин ніг, особливим способом просолених і прокопчених. У беконній половинці має бути молоде, ніжне, соковите м'ясо з тонким прошарком щільного зернистого жиру, сало — білого кольору і розташоване рівномірним шаром по всій туші.

Зауважимо, що раціони, основою яких є ячмінь, у багатьох країнах світу приймають за еталонні для беконної відгодівлі. Ячмінь — цінний корм для свиней різних вікових груп. Він позитивно впливає на якість м'яса та сала. Ячмінну дерть, молочні відходи та жолуді використовували під час відгодівлі беконних свиней ще в 1925—1930 роках. Свиней беконних кондицій вивозили з Полтавщини за кордон, найбільше до Англії. З них там готували малопросолену свинину, відому в ті роки в Англії під назвою «бекон».

Високоякісна беконна свинина з Полтавщини була вшанована найвищою нагородою — кубком «Гран-Прі».

Для відгодівлі в домашніх умовах з успіхом можна використовувати чистопородних поросят великої білої породи, а також помісі, одержані від схрещування маток цієї породи з кнурами ландрас, естонської беконної, дюрок та ін. Ці тварини придатні в домашніх умовах для відгодівлі на м'ясо і бекон.

Тривалий добір і спрямована селекційна робота дали змогу вченим Полтавського науково-дослідного інституту свинарства створити новий тип м'ясних свиней (ПМ-1) на базі п'яти вітчизняних і зарубіжних порід. Його перевага над чистопородними тваринами — високий вміст м'яса. Завдяки інтенсивності обміну речовин тварини забезпечують вищий на 50—60 г середньодобовий приріст порівняно з чистопородними та за півроку досягають 100 кг, а вихід м'яса без жиру становить у туші дві третини загальної маси. Тому дуже важливо, яке порося придбати для відгодівлі.

Треба знати, що помісний та гібридний молодняк вибагливіший до кормів. За біологічно повноцінної відгодівлі їхня м'язова тканина росте інтенсивніше і довше на 1—1,5 місяці, тому якщо забити тварину масою 115—120 кг, все-таки м'яса буде більше, ніж сала.

Свиня — найвигідніша тварина, але лише тоді, коли господар чи фермер не шкодують кормів для поросят у віці 2—4 місяці. Це правило треба пам'ятати господареві, якщо він хоче, щоб свині швидко росли й давали прибутки.

С. І. Горілей,
канд. с.-г. наук,
Інститут свинарства УААН

Своїми руками

БУРЯКОРІЗКА

Час від часу читачі журналу просять надрукувати креслення засобів малої механізації для ведення домашнього господарства. Я виготовив пристрій для подрібнення овочів — бурякорізку.

Як робочу ємкість використовую металевий бак туковисівного апарата культиватора-рослинопідживлювача. Такий бак можна виготовити і самому із стального листа розміром 257×500×1,5 мм. Знизу до бака приварюють стальне днище завтовшки 10 мм (можна 8 мм), у якому роблять вихідний отвір 150×50 мм для відведення подрібненої маси. Такий же отвір розміром 150×40 мм роблять і в баку, а навпроти нього прикріплюють відвідний лоток.

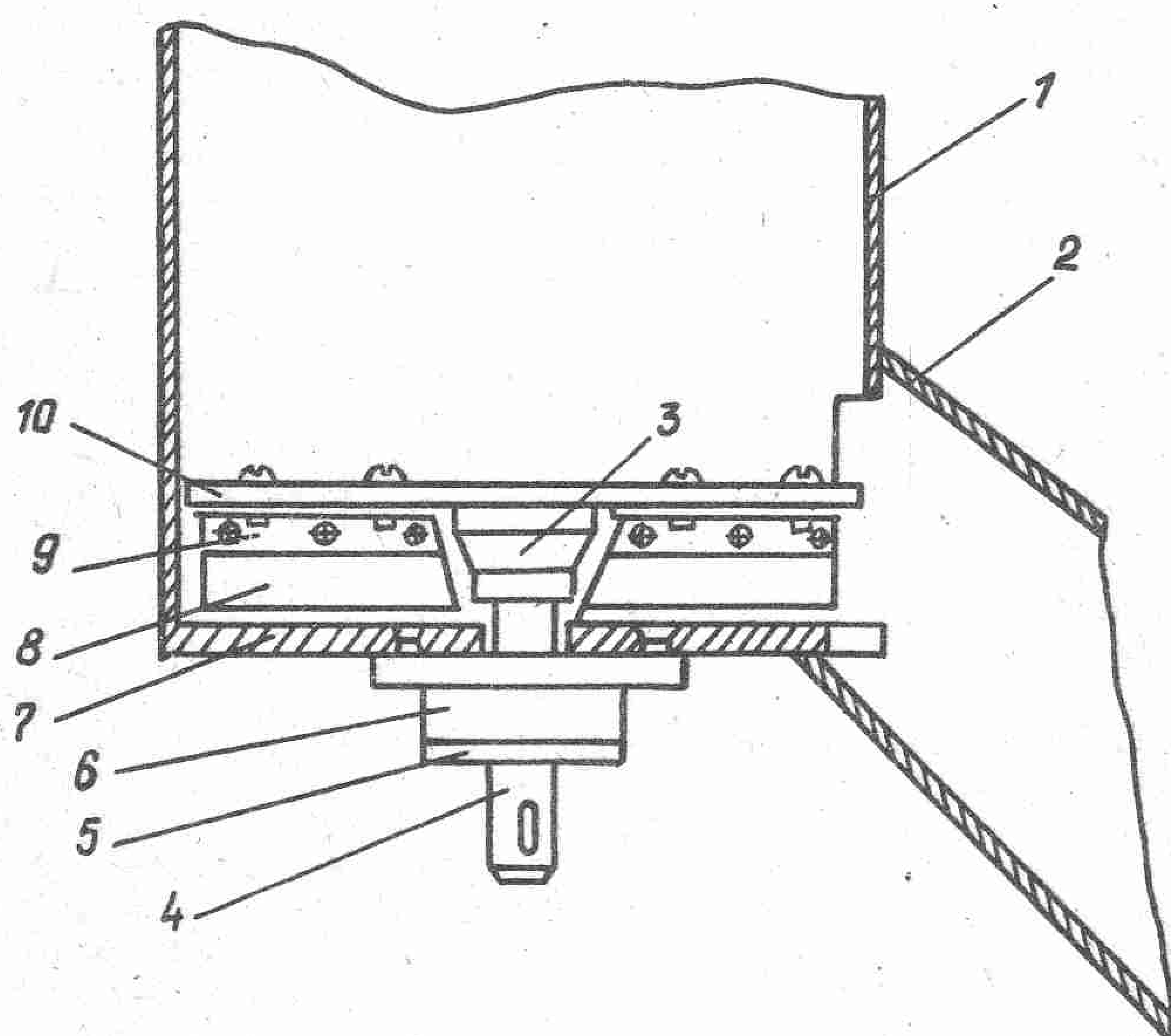

*Рис. 1. **Бурякорізка:** 1 — бак; 2 — відвідний лоток; 3 — маточина; 4 — вал; 5 — кришка корпуса підшипника; 6 — корпус підшипника; 7 — днище; 8 — гумова щітка (2 шт.); 9 — кутник (2 шт.); 10 — диск.*

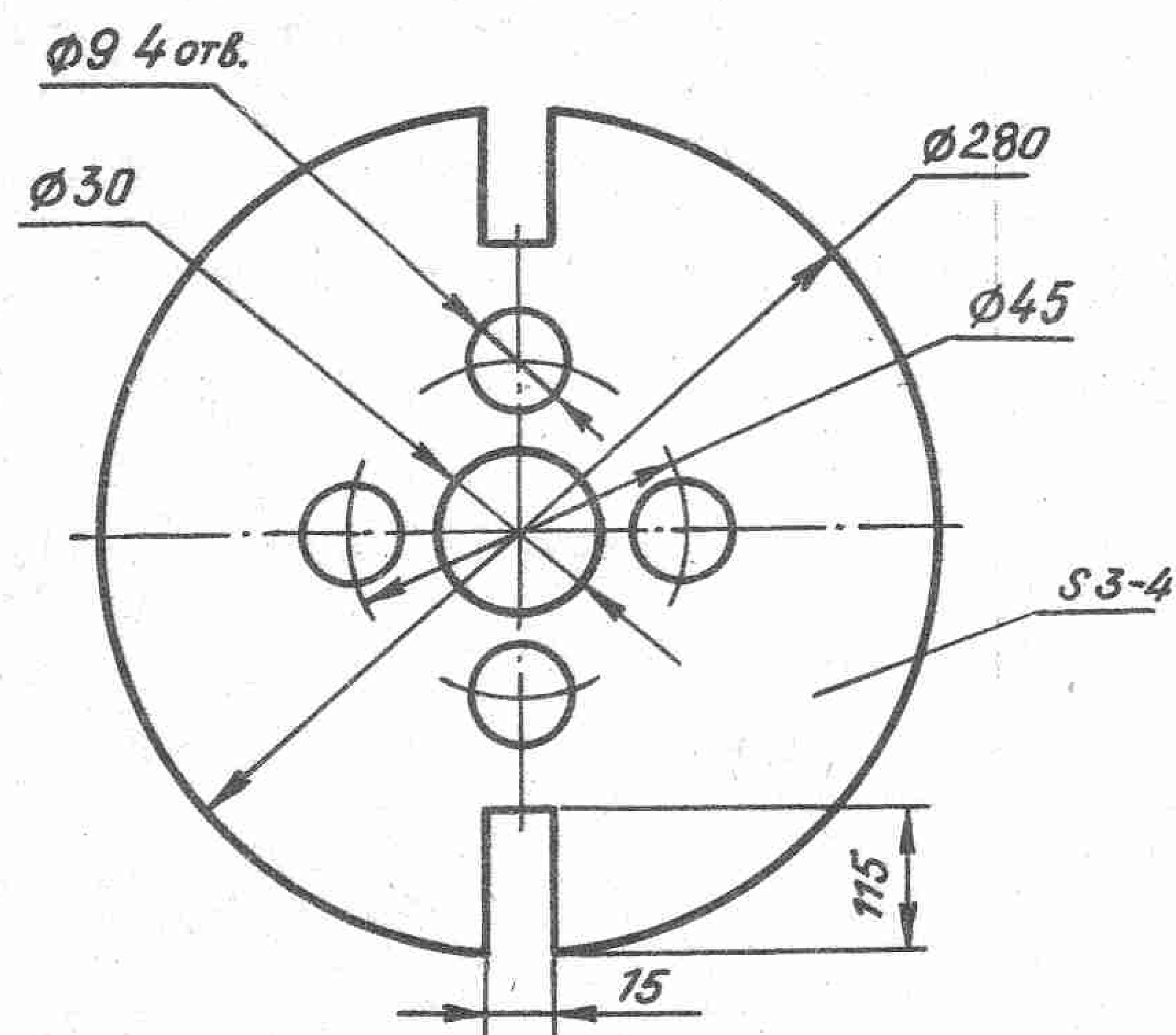

Рис. 2. Диск.

Диск виготовляють із стального листа товщиною 3—4 мм. Його діаметр має бути меншим на 10 мм внутрішнього діаметра бака. У диску прорізують два радіальних пази завширшки 15 мм і завдовжки 115 мм. В пази вставляють ножі і прикріплюють до диска болтами М6. Кромки ножів поставлені у напрямку обертання двигуна.

Ніж я виготовив з відпрацьованого диска сошника зернової сівалки. Розмір заготовки для нього 113×30 мм. Уздовж кромки ножа зробив насічку (зуби) шириною 10—12 мм.

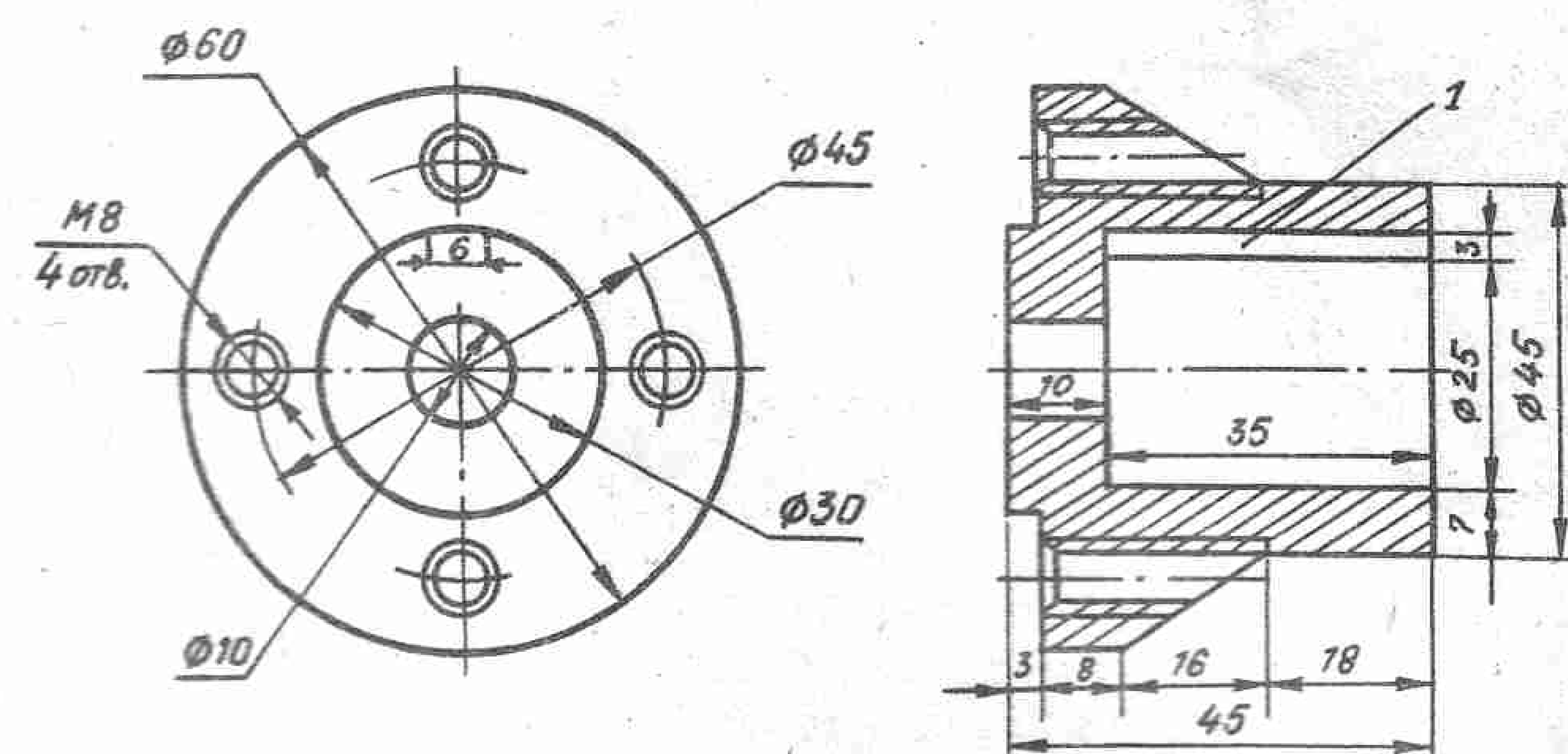

Рис. 3. Маточина: 1 — шпонкова канавка.

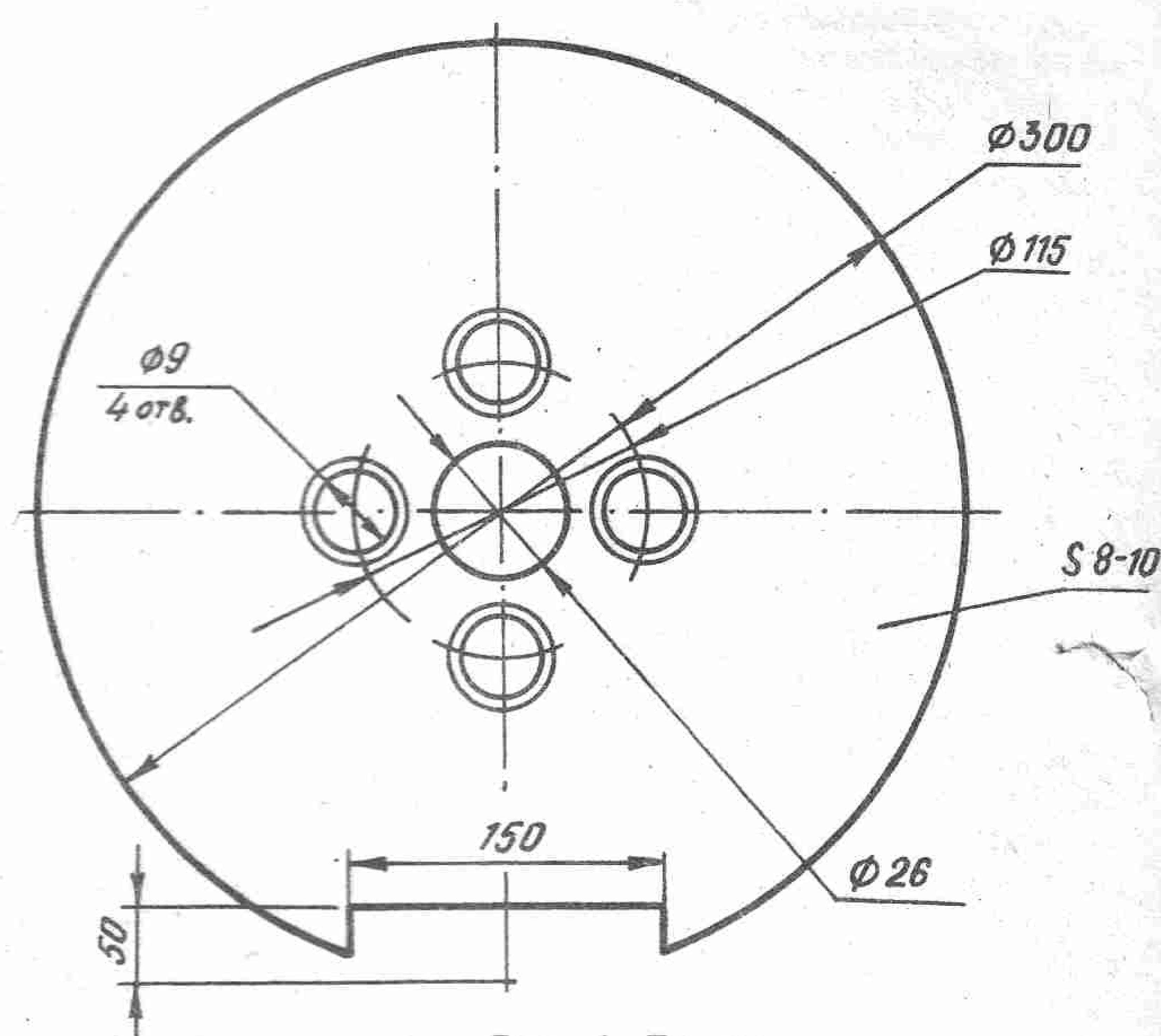

Рис. 4. Днище.

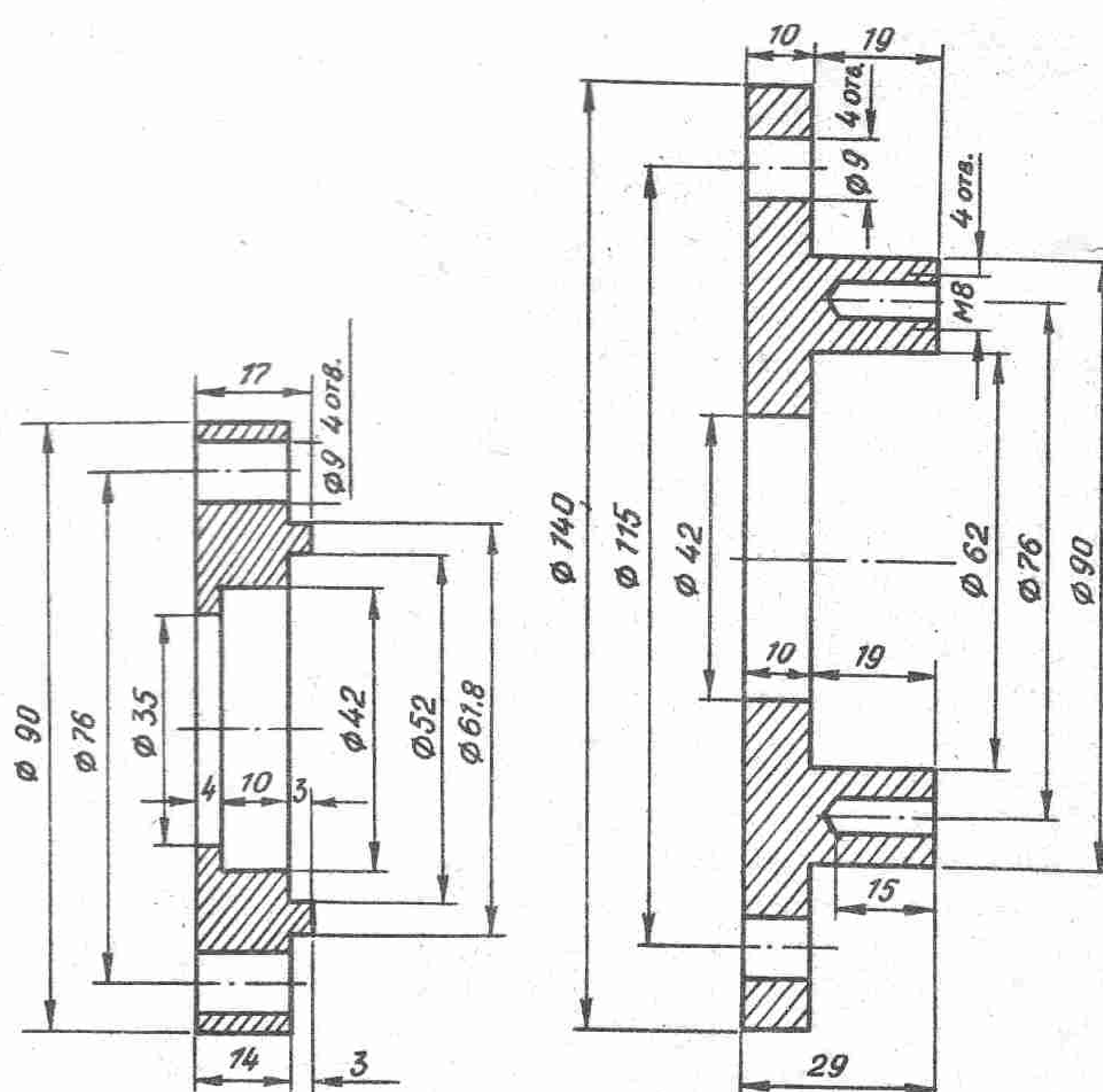

Рис. 6. Кришка корпуса підшипника.

Рис. 5. Корпус підшипника.

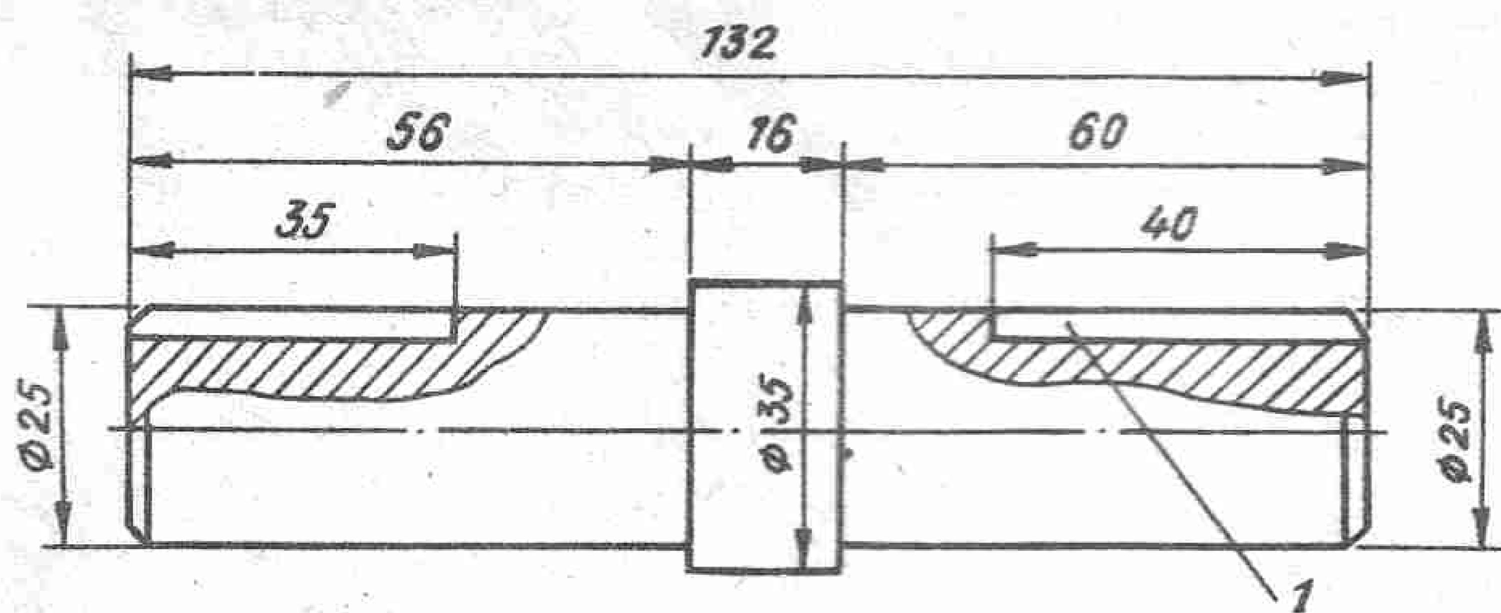

Рис. 7. Вал: 1 — шпонкова канавка.

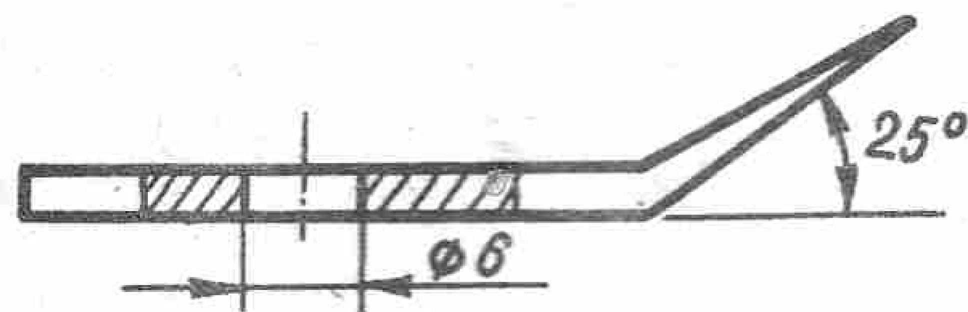

Рис. 8. Ніж.

Щітки для видалення подрібненої маси можна виготовити із смужки товстої гуми (5—8 мм) на відрізку кутника 20×20 мм. Вони закріплюються на нижньому боці диска перпендикулярно до ножів.

Для привода бурякорізки можна застосувати фланцевий електродвигун потужністю 1,2 кВт при 1400 об/хв.

Я користуюся безфланцевим електродвигуном таких же параметрів. Додатково виготовив корпус підшипника, кришку та вал.

У корпус запресований шарикопідшипник № 206 і сальник 42×25 мм. Такий самий сальник встановлений і в кришку корпуса.

Корпус прикріплюють до днища болтами № 8 з потайними головками. Отвори в днищі для цих болтів зенкують під головки.

Складають бурякорізку так. Спочатку в отвір діаметром 42 мм корпуса підшипника і кришки вставляють сальник. На вал надівають підшипник. Вал з підшипником запресовують у корпус і закріплюють кришкою. Складений корпус кріпиться до днища. Маточину за допомогою шпонки 6×3 мм напресовують на вихідний (довжиною 56 мм) кінець вала з внутрішнього боку бака.

Диск, зібраний з ножами і щітками, прикріплюють болтами до маточини.

До днища бака приварюють електрозварюванням чотири ніжки, до яких за допомогою станини прикріплюють електродвигун. Його з'єднують з валом бурякорізки двома півмуфтами, між якими слід покласти товсту гуму.

У маточині замість отвору діаметром 10 мм доцільно зробити різьбовий отвір № 10. Тоді за допомогою болта № 10 можна буде, розбираючи бурякорізку, зняти маточину з вала.

М. В. Данчишин,
292618, Львівська обл.,
Самбірський р-н, с. П'яновичі

РУЧНА МАСЛОРОБКА

Для домашнього користування я виготовив ручну маслоробку. Умільцю нескладно її зробити самому, використовуючи креслення, які пропоную увазі читачів.

Потрібні такі матеріали: скляна трилітрова банка, сталевий стержень і лопаті, гумовий чи з м'якої деревини корок, бронзова втулка, дерев'яне колесо.

Щоб одержати масло, слід налити в банку 2,5 літра молока, вставити стержень і затиснути корок. Обертаючи рукояткою колесо протягом 15—20 хвилин, можна одержати 50—80 грамів масла. Чим вища жирність молока, тим більше буде масла.

Закінчивши роботу, маслоробку слід вимити і просушити.

І. С. Раченко,
м. Київ

Рис. 1. Загальний вигляд маслоробки: 1 — рукоятка для обертання; 2 — корок; 3 — лопаті; 4 — стержень; 5 — скляна трилітрова банка; 6 — втулка; 7 — колесо.

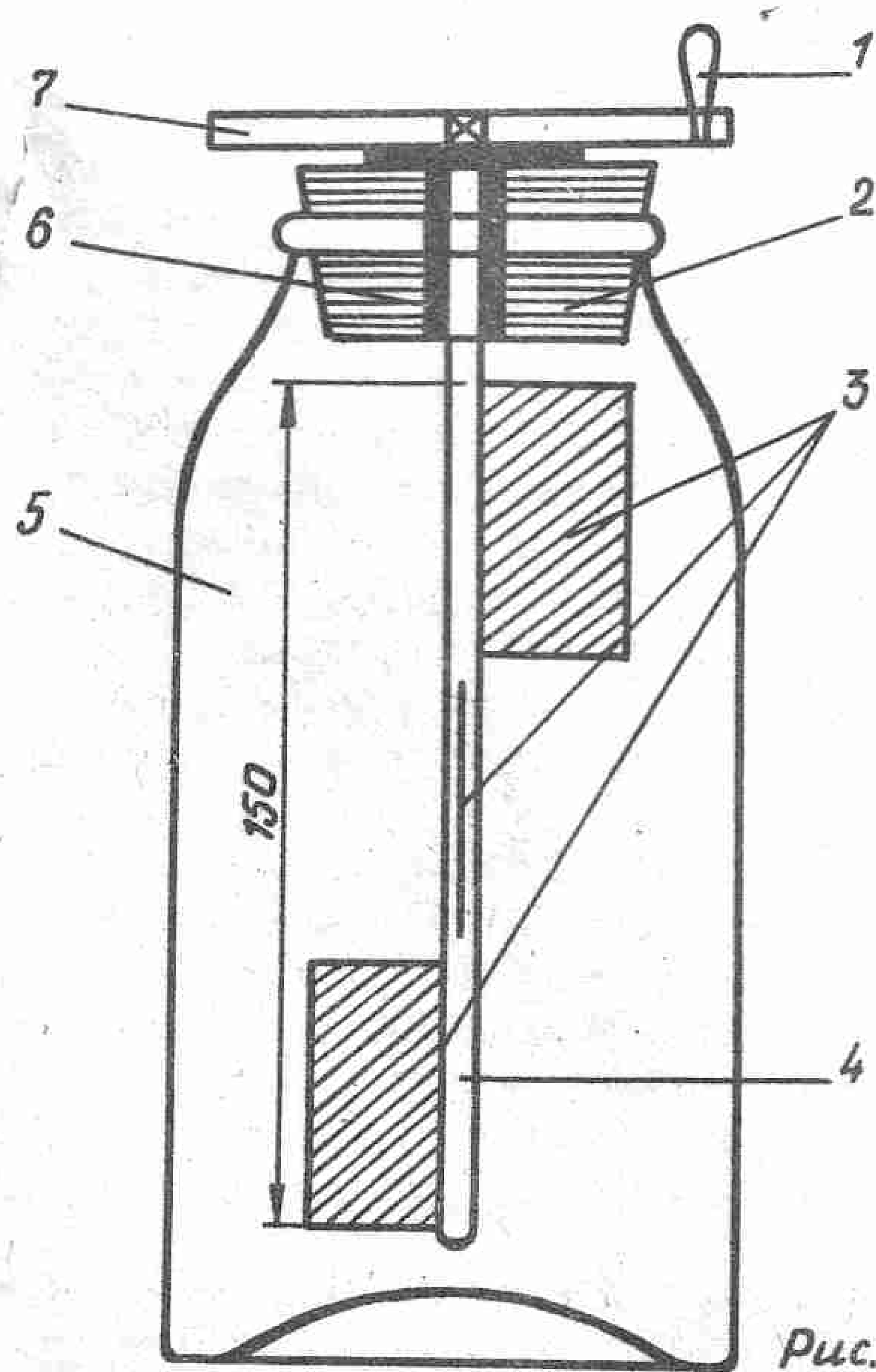
Рис. 2. Стержень.

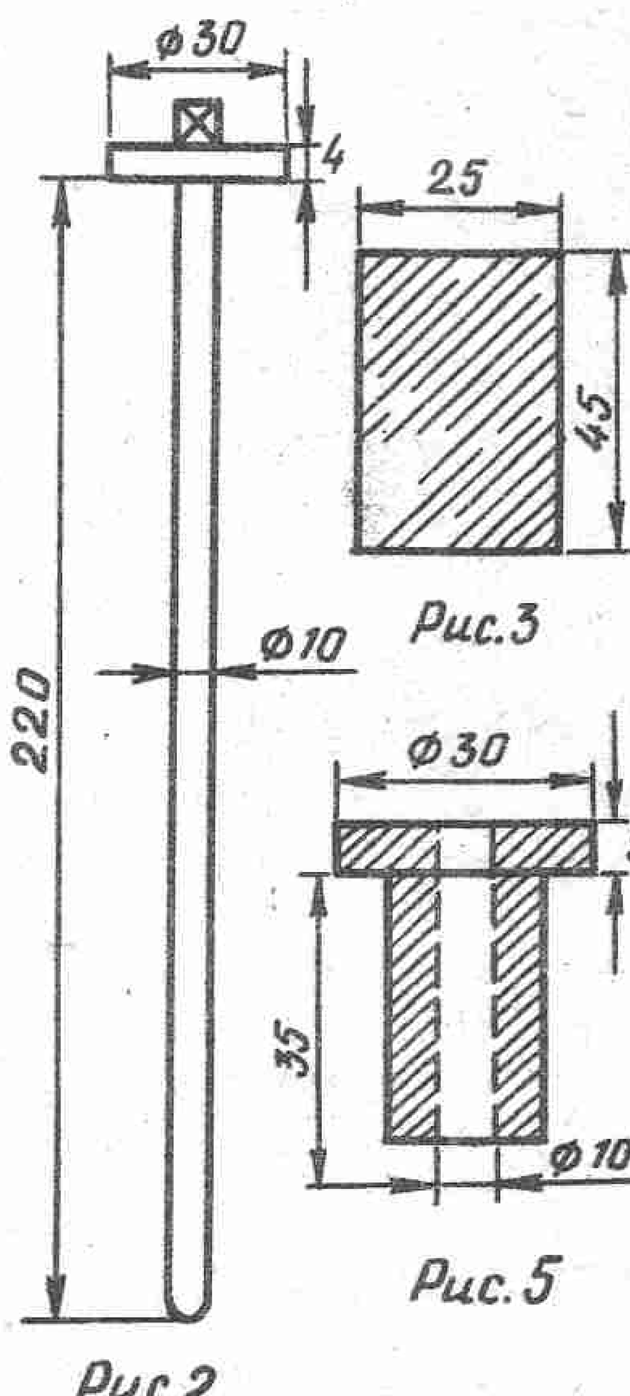
Рис. 3. Лопаті.

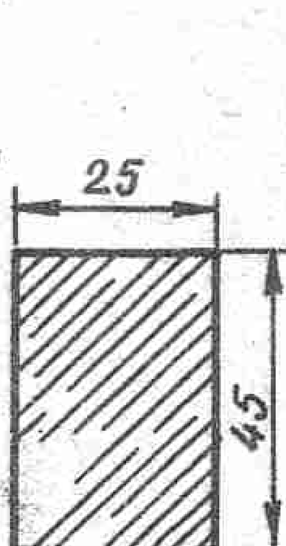
Рис. 4. Корок.

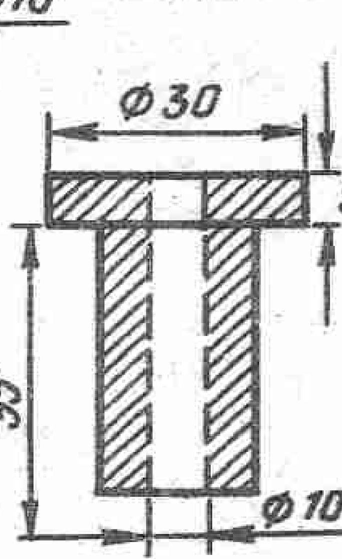
Рис. 5. Втулка.

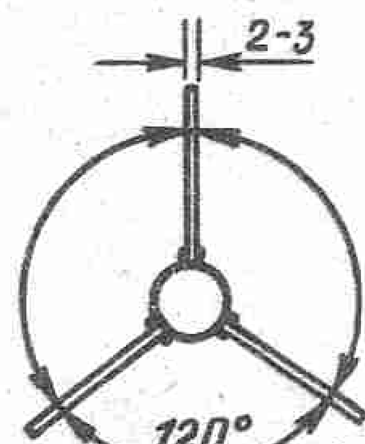
Рис. 6. Розташування лопатей на стержні.

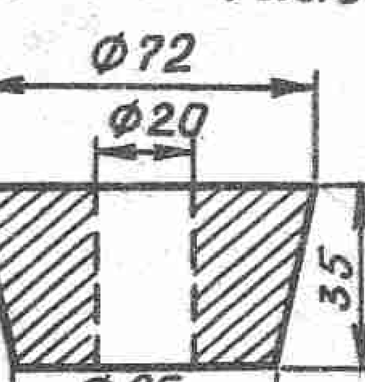

Читачі радять, пропонують, запитують

Якщо корова отелиться ввечері чи пізно вночі, то коли її доїти?

Валентина Приймак,
м. Пирятин Полтавської обл.

Мій колега захоплюється птахами. В нього в квартирі у трьох клітках вже утримуються пернаті, але він ще хоче мати сойок та сорок. Хотілося б почути думку птахівників, чи можна диких птахів приручити і як вони почуватимуться у незвичних для себе умовах.

В. І. Кушнір,
Тернопільська обл., м. Кременець

У нас дома завелася міль, знищує все хутрове і вовняне. Застосовували хімічні препарати, але, на жаль, наші зусилля марні. Дуже хотілося б на сторінках «ДСГ» прочитати, як можна вивести цих ненажерних комах.

Н. М. Савенко,
Чернігівська обл.,
Ріпкинський р-н, смт Замглай,
вул. Будівельників, 8/20

Захотілося мені мати ще одну кімнату. Усі чотири стіни оббив тирсоплитою (ДСП), постелив підлогу, поклеїв шпалеру. Через деякий час у кімнаті з'явився специфічний запах. Знайомі (не спеціалісти) кажуть, що цей запах виділяється із тирсоплити. Напевно, окрім неприємного запаху, клей може виділяти й шкідливі для здоров'я речовини?

Хотів би прочитати думку спеціалістів з цього питання.

Б. Пилипчук,
Вінницька обл.

Секрети кухні тітки Насті

Консервуємо, маринуємо...

Настав гарячий час для господарок. Особливо нині варто заготовити якнайбільше консервації для сім'ї, адже зима нас чекає нелегка. Тітка Настя зібрала серед наших читачів деякі рецепти овочевих консервів, їх і пропонуємо.

Айва маринована

Подрібнену кубиками айву бланшувати 5 хв в окропі (стежити, щоб не стала надто м'якою). Далі скласти в скляні банки і залити маринадом.

Його готують (з розрахунку на 3-літрову банку) з таких продуктів: 5 склянок води, 300 г цукру, півсклянки оцту, 12 шт. гвоздики, на кінчику ножа кориці. Айву заливають киплячим маринадом, закручують кришками і залишають, поки охолоне, закутаною старою ковдрою.

Баклажани у гострій заливці

6 кг баклажанів, 2 кг червоного солодкого перцю, 5—6 шт. гіркого перцю (любителі гострого можуть взяти 10 шт.), по 1,5 склянки оцту, олії, 1 склянка товченого часнику.

Порізати кружальцями баклажани, посолити, залишити на 8 год у посудині.

За цей час готують заливку: перемелюють на м'ясорубці перець, тушкують 15—20 хв на олії, потім додають оцет і часник.

Підсмажені на олії баклажани, кожен кружечок окремо, занурюють у заливку і складають у стерильну банку.

Стерилізують літрову банку протягом 15 хв, закручують кришками і залишають добре закутаними ще на добу.

Салат з бурих помідорів

2 кг солодкого червоного перцю, 1 кг бурих помідорів, 1 кг білої цибулі, 0,5 кг моркви, 200 г зелені петрушки, 2 ст. ложки оцту, сіль, цукор за смаком.

Подрібнені овочі щільно скласти в літрові банки, стерилізувати 15 хв. Перед тим, як закручувати, додати у кожну банку по 2 ст. ложки гарячої олії.

Н. В. Коломієць,
Одеська обл.,
м. Білгород-Дністровський

Кабачкова ікра

5 шт. середніх кабачків, моркви, цибулі, олія і сіль — за смаком, 1 ст. ложка томатної пасти.

Кабачки потерти на середній тертці, посолити і через 20 хв віджати майже до сухого (я роблю це руками, може в когось є інший спосіб). Пекти слід на сухій сковорідці, помішуючи, аж поки маса не почне приставати до дна посудини. Далі додати олію, столову ложку томатної пасти і смажити до готовності.

Окремо спекти до готовності так само натерту моркву і подрібнену цибулю.

Все це разом перемішати, посолити за смаком, розкласти в банки, стерилізувати 30 хв, а потім закрутити металевими кришками.

Перець з томатним соком

Почистити від насіння і плодоніжок 4 кг перцю. До 3 л томатного соку додати 0,5 склянки оцту, 2 склянки цукру, 5 ст. ложок солі, 2 склянки олії. Коли ця суміш закипить, вкинути підготовлений перець і варити 25—30 хв. Після цього розкласти його в стерилізовані банки, долити гарячим соком, в якому він варився, і закрити металевими кришками.

Салат з перцю

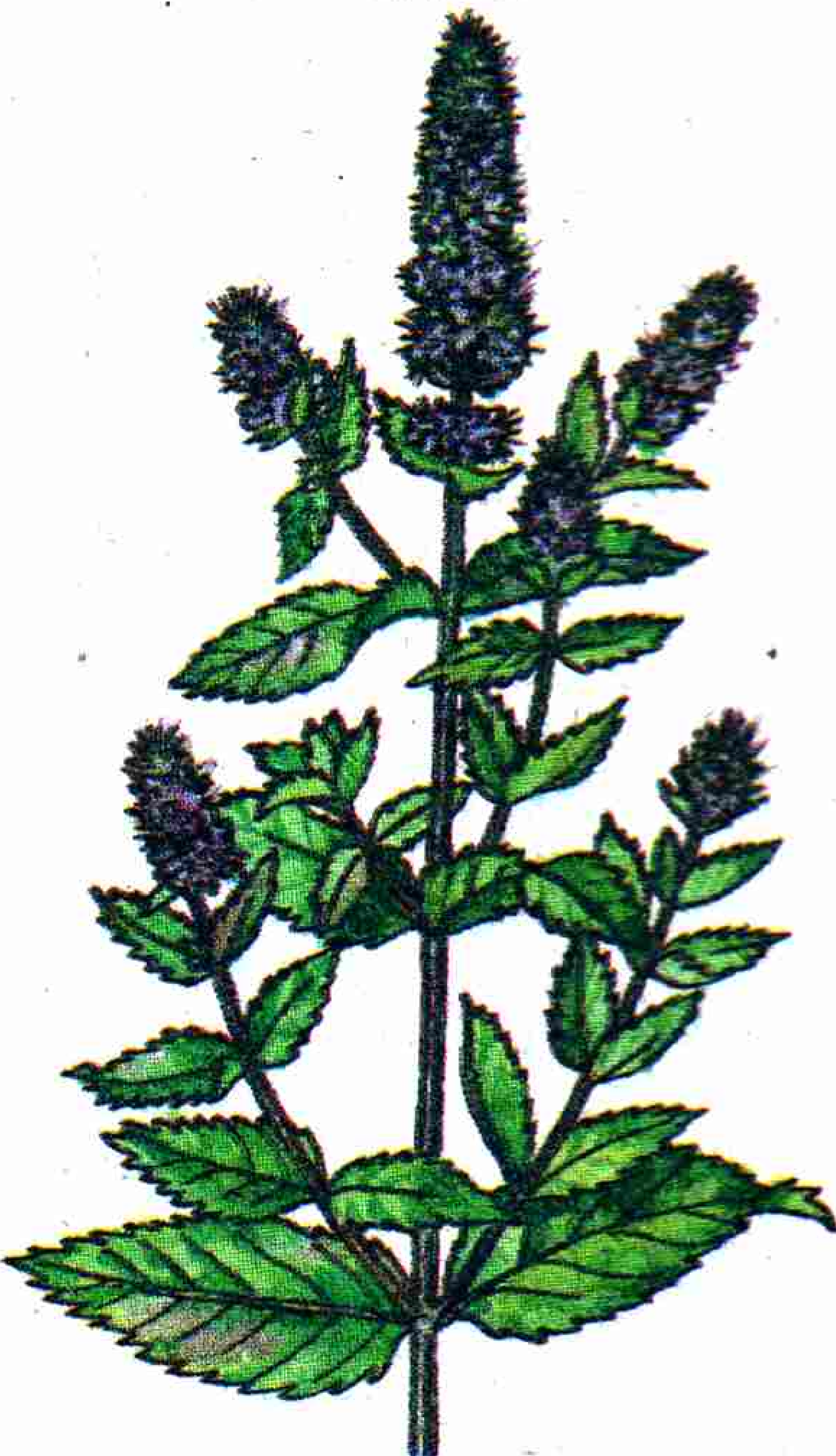
1,3 кг перцю, по 0,5 кг помідорів, моркви, олії, 300 г цибулі.

Цибулю обсмажити на олії, перець нарізати соломкою, моркву потерти на крупній тертці, помідори подрібнити. Все перемішати, додати 2 ст. ложки

М'ята перцева

Багаторічна рослина з родини губоцвітих. Кореневище стелиться і дає пагони. Стебло чотиригранне, розгалужене, заввишки близько 50 см. Перцеву м'яту вважають гібридною рослиною, виведеною у XVII ст. в Англії схрещуванням кількох дикоростучих видів м'яти.

Основними виробниками м'яти перцевої є Англія, Північна Америка. Її широко культивують у Франції, Іспанії, Італії, Греції, Індії, Болгарії. Вирощують м'яту в Молдавії, Білорусії, на Північному Кавказі, у Таджикистані та в Україні.

Про прянощі і пряні рослини

У культурі більш відомі два різновиди: чорна м'ята з червоно-фіолетовими стеблами і жилками листків та біла м'ята із світло-зеленими стеблами і жилками.

Часто м'яту перцеву плутають з дикою. Розрізнити можна на смак: перцева холодить (недаремно вона має ще одну назву — м'ята холодна), а дика — пощипує язик.

Використовується дуже широко в медицині, харчовій і парфюмерно-косметичній промисловості.

Як пряність м'ята перцева і різновиди дикоростучої відомі здавна. Зокрема, на Русі м'яту використовували для випічки, її додавали, коли засолювали капусту. Вважали, що це один з найкращих засобів тривалого зберігання капусти, який до того ж значно поліпшує її смакові якості. Кидали м'яту і в молоко, аби воно не скисало і довше зберігалося. Листя і квіти м'яти додають як приправу до салатів, супів, рибних і м'ясних страв, до чорного і зеленого чаю. Разом з іншими рослинами (звіробій, материнка та ін.) її використовують у вигляді трав'яного чаю.

М'ята дуже популярна, в англійській кухні її додають в соуси до баранини, в американській — для поліпшення смаку і аромату змішаних напоїв із томатного соку і у різноманітні фруктові і овочеві салати. В арабській, іспанській та італійській кухні подають на стіл як пряність чи додають до різних сумішей прянощів.

Дуже часто м'яту перцеву використовують у національних кавказьких стравах. Її додають до холодних супів з кисляку, харчо, різноманітних соусів до баранини і птиці, а також страв з бобових.

Листя м'яти поліпшує смак печені, смаженої ягнятини, баранини і курчат. Додають його до тушкованої капусти, моркви, гороху чи цибулі-порею. Свіжі пагони і листя у невеликій кількості можна класти в овочеві супи, маринади для м'яса, риби і у страви із сиру.

Сік м'яти вживають, коли випікають хліб, готують купажовані соки.

солі, склянку цукру, 1,5 склянки оцту і прокип'ятити все разом 6—7 хв. Далі розкласти в літрові банки, стерилізувати 30 хв. Закрити металевими кришками.

Маринований перець

Для приготування маринаду беремо склянку оцту, 0,5 л води, склянку олії, сіль за смаком.

Перець порізати начетверо, вкинути в маринад, прокип'ятити 2 хв і щільно скласти в скляну стерилізовану літрову банку. Залити зверху 2—3 ложками маринаду і закрити металевими кришками.

Н. Ф. Руска,
Хмельницька обл.,
Ярмолинецький р-н,
с. Баламутівка

Перець в томатному соку

0,5 кг перцю, 0,5 кг помідорів, 10 г солі.

Для приготування консервів використовують стиглі, середнього розміру плоди. Їх миють, видаляють плодоніжки з насінням, бланшують у киплячій воді 6—8 хв і негайно укладають в банки. Гарячий перець заливають киплячою помідорною масою, накривають кришками і стерилізують півлітрові банки 20, літрові — 30 хв.

Томатний сік готують із стиглих помідорів, перемоловши їх на м'ясорубці та протерши крізь сито. Цю масу солять, кип'ятять протягом 15 хв.

Простерилізовані банки з перцем закривають металевими кришками.

Натуральний перець

1 кг перцю, 15 г солі, 2—3 ст. ложки оцту.

Підготовлений перець бланшують у киплячій воді 6—8 хв (до розм'якшення), щільно укладають в банки, пересипаючи сіллю та додаючи оцет. Банки накривають кришками і стерилізують протягом 20—30 хв.

Такий перець використовують для фарширування овочами чи м'ясом.

М. М. Герасимова,
м. Київ

Фарширований перець

Навесні особливо смачна і корисна страва з моркви і перцю. Ми готуємо її так.

Консервований натуральний солодкий перець фаршируємо морквою, яку спочатку смажимо разом з цибулею на олії до готовності. Перець укладаємо щільно в два ряди в каструлю і заливаємо підливою. Для неї пасеруємо цибулю на олії, додаємо столову ложку борошна, 4—5 ложок томатного соку і невелику кількість води — щоб вистачило повністю залити перець у каструлі.

Перець кипить на невеликому вогні 40—50 хв. Далі розкладаємо на тарілки, посипаємо свіжою петрушкою, солимо за смаком і... — приємного апетиту!

М. Рябчинський,
П. Капітанова,
Харківська обл., м. Мерефа

М'яту кладуть у різні компоти, морси, соки, варення і джеми.

Використовуючи м'яту перцеву в домашніх умовах, особливо при тепловій обробці, потрібно бути обережним, бо вона, якщо перегріється, може надати страві гіркоти і зіпсувати її.

Сік з листя м'яти перцевої

Молоде листя помити, пропустити через м'ясорубку, залити окропом (0,3 л на 1 кг листя), настояти протягом 3 год, процідити, довести до кипіння, розлити у банки, простерилізувати 15—20 хв, герметично закупорити і охолодити.

Фарширована індичка чи гуска

З шиї, крил, пупка, печінки і лап зварити юшку. З шиї зняти шкуру і відкласти. На жиру пропасерувати 200 г рису, після чого долити бульйон і тушкувати, поки не стане м'яким. Розтопити 100 г дрібно нарізаного копченого сала, додати до нього 200 г дрібно нарізаної моркви, 100 г грибів, стільки ж зеленого горошку і під кришкою тушкувати до готовності. Тушковані овочі і зварене м'ясо (вибрати кістки) пропустити через м'ясорубку і додати до цього фаршу кавову ложечку майорану, ложечку (без верху) м'яти перцевої, 2 зубці потовченого часнику, великий пучок дрібно посіченої зелені петрушки, пучок зеленої цибулі, 3 посічених листки селери, кавову ложечку (без верху) кмину і червоного меленого перцю, сіль і добре перемішати. Цією сумішшю начинити птицю (якщо залишиться начинка, фарширувати і шию), загорнути у фольгу і пекти у гарячій духовці півтори-дві години. Потім зняти фольгу і пекти далі, поки шкірка не стане коричнево-червоною. Щоб гуска краще спеклася, шкіру в кількох місцях надрізують.

Баранина з м'ятою

1 кг баранини, 300 г помідорів, 3 цибулини, 3—4 шт. солодкого перцю, сіль, перець, 200 г сушених абрикосів, 2 ст. ложки олії, жменя свіжої м'яти.

В олії протушкувати цибулю, нарізане м'ясо, помідори, солодкий перець. Посолити, поперчити, додати абрикоси і залити водою (2 л). Тушкувати дві-три години, після чого додати посічену м'яту і тушкувати ще чверть години.

Курка в арахісі

1 курка, 200 г арахісу, м'ята, чабер, перець, 100 г олії, трохи білого вина.

Порційно нарізану курку швидко обсмажити в олії. На сковороді підсмажити арахіс, подрібнити у ступі і відварити у воді. Курку опустити в арахісову підливу, додати олію, біле вино і тушкувати, поки не стане м'якою. Посипати посіченою м'ятою і чабром.

Відбивні з баранини по-перськи

4 великих шматки баранини, 4 сардинки чи кільки, 4 листочки м'яти, 1 помідор, 3 зубці потовченого часнику, сіль, перець.

М'ясо відокремити від кісток і надрізати так, щоб утворилися кишеньки. Туди покласти сардинку чи кільку, м'яту, трохи часнику і шматочок помідора. Скріпити сірником чи скалкою, посолити, поперчити і спекти. Подають з білою квасолею.

Печінка з м'ятою

400—500 г печінки, склянка білого вина, невелика цибулина, зубець часнику, 4—5 листочків свіжої м'яти перцевої, ложка зелені петрушки, 4 горошини перцю, на кінчику ножа кмину, солодка перчина, трохи кориці, 2—3 ст. ложки олії, 1—2 ст. ложки панірувальних сухарів, лимон, сіль.

Нарізану печінку з перцем протушкувати до м'якості у вині. Потім розігріти олію, пропасерувати цибулю і часник, додати прянощі, печінку, м'яту, залити відваром і посипати сухарями. Тушкувати 5—10 хв. Посолити, обкласти кружальцями лимона і подавати з хлібом.

Горіхове варення

Хотілося б дізнатися, як правильно варити варення з волоських горіхів.

В. Г. Іванова,
Черкаська обл.,
с. Червона Слобода

1 кг горіхів, 1,2 кг цукру, 200 г води, 10 шт гвоздики або кардамону, 1 лимон або 10 г лимонної кислоти.

Таке варення варять з нестиглих зелених волоських горіхів. Спочатку їх замочують на дві доби в холодній воді, яку змінюють чотири рази на день. Потім ці горіхи заливають вапняною водою, витримують у ній протягом 24 діб, поки вони не стануть майже чорними.

Далі їх кілька разів промивають холодною водою, після чого наколюють, бланшують у воді 15—20 хв, охолоджують у проточній воді, знову бланшують протягом 20—30 хв і охолоджують. Підготовлені горіхи заливають гарячим цукровим сиропом, додають лимонний сік, гвоздику або кардамон і кип'ятять 5 хв. Через годину знову кип'ятять 5 хв, потім повторюють ще раз і варять до готовності.

Вапняну воду готують так: 0,5 кг гашеного вапна заливають 5 л холодної води, розмішують, дають відстоятися і верхній прозорий розчин використовують для замочування горіхів.

* * *

Хотів би в домашніх умовах виготовляти олію, але не маю олійниці. Прошу читачів «ДСГ» розповісти на сторінках журналу, як змайструвати олійницю для власного користування.

С. Даниленко,
Чернігівська обл.

Служба взаємодопомоги

Як боротися з цим лихом

Моїй дитині один рік і вісім місяців і вже страждає на великі глисти. В нашій аптеці ліків немає, які б допомогли їх вивести з організму. А напевно ж є народні методи боротьби з цим лихом?

О. Шарун,
322040, Дніпропетровська обл.
смт Перещепине, вул. Нагірна, 2/1

Благаю, допоможіть моїй дитині

Нашому горю уже немає меж. Шість років страждає донька, котрій восьмий рік. Хворіє на бронхіальну астму в дуже тяжкій формі. Був пневмоторакс. Багато часу лежала в лікарні. Уже п'ять років приймає гормональні препарати.

Знайомі кажуть, що після гормонів ніяке лікування не допоможе, але ми не втрачаємо надії. Де вже тільки не були. А зараз починаємо лікування лікарськими рослинами.

Шановна редакціє, прошу тебе: надрукуй мого листа! Може хтось із читачів порадить, як нам лікувати дитину.

Валентина Володимирівна Кохана,
324037, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Бакинських комісарів, 14, кв. 6

Понижену кислотність вилікувати можна

У № 12 «ДСГ» за 1992 рік О.Кирилюк з Івано-Франківщини запитував, чи можна вилікувати понижену кислотність.

Раджу скористатися способом лікування пониженої кислотності, який рекомендує американський лікар Ч. Джарвіс у книжці «Мед та інші природні продукти» (Вид. «Апимондия», 1980).

Лікування навіть приємне. Для цього потрібні яблучний оцет та натуральний мед. Якщо Вам не вдасться знайти книжку доктора Джарвіса, то рецепт яблучного оцту надрукований у журналі «ДСГ» № 10 за 1992 рік, с. 27. Бажано, щоб оцет виготовлявся не з цукром, а з медом.

Мінімальна пропорція — дві чайні ложки оцту та одна чайна ложка меду на одну склянку переваренної теплої (25—30°С) води. Вживати від 0,25 до 1 склянки напою 2—3 рази на добу до, під час або після їди за власним смаком. Максимальна пропорція — 0,5 склянки оцту й одна столова ложка меду на склянку води.

Оптимальна доза — 2—4 чайні ложки оцту та одна чайна ложка меду на склянку води. Термін вживання не обмежений.

Якщо кислотність прийде до норми, вживання напою не приноситиме задоволення і його треба припинити. При нормальній кислотності напій можна вживати в спеку, при перевтомі або коли обставини примусили зловживати смаженим, жирним, солоним. Їсти можна все, але помірно, без зловживань. Бажано дотримуватись стабільного (за часом) режиму харчування та відправлення природних потреб.

А. І. Степанюк,
м. Дніпропетровськ

Десять років хворію на астму. Медицина поки що мені нічим не може допомогти, а жити хочу.

Можливо, хтось із читачів знає народні методи лікування цієї хвороби. Довіку дякуватиму за цю рятівну для мене допомогу.

Валентина Григорівна Терещенко,
Миколаївська обл.,
м. Нова Одеса, вул. Леніна, 343

Мені 35 років, інвалід другої групи, перенесла операцію, променеву і хіміотерапію. Люди порадили приготувати ліки за народними рецептами, але для цього потрібен корінь бадановий товстолистий.

Можливо, хтось із читачів журналу зможе допомогти мені, буду все життя дякувати і обов'язково оплачу усі витрати.

Віра Іванівна Сергеєва,
340120, м. Донецьк-120,
вул. Пінтера, 6, кв. 15

Моєму синові 34 роки. Тяжко хворий. Без таблеток не може жити, але, на жаль, сьогодні й за рецептом не можу їх дістати. Можливо, хтось із читачів журналу допоможе роздобути бензонал, фінлепсин, тегретол в таблетках. Ми з сином будемо сердечно вдячні за допомогу, оплату за ліки і пересилку гарантую.

Л. Б. Славна,
Дніпропетровська обл.,
Новомосковський р-н,
селище Перещепине,
пров. Петровського, 16

Ось уже тривалий час мені не дає жити грижа. Лікарі не радять робити операцію, бо маю не вельми дуже здоров'я. То, може, існують народні методи лікування й читачі порадять мені рецепти.

Л. Я.
Харківська обл.

Мій син мав лише чотири роки, коли в нього стався напад епілепсії, після якого він ось уже кілька років не може втримати сечу. Вдень почувається добре, а вночі просто лихо — по кілька разів не стримується. Зараз синові вже десять років. Були в лікарів, але вони, на жаль, нічим не допомагають. То оце надумала ще звернутися до читачів нашого журналу, можливо, хтось із них знає народні методи лікування цієї хвороби й порадить нам, як врятувати сина.

М. А.
Волинська обл.

Щиро вдячна вам, люди

У четвертому номері «ДСГ» за цей рік було надруковано мого листа, у якому я просила читачів журналу надіслати мені насіння ехінації пурпурової, бо ця рослина потрібна мені для лікування моєї недуги. Відверто, я й не сподівалася, що відразу після публікації так багато відгукнеться людей на моє прохання і надішлють стільки насіння, що вже зараз мені більше й не треба.

Через журнал складаю подяку за милосердя усіх, хто вислав мені насіння. Це — Є. В. Петриченко із Сумщини, Л. П. Нестеровський із Хмельниччини, Каданеня, О. С. Задорожна, Краснокутський із Києва, О. М. Наливайко з Дніпропетровщини та інші.

А ще дякую всім, хто надіслав мені й поради.

Н. Залевська,
Житомирська обл.,
Житомирський р-н, с. Снігури

Дякують солдати

Я навіть і сподіватися не міг на таке: вся Україна простягнула руки своєму заблуклому синові. А щоб читачам було зрозуміло, про що веду мову, скажу: в № 11 «ДСГ» за минулий рік я звернувся до читачів, щоб нам, солдатам, котрі служать у Росії (а я родом з України, але залишився дослужувати свій термін за межами рідної землі), для нашої ділянки, на якій вирощуємо городину для солдатського столу, надіслали, хто скільки може, насіння овочевих культур.

І нам надіслали з усіх куточків нашої молодої держави. Разом з насінням надсилали й іконки, спеціальну літературу. І я через журнал, бо всім просто не маю можливостей відповісти, складаю найщирішу свою синівську й солдатську подяку усім добрим людям, моїм славним землякам з усіх областей нашої держави, котрі почули наш голос і відгукнулися на нього своєю щедрістю.

Слава вам, мої краяни світлочолі, хай завжди ваші ниви колосяться хлібами, а серця повняться щедрістю!

І. Ю. Станкевич,
ст. прапорщик,
Москва К-12, в/ч 1005 «В»

Знайомство

Мені 34 роки, середнього зросту, русява, до повноти не схильна, симпатична, струнка, за освітою вихователька дитячого садка. Риба, люблю вести домашнє господарство. Живемо в селі втрьох: я, мама та чотирнадцятирічний синок. З чоловіком розлучилися через п'янку. Може відгукнеться порядний, добрий чоловік віком від 34 до 46 років. Освіта та професія значення не мають, аби людина була щедра, лагідна, чесна. Щоб зміг замінити сину батька, а мені став товаришем. Якщо у нього є дитина, вона стане мені рідною.

Щоб щедро вродила

Дякую усім, хто написав мені теплі й щирі слова, й тим, з ким обмінялася сортами картоплі. Надіслала понад 200 посилок і бандеролей, та, на жаль, задовольнити всіх не маю можливості, особливо картоплею ранніх сортів.

Думала, ранньою весною розсилатиму, та вистачило тільки тим, хто до Нового року переказав гроші. Кому не вислала зараз, у першу чергу надсилатиму з нового врожаю. А листи продовжують надходити, і чергу вже зайнято на увесь 1993 рік. Якщо ж вирощу великий урожай, тоді дам оголошення у журналі. Отже, бажаю усім, хто придбав у мене картоплю, щоб щедро вродила на ваших ділянках.

Антоніна Олександрівна Бесараб,
Київська обл., Згурівський р-н,
с. Вільне

У «глухому» селі здоровіший

Упевнений, що з-поміж читачів «ДСГ» знайдуться пенсіонерка чи пенсіонер або подружжя без дачі, які мріють пожити в «глухому» селі, неподалік лісу й річки, працювати на власному городі й опоряджувати свою оселю. Щоправда, на Миколаївщині, де я тепер живу, влітку трохи жаркувато, але природа щедро винагороджує того, хто ставиться до неї із шанобою.

Сам я киянин. Працював у «Київенерго», побудував хату під Києвом і посадив садок, який зараз уже родить. Та після відрядження на ЧАЕС для ліквідації наслідків аварії став почувати себе не зовсім добре. І під час відпустки сів на велосипед і поїхав глухими селами від Нових Петрівців, що на Київщині, аж до Алупки, шукаючи місцевість, яка б припала до серця і не впливала погано на здоров'я.

Знайшов, позичив грошей і в 1987 році купив хатку. А щоб віддати борги, влітку 1988 року на один сезон поїхав працювати на Чукотку. Без України я не можу, тому й не спокусився залишитися у тому краї. А з осені 1988 року проживаю на Миколаївщині. І освоюю, так би мовити, зону ризикованого землеробства і місцеві умови життя у колишньому неперспективному селі.

Та Південний Буг і оазис лісу в нашому урочищі дають мені справжню наснагу. Уже встиг провести теплу й холодну воду до своєї хатини, каналізацію. Зробив непоганий душ, взимку на літній кухні користуюсь ванною.

Звичайно, поки що матеріально досить сутужно, моєї пенсії ліквідатора аварії на ЧАЕС не завжди вистачає, але кому сьогодні краще? Хіба що спекулянтам.

Гадаю, що в Києві та інших містах України є люди не забезпечені, котрі могли б навіть тимчасово здати свою квартиру, підшукати собі оселю в якомусь, нехай і далекому від столиці селі, але тим самим поліпшити своє життя, а, може, й здоров'я, і не стояти в черзі, щоб безкоштовно пообідати. Раджу ризикнути.

Звичайно, мій варіант, щоб жити не з чужих рук, для людей стійких, не вередливих, працелюбних і розважливих. Якщо такі знайдуться, напишіть мені (адреса в редакції).

Із власних спостережень

Заклали ми у саморобний інкубатор 56 яєць і вивелося із них 36 курчат. Двоє із них були не зовсім дужі. В одного лапки загнуті на спинку, а друге весь час лежало на спинці з розведеними в боки лапками. А ще в інкубаторі залишилося шестеро яєць без будь-яких ознак, що із них виведуться курчата.

О 22 годині інкубатор ми вимкнули, а наступного дня о 10 годині я надумала його почистити. Але перед тим почала розбивати яйця, щоб дізнатися, на якій стадії розвитку курчата гинули. І коли розбила одне яйце, там запищало курча, хоч яйце було абсолютно холодне. Я поклала його під лампочку і через 14 годин вивелося нормальне курча. З двох хворих курчат одне через добу загинуло. А другому, котре лежало на спинці, зв'язала лапки так, щоб могло стояти на них. І невдовзі курча пішло. Правда, спочатку невпевнено, далі сміливіше, потім почало пити і їсти, а зараз бігає і росте так само, як і всі.

Можливо, мої спостереження зацікавлять когось із читачів і стануть їм у пригоді, а дехто також поділиться своїм досвідом виведення домашньої птиці в саморобних інкубаторах і порадить, що і як треба робити, аби не було відходів.

М. Р. Ядута,
Харківська обл., Харківський р-н,
селище Рогань, вул. Жовтнева, 11

Як виготовити луг

У № 7 «ДСГ» за 1992 рік Н. Сивокінь з Одещини запитувала, як виготовити луг, щоб за допомогою нього можна було прати білизну без хімії.

Моя мама робила це так. Кип'ятила воду, обв'язувала відро густою ситцевою полотниною, клала на неї купкою соняшниковий попіл і лила на нього окріп.

У такий спосіб отримувала луг.

О. П. Коваленко,
Київська обл.,
Васильківський р-н, с. Погреби

Допоможіть, будь ласка, знайти мені роботу

Я ще молода, мені тільки тридцять п'ять, але так склалося життя, що зараз сама вимушена дбати про свою долю. Хочу працювати в колгоспі або радгоспі дояркою чи телятницею, а ще маю професію штукатура і маляра. Але мені потрібне житло і школа для сина, він навчається у п'ятому класі. Словом, я роботи не боюся, але дуже хочу жити із своїм сином спокійно.

Буду все життя дякувати тим, хто допоможе мені знайти роботу з житлом.

Тетяна Вікторівна Бултакова,
Київська обл., селище Буча,
вул. Тарасівська, 28, кв. 17

Пропоную

...картоплю шотландських сортів Рекорд, Балморал, Строма, Дезіре, Ейсла, Надін, Петланд-делл, Петландсквайр, Моріс Пайпер. Надсилайте підписаний конверт.

Петренко Володимир Іванович,
315869, Полтавська обл., Гадяцький р-н,
с. Березова Лука

...білі, рожеві, червоні тюльпани, а також великоквіткові гладіолуси.

В. І. Удод,
Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ,
вул. 50 років СРСР, 12

...сухий корінь і саджанці родіоли рожевої (золотий корінь).

З. Ф. Булаховська,
287153, Вінницька обл., м. Гнівань,
вул. Дзержинського, 24

...насіння любительських сортів помідорів, хворобостійких огірків, в'юнкової та спаржевої квасолі, перцю, баклажанів, рідкісних культур. Обов'язково надсилайте заадресований конверт.

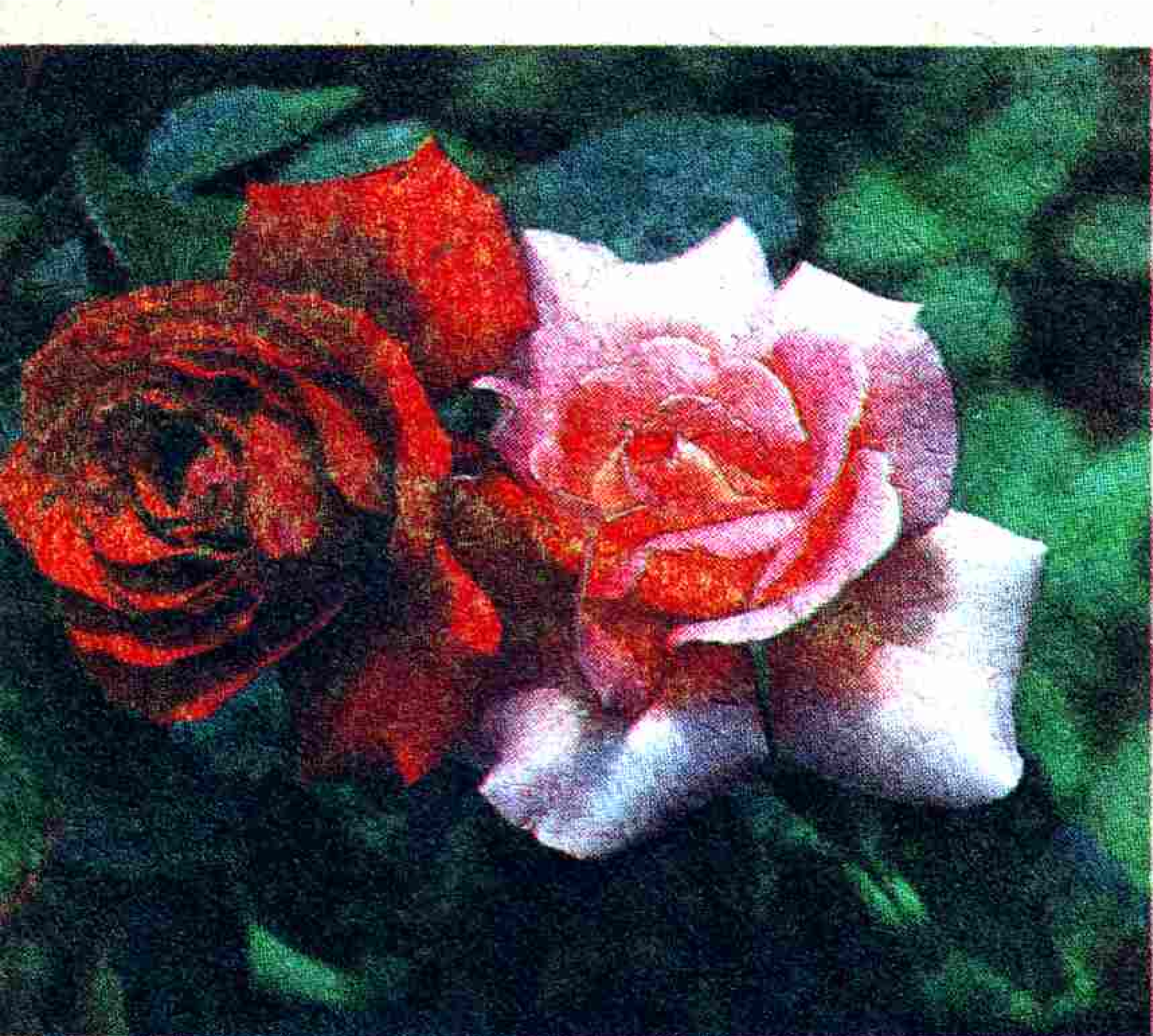
332700, Запорізька обл., м. Оріхів-2,
а/с № 1 — Тандем

...насіння сорго, соусних кабачків, німецьких патисонів, голонасінних гарбузів, цибулі, часнику, огірків, капусти, помідорів, моркви, айстр, звіробою, саджанці винограду.

О. П. Грицай,
329045, Миколаївська обл.,
Новобузький р-н, с. Розанівка

...за помірними цінами колекційні сорти тюльпанів. Для отримання каталога надіслати конверт із зворотною адресою, оплачений за новою ціною.

С. Л. Васильєв,
332414, Запорізька обл.,
Приморський р-н, с. Лозанівка.

Біодинамічний календар

Вересень

Риби

1 четвер — повний Місяць (5.34), 2 п'ятниця.

Перевіряють ловчі пояси, збирають і видаляють гнилі, уражені хворобами плоди, скошують траву. Висівають у парник багаторічну капусту, шпинат, який має перезимувати і дати в квітні урожай. Пам'ятайте, що зібрані в період убуваючого Місяця плоди і овочі краще зберігаються.

Овен

3 субота, 4 неділя.

Вносять добрива, заготовляють пагони для щеплення. Дезинфікують приміщення для зберігання плодів і овочів, ретельно миють ящики, де зберігатимуться фрукти, гарячим 4%-ним розчином соди.

Тілець

5 понеділок, 6 вівторок, 7 середа.

Збирають плоди винограду, овочі, лікарські рослини, висаджують пагони. Прищипують верхівку брюссельської капусти. Цибулю на зберігання збирають на початку вилягання листя, тобто коли у 25—50% рослин листя полягло і на цибулині утворилися 2—3 покривні лусочки.

Стрілець

21 середа, 22 четвер.

Проріджують висіяну у серпні редьку і редиску, скорцонеру. Обприскують ягідники, видаляють з них старі й ушкоджені рослини. Збирають кукурудзу, артишок, фенхель.

Козеріг

23 п'ятниця, 24 субота.

Висаджують пагони. Якщо в саду протягом трьох років не вносили гною, розкидають його по 4—6 кг на квадратний метр, а також міндобрива і перекопують.

Водолій

25 неділя, 26 понеділок, 27 вівторок.

Ретельно збирають уражені фітофторозом помідори, обривають нижні почорнілі листки і навіть цілі стебла, видаляють з грядки і спалюють. Оглядають ловчі пояси. Закінчують проріджування й видалення уражених і старих рослин смородини, порічок, агрусу, малини. Білять негашеним вапном підвали. Якщо помітні сліди плісняви, до негашеного вапна додають 3—5% сірчанокислої міді.

Риби

28 середа, 29 четвер.

Збирають врожай з саду і городу. Згрібають обпале листя і складають в компостні купи. Перекопують звільнені з-під овочів та картоплі грядки, на кислих грунтах вносять вапно.

Овен

30 п'ятниця — повний Місяць (21.55).

Збирають врожай. Викорчовують старі й хворі дерева, розпилюють їх і спалюють у грубках та печах.

Близнюки

8 четвер, 9 п'ятниця.

Висаджують розсаду суниці. Збирають яблука, груші, сливи, персики, виноград, закінчують вирізування середньостиглих сортів капусти (поступово збирають кольрабі).

Рак

10 субота, 11 неділя, 12 понеділок.

Збирають уражені хворобами плоди та цілі рослини і, підсушивши на сонці, спалюють. Заготовляють пагони для щеплення. Збирають яблука Мелба, Уелсі та інших середньостиглих сортів. Продовжують збирати дині, огірки, кавуни, помідори.

Лев

13 вівторок, 14 середа.

Збирають горох, квасолю, боби пізніх сортів. Копають ями для садіння дерев, викопують бульбоцибулини гладіолусів пізніх сортів.

Діва

15 четвер, 16 п'ятниця — новий Місяць (6.11).

Вносять добрива, щедро поливають молоді дерева. Збирають сливи сорту Угорка, листковий, спаржевий салат і ромен.

Терези

17 субота, 18 неділя.

Розпушують грунт, знищують бур'яни, видаляють їх з ділянки. Якщо не встигли раніше пересадити дворічні та багаторічні квіти, можна спробувати в ці дні.

Скорпіон

19 понеділок, 20 вівторок.

Ретельно оглядають ловчі пояси і знищують шкідників. Закінчують збирання кропу і майорану, звільняють ділянку від рослинних залишків.

Вірю у дію Місяця

Уже кілька років користуюся біокалендарем, який друкується у «ДСГ», коли висаджую огірки, помідори. А в 1991 році посадила половину картоплі у сприятливі дні, а решту — в несприятливі і врожай зібрала майже наполовину менший. Тому я вірю у дію Місяця на врожай.

В. Д. Москаленко,
Сумська обл.,
Буринський р-н, с. Дмитрівка

До тих, хто дає оголошення у «ДСГ»

Це наше звернення зумовлене тим, що до редакції продовжують надходити окремі листи від читачів, у яких вони з обуренням пишуть про випадки несумлінного ставлення до своїх обіцянок деяких рекламодавців, чиї оголошення друкувалися в «ДСГ».

Таких випадків небагато, але вони все-таки трапляються, отже, проблема є і обминути її ніяк не можна. Цього разу ми поки що не будемо називати прізвищ і адрес горе-рекламодавців, але надалі, якщо вони не повернуть свої борги, доведеться це зробити.

Ось що пише про таких «рекламаторів» наш читач з Одеси В. М. Єрофеєв: «Дуже прикро, але вимушений вдруге писати з приводу того, як мене обдурили за допомогою вашого журналу. Перший раз магазин... за 500 купонів надіслав післяплатою свою рекламу. Наступного разу автор оголошення... запропонував у журналі швидкоплідні горіхи й виставив ціну за саджанець 200 купонів плюс 200 за упаковку, плюс 10 насінин — 200 купонів і все це поштовим переказом. Я надіслав 700 купонів плюс 105 за пересилання за тою адресою, яка подавалася у журналі. У березні ц. р. нагадав добродію, але відповіді немає і саджанців також. І такий дорогий час для висаджування дерев минув.

Як повернути мені гроші, які я вислав? Можливо, редакції, щоб захистити нас від таких рекламодавців, варто було б вдатися до такого методу. Наприклад, якщо раптом стався обман, редакція допомагає тому, кого обдурили, знайти адресу районного відділення міліції, де живе здирник, щоб можна було звернутися туди із заявою. Слід також усі ці випадки вносити у комп'ютер редакції, а автора оголошення назавжди позбавляти права друкувати свою рекламу, його дані повідомляти спорідненим виданням. І, звичайно, публікувати листи обдурених. Можуть бути й інші варіанти».

Ще раз зауважимо, що в основному ті, хто подає оголошення на сторінках «ДСГ» — сумлінні й порядні люди, але, як бачимо, на жаль, трапляються і такі, котрі не усвідомлюють відповідальності за свої дії.

Ми підтримуємо думку Віктора Миколайовича, що до таких «рекламодавців» необхідно застосовувати відповідні санкції, але нам, шановні читачі, хотілося б почути й вашу думку щодо заходів проти тих, хто не виконує своїх обіцянок.

Відділ листів і реклами

У номері:

ЧИТАЧІ РАДЯТЬ, ПРОПОНУЮТЬ, ЗАПИТУЮТЬ 2
ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ 3

ЩЕДРА ГРЯДКА

Беспалов В. В. Мангольд, або листковий буряк 4
Михайлова А. П. Претендент на три медалі 5
Донченко В. О. Кормові культури на городі 6
Ткаченко В. М. Явище хлорозу 8

ХОДІМТЕ В САД

Чупринюк В., Лялько В. Вирощування саджанців у контейнерах 10
Цехоновський М. І. Світхарт плодоносить безперервно . . . 11
Шугін Л. С. Удосконалене щеплення 12
Каблучко Г. О. Сад на схилі 14
КВІТНИК 16
Артеменко М. М., Латанська Л. М. Проти шкідників — без хімії 18

ДІМ І САДИБА

Дубовик Г. І. Чотирикімнатний садовий будинок 20

ДОМАШНЯ ФЕРМА

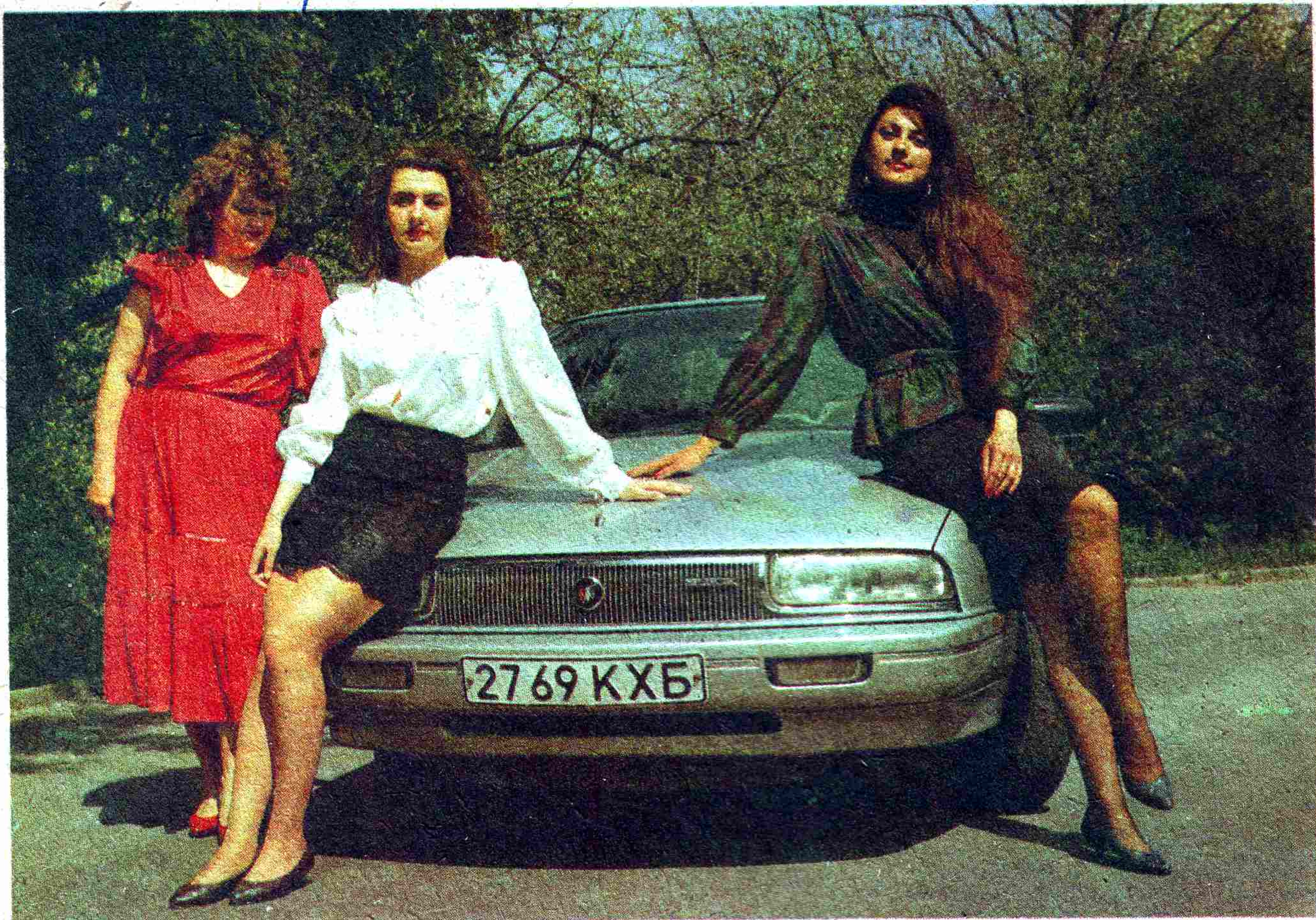
Горілей С. І. На м'ясо і бекон 22
СВОЇМИ РУКАМИ 24
СЕКРЕТИ КУХНІ ТІТКИ НАСТІ 26
СЛУЖБА ВЗАЄМОДОПОМОГИ 28
НАШ КАЛЕНДАР 30

«Дім, сад, город» (українською мовою)

Щомісячний виробничо-практичний журнал
№ 8, серпень, 1993 р.
Видається з 1989 р.
Київ, видавництво «Нива»

Здано до набору 16.06.93. Підписано до друку 23.07.93.
Формат 60×84 1/8. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.
3,72 умовн. друк. арк., 16,74 умовн. фарб.-відб., 7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 13565 прим. Зам. 0118308.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, тел. 216-05-40.
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Журнальний комплекс видавництва «Преса України», 252146, Київ-146, вул. Героїв космосу, 6.

Дорогі співвітчизники!

Ваші інтереси — наші інтереси,
Ваш добробут — наш добробут!
Оперативність, надійність, максимальний облік інтересів клієнтів!

Страхова компанія «Аскольд» пропонує:

страхування власного майна;

страхування будівель та споруд на садових ділянках;

страхування власного автомототранспорту;

комплексне страхування життя та здоров'я внаслідок нещасного випадку, зловмисних дій третіх осіб тощо;

комплексне страхування основних та оборотних засобів.

Страхування майна проводиться з урахуванням ринкових цін за ***заявленою вартістю.***

При страхуванні життя, здоров'я, страхова сума не обмежена.

Страхова допомога виплачується протягом 72 годин без зайвих документів та бюрократичних зволікань.

Умови страхування чітко викладені у страхових полісах.

На Вас чекають по телефону:
У Києві: 225-01-06,
У Луганській області: м. Новоайдар, тел. 8-06445-924-67
У Запорізькій області: м. Бердянськ, код. 8-06153, тел. 3-81-49

ISSN 0235—6368. Дім, сад, город. 1993. № 8. 1—32